

VASILE VILCU,
prim-secretar al Comitetului
județean Constanța
al P.C.R.

În prima lună a anului sărbătorim în cugete și în simțire ziua de naștere a conducătorului iubit al partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Venim către această zi cu florile strădanilor noastre, sărbătorim ziua aceasta într-o identitate de aspirații. Nenumărate sînt urările simple și calde ca a zima adresate lui, celui ce ne conduce cu dreptă cumpănire, fiului credincios al poporului, omului și comunistului de omenie, celui care ne este astăzi stegar și simbol al demnității noastre în lume. Anul acesta, fila din calendar ni-l arată împlinind o vîrstă din două cifre stelare: cincizeci și cinci de ani de luptă și muncă neprecupețită pentru mai binele poporului și al patriei, cincizeci și cinci de ani de eforturi neîntreprinse încununate de izbîndă. Jumătate din acești ani sînt ani grei de luptă și suferință, ani căliți în focul activității revoluționare, ani de înfruntare a terorii celei mai crunte, de confruntare cu istoria, de identificare deplină cu năzuințele cele mai fierbinți ale poporului, în condițiile ilegalității, ale detenției repetate în acele bastii și lagăre — Doftana, Jilava, Tîrgu-Jiu — transformate în adevărate universități ale luptei. Cealaltă jumătate din acești ani este dedicată cuceririi puterii de către clasa muncitoare în frunte cu partidul ei comunist, muncii de reconstrucție, de înfăptuire a reformelor democratice, activității complexe și profund înnoitoare de edificare a socialismului, este abnegație, clarviziune și contribuție hotărîtoare la realizarea în perspectivă a destinului nostru în lume, la ridicarea României socialiste pe noi culmi de prosperitate și progres. Întreaga viață dăruită poporului, patriei, crezului comunist: aceasta este lecția cea mai deplină pe care o învățăm, pilda cea mai înaltă pe care o desprinde oricine cercetează biografia secretarului general al partidului nostru. Această împlinire de aspirații, această identificare permanentă cu năzuințele poporului, această îngemănare cu mersul istoriei înseși, ne apar cu atît mai semnificative cît mai luminoase astăzi cînd, a îndemnul său, întregul popor condus de partid pășește pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate. Cuvintele sale înflăcărate, pătrunse de o tragoste nestăvilită față de patrie, de popor, rostite ca jurăminte de reînviț în fața maselor largi, în întregul popor, ne apar în Leoptrivă, sînt propriile noastre jurăminte, sînt angamentele noastre îndreptate înspre Astăzi spre Mîine. El

(Continuare în pag. 3)

TOVARĂȘULUI
NICOLAE CEAUȘESCU,
cu prilejul împlinirii vîrstei de 55 de ani

DEDICAȚIE

Pe cînd luptai pentru Dreptate, cu ochii scînteind de vis,
Cei mai frumoși din ani, călăii, în ziduri grele ți-au închis.
Dar, tu, în frig și întineric, ca-n adîncimile de mină,
Din zbuciumul gîndirii Tale, prin ziduri trimiteai Lumină !

Și cu răbdarea Ta de geniu, ai adîncit în nopți tîrzii,
Nepieritoare Adevăruri, nezdruccinate temelii,
Pe care-aveau să se ridice, în Ziua de Eliberare,
Zvîrlindu-și lanțul înrobirii, mulțimile triumfătoare.

În orice casă românească, frumoasă, îți suride fața ;
Prin Tine, înfloreste cimpul, prin Tine înfloreste viața !
Prin Tine, țara, de la munte și pină-n Pontul Euxin,
Respiră liberă, crează, cu chipul pururea senin.

Cu-ntr'eg poporul și partidul, ce-n lupte dirze s-au jertfit,
Tu faci un singur trup și suflet, întruchipind un monolit.
Și gestul Tău, din orice clipă, e a poporului voință
Și chipul Tău simbolizează nemuritoarea lui ființă !

Călăuzindu-ne spre culmea ideilor innoitoare,
Tu duci a țării noastre faimă, peste hotar, din zare-n zare ;
Un sol de Pace între neamuri, să fii mereu, ca pînă azi,
Si să Te-nalți de-a lungul vremii, ca bradul falnic între brazi !

GRIGORE SĂLCEANU

VIRGIL TEODORESCU

oglinda neumbrită

I se răsfîrînge chipul într-o
ogîndă umană
Care niciodată nu va fi umbrîtă,
În oglinda țării și a lumii i se
răsfîrînge chipul
Iubit de noi cu dragoste
netărmurîtă.

[illegible]

Văpaie care izbăvește focul
Făcînd din el focarul unanim,
Răsfrint de fapta zilnică
ne-arată
Cum sîntem azi și cum rîvnim
să fim.

Ca-n jurul unei forțe ce-aduce sănătatea,
Putere ce ne-adună și ne leagă,
Privirea se întoarce ca pasărea la cuib
Să-și dovedească dragostea întregă.

ION DRĂGĂNESCU

din pridvorul țării
de la mare

Din pridvorul țării de la mare,
Vechi pământ și-n datini românesc,
Către tine îndreptăm urare
În cuvînt robust, muncitoresc.

Noi cu fapta cuvîntăm, ştii bine,
Şi-am răzbit şi-n anii de restrişti
C-am avut şi vom avea în tine
Tot ce-i mai de preţ la comunişti.

Pui azi virstei încă-un an
de muncă
Cum o faci de zeci și zeci de ani,
Neclintit în idealu-ți stîncă,
Să ne-asezi de drept printre titani.

Duci pe umeri un destin de țară
Vatra asta zămislită-n noi
Pentru care-atiția singerară
Și am durat imbolduri din eroi.

Steag ne ești și spadă în furtună
Alb oțel, tăind în ametist,
Vis etern în vreme rea sau bună,
Crez nestrămutat de comunist.

Iată de ce astăzi în urare
Glăsuim cu inima vibrând:
Ești al nostru, din Carpați la Mare,
Încrustat în sufele și gând.

Cînd pe buze înflorim cuvîntul
Ceașescu, contopim în el
Tot ce e mai scump: urmași,
pămîntul,
Comunism, eternul nostru țel.

CĂRȚILE ANULUI 1973 (IV)

1. Ce manuscrise destinate tiparului în 1973 v-au atras în mod deosebit atenția?
2. Ce alte lucrări recomandați spre lectură cititorilor?

MIHAI GAFIȚA, redactorșef al editurii „Cartea românească“

1 Am să mă refer cu pre-dilecție la titlurile ce vor vedea lumina tiparului în primul trimestru al anului 1973. În domeniul prozei propun spre lectură cititorilor romanele **Sfârșitul bahic** de Petru Popescu (un erou tânăr încearcă o dublă confruntare: cu o tradiție milenară înghețată și o tradiție neprimenită a civilizației tradiționale în lumea oamenilor de munte. Cu o dorință continuă de viață nouă el nu va accepta nici una din forme și va căuta un alt drum), **Balada celor rău iubiți** de Tia Șerbănescu, **Adivarații** de Corneliu Buzinschi (evoluția cunoșcătorilor eroi populari Păcală și Tindală), **Balustrada de briză** de Maria Hadan (destinul unei fete din anii războiului și până în zilele noastre), **Pietre la țarm** de Ioana Orlea (roman al neacceptării violenței și brutalității primitive), **Recviem rustic** de Ion Lungu (un proces al trecutului din perspectiva unui prezent ce nu tolerează crimele împotriva umanității).

Destul de interesant ca tematică se anunță romanul cu titlul provizoriu: **Am zece ani în proiectare** de Anca Bursan și Gh. Panco. Este un roman de producție, cu un erou — tânăr inginer la un institut de proiectare, care în urma unui eșec profesional, se mulțumește timp de 10 ani doar în postura de executant. Viața îl va împinge, implacabil, spre munca de creație.

Genul scurt va fi reprezentat de nuvelele lui Nicolae Jianu, nuvelele lui Radu Cosașu din volumul **Supraviețuiri** și volumul de schițe satirice **Adio Tițian** de Irena Pușchilă. Citeva cărți de reportaje: a tinărului Ion Lazăr: **Popasuri și chipuri** (pe urmele unor scriitori ca Galaction, Zaharia Stancu, Marin Preda, Dimitrie Stelaru, Miron Paraschivescu și, prin paralelism, în nord, Eminescu, Creangă, Hogaș ș.a.), a cunoscutului scriitor-gazetar Ion Grigorescu, **Spectacolul lumii**, panoramic... mondial. Apar și povestirile de anticipație științifică **Naufragiații cosmici** datorată lui I. M. Ștefan. Din proza de inspirație istorică remarc romanul **Culorile singelui** de Mihai Diaconescu. Șerban Nedelcu, în **Cavalerii dreptății**, dă un roman despre românii care au luptat în Rezistența franceză.

Vom trimite librăriilor un mare număr de volume de poezii ale unor înzestrate condeie contemporane.

În ce privește dramaturgia, amintesc antologia de 20 de piese ale unor autori contemporani, închinată universului sătesc —

prima antologie de acest fel, care reabilitează tema satului în teatrul scurt, trilogia **Țepeș** de Mircea Larian, volumele **Drame și comedii** de Silvia Andreescu și Th. Mănescu, **Cetatea soarelui** de Mihai Georgescu și **Patru piese-esu** de Paul Everac.

2 Propun iubitorilor de literatură și câteva volume de critică și eseistică de certă valoare: **Românii și arhivele Romei**, documente autentice despre Transilvania secolului 18, între momentul unirii cu Roma și răscoala lui Horia, cu accent pe activitatea corifeilor Școlii Ardelene (alcătuit de Ion Dimitriu), **Convorbiri cu Marin Preda** de Florin Mugur, carte de explicare a operei, o privire asupra meșteșugului de scriitor, a rolului creatorului contemporan; suite de articole ale lui A. D. Munteanu (**Opera și destinul scriitorului**), Mihai Nadin (**Cămașa lui Nesus**), **Pădurea de simboluri** de Mihai Ungurianu, **Pretexte critice** de Eugenia Tudor, **Aspecte critice actuale** de Gh. Grigoruș, precum și volume de studii critice de Nicolae Ciobanu și Al. George. Apar, de asemenea, volumele de istorie literară: **Hortensia Papadat Bengescu** de Const. Ciopraga și **Umanismul lui Tudor Vianu** de Traian Podgoreanu, precum și eseul de literatură comparată **Mitologie romantică** de Elena Tacciu.

Volume din seria „manuscrise inedite“: Claudia Millian — **Cartea mea de aduceri aminte**, Domnița Gherghinescu — **Cartea pierdută**, Victor Ion Popa — **Nuvele și schițe**, Marcel Breslașu — **Zodiac** (poezii). Din literatura universală vom tipări **Prin foc și sabie** de Sienkiewicz, un volum de povestiri de Villiers de L'Isle Adam, **Prietenul comun** de Dickens — toate în primă traducere.

RADU LEVĂRDĂ

Seară de iarnă, cu cernerea calmă a fulgilor, ghicită dincolo de perdele. O sufragerie vastă, tablouri (niște „Crizanteme“ lucrate cu mină sigură, splendide), o pendulă al cărei gong avea să bată de mai multe ori în cursul convorbirii noastre. Pe masă, atlasul „Lloyd's“, cu un „ex-libris“ a cărui scriitură lasă să se ghicească, în rotunjimea literelor, forță reținută, blindețe, siguranță: „Manchester, februarie 1962 — Ștefan Vasiliu.“ Omul: cărunt, cu obraji anguloși, ochi adânci, cu privirea întoarsă în sine, zimbând când și când unor gânduri; gesturi domoale — aveam să observ că, în felul său de a se exprima, funcția predominantă o are puterea emoțională a încălzirii cuvintului. Parcimonios în gesturi, comunicarea-i afectivă ține aproape exclusiv de magia verbului.

„M-am născut la Dăneni — Botoșani, în 1912. Orfan, fiu al unei văduve de pe urma primului război. O vreme, am urmat cursurile Școlii normale botoșănene; n-am terminat-o, nu se putea, trebuia să lucrez. Am fost suplinitor, apoi m-au luat în armată, la Brăila: marină grănicerească. Aș fi vrut cu orice preț să mă fac marinar, visam să devin radiotelegrafist de bord. În '37 m-am angajat la SMR (Serviciul Maritim Român, precursorul „Navrom“-ului de azi), ca „asistent de punte“. „Asistent de punte“: un eufemism, ca atâtea altele. Practic: câteva ceasuri de somn de plumb, într-un colț, cu capul pe un colac de frînghie, apoi corvezi cât era ziua de lungă: căldărea zvâcnită scurt, șomoigul, puntea frecată „pînă la os“, cu trupul chircit, cu genunchii pantalonilor mustind de apă, cu încheieturile miinilor vinete; vară-iarnă, corvezi, corvezi, corvezi... („Citeodată mă ațîțau aștia tineri, veniți de la Navală, proaspeți ofițeri III. Le mai povesteam. Ascultau cât ascultau și: „Nu mai exagerați și dumneavoastră, don' comandant!“ Auzi, exageram! Dar așa e, într-un fel aveau dreptate, dacă n-ai trăit, nu poți să știi... „Comanda“ era deschisă, nu ca acum, cu calorifer, vezi oceanul pe geam. Subă?! Doamne-fereste! Doar pe puntea-etalon!“).

În 1938, fostul asistent de punte devine marinar. Face curse de 30 zile în Egee și Mediterană, pe rutele obișnuite ale celor șase vase, cite avea SMR: „Bucegi“, „Carpați“, „Alba-Iulia“, „Suceavă“, „Peleş“, „Ardealul“. Anul 1940 îl găsește la New York, în plin război: autoritățile Statelor Unite, țară deocamdată în expectativă, interzic navei să părăsească portul și consemnează echipajul la bord pe timp de nouă luni de zile. Cu aproape o lună înaintea ridicării ancorei, Ștefan Vasiliu și colegii săi de echipaj sînt fotografiați „din față, profil și trei sferturi“, cu aparatele automate de la Federal Po-

chipul nobleții, devotamentului, curajului

lice și internați într-un soi de lagăr cu vedere spre... Statuia Libertății. „Am contemplat-o 26 de zile!“ Ciudată vecinătate... și cei citeva zece de români trebuie să-și fi făcut o părere cu totul personală despre simbolistica uriașei femei cu torță asupra căreia aveau o atît de largă și permanentă perspectivă! În '41, cu „Exeter“, la Lisabona; în toamnă, marelot pe „Oituz“. Este brevetat în 1943 — ofițer III pe „Ardealul“. Și de atunci, pînă acum vreo două-trei săptămîni, pe mare, într-una pe mare, prin toate porturile lumii: „la dumneata atlasul, pune pixul unde vrei, afară de porturile australiene. Așa... Napoli, Bari, Livorno, Brindisi, Barletta, Veneția, și pe dreapta, și pe stînga cizmei, apoi Rostock, Hamburg, porturile scandinave, fiordurile, apoi Africa, de jur-împrejur, Marea Roșie, Indianul... Le-am văzut pe toate, m-am plimbat prin toate, m-am uitat la fețele oamenilor, la tablourile din muzee. Numai la Fukuyama am stat pe cheu așteptînd agentul, n-am ieșit în oraș. Încolo...“ Cea mai cumplită arșiță din cei aproape 40 de ani de marinărie a îndurat-o la Lomi, în Africa de Vest, și la Pointe-Noire: 40° la umbră, sub coroanele zgîrcite ale cocotierilor, pe un ocean reverberat de focul solar. Cel mai cumplit frig — la Hamburg, spre porțile Septentrionului, cu nava prizonieră într-o imensă coajă de gheață. — Romantismul profesiei de marinar? Există, sigur, dar, după mine, i se dezvoltă numai

cui i-a plăcut și-i place meseria. E o profesie dură, cu legi aspre, uneori sihăstrie curată, îți trebuie caracter ales și tărie ca să rezisti. Așa, mulți își închipuie că navigația înseamnă plimbare printr-un decor fascinant, palmieri, cetățile Ciprului, plaja de la Gran-Canaria, clădirile albe ale Constanței văzute prin binoclu; sau furtuni fantastice, înfruntate cu bărbăție, înclăștări pe viață și pe moarte cu uraganele... Nu, marinăria e o treabă foarte serioasă, de mare răspundere, care pretinde dăruire, abnegație, tărie morală, de la ultimul post din echipaj pînă la comandant. Repet, o treabă de extraordinară răspundere!

— De fapt, ce înseamnă să fii comandant de vas?

— Să știi totul pînă în cele mai mici amănunte, să ai grijă de toate, de la amararea încărcăturii pînă la moralul oamenilor. Să-i cunoști ca pe copiii tăi — eu n-am avut fericirea să am copii, dar am avut în schimb parte de flăcări destoinici printre care am trăit ca într-o familie adevărată. Să știi de taxe, de indemnizații, de punctul navei... Te scoli noaptea, cînd alții dorm, pe ceață, pe furtuni, în zonele primejdioase; dormi iepurește, că ai în spate citeva zece de vieți și tot atîtea familii, și valori de milioane. Răspunzi de o părticică din patrie, asta-i tot.

— Românii sînt navigatori buni?

— Excelenți. Răbdurii, tenace, țin grozav la tăvăleală. Sînt foarte disciplinați și-și iubesc țara. Nu servesc cutărui sau cutărui armator ci, direct, însuși pavilionului Patriei. Aici e cheia. Și cei bătrîni, și cei tineri, proaspăt ieșiți de pe băncile școlii navale. Uite, o împrejurare particulară dar care e și ea grăitoare. Din 1879, mi se pare, de cînd există flota noastră comercială modernă, românii au pierdut cinci nave în catastrofe maritime. În străinătate, există companii care pierd cite zece pe an...

— Cînd ați aflat că sinteți Erou al Muncii Socialiste?

— Prin radiogramă, în drum spre țară. Veneam de la Lagos. S-a repezit telegrafistul la mine, m-a sărutat, au venit citeva flăcări, m-au luat pe brațe, m-au aruncat în sus, eu nu știam ce vor. Cînd mi-au spus, mi-au dat lacrimile. Nu visasem în viața vieților mele!

...Desfășor în tăcere sulul de hîrtie pergament, cu semnătura președintelui Nicolae Ceaușescu: „Consiliul de Stat conferă tovarășului Ștefan Vasiliu, comandant de cursă lungă pe motonava „Tirgoviste“, titlul de Erou al Muncii Socialiste pentru merite deosebite în înfăptuirea politicii partidului de industrializare socialistă a țării și contribuție deosebită adusă la dezvoltarea unității în care lucrează...“

Frază lapidară care închide totul: cele patru decenii petrecute între cer și apă, sub pavilionul tricolor, chibzuința și dragostea față de oameni, punctualitatea, osîrдіia, lupta cu groaznicul ciclon din golful Madras, în '68, botezat, potrivit unui soi de magie modernă, cu nume suav de fată, drumurile lungi și răgazurile scurte, cum s-a întîmplat odată cînd a venit, după șase luni, pentru o zi și o noapte, ca să plece iar pentru șase luni, gîndurile fierbinți ale soției („Ștefane, tu ai îmbătrînit pe mare, eu acasă...“), zăduful Ecuatorului și nesfîrșitele drumuri solitare, totul, totul totul... Și, mai presus de orice, dreapta cinstire de către țară, de către partid, a străduinței exemplare și devotamentului.

AL. MIHALCEA

EUGEN MĂRGĂRIT

Peisaj la Constanța

anul decisiv al cincinalului

Angajat într-un proces vast, înnoitor, întregul nostru popor, condus cu clarviziune de partid, a intrat în noul an — 1973 — cu elanuri sporite. Aşa cum se ştie, acest an este decisiv pentru îndeplinirea cincinalului mai devreme şi la un nivel înalt. Colectivele de muncitori, ingineri şi tehnicieni din unităţile industriale, ca şi cele de pe şantierele de construcţii, din transporturi etc. şi-au mărit angajamentele, şi-au intensificat eforturile, conştiinţa fiind că de fiecare zi, de fiecare ceas, de fiecare minut, depinde realizarea în ritm optim a indicatorilor de plan. În emisiunile de radio şi televiziune, în presă sînt consemnate zilnic realizările, economiile de materii prime şi materiale, de combustibili şi energie, producţiile suplimentare, utilizarea judicioasă şi eficientă a investiţiilor etc. Întreaga opinie publică din ţara noastră este mobilizată la lupta împotriva risipei de orice fel: de timp, de bani, de materii şi materiale, — această luptă împotriva risipei fiind o îndatorire civică şi patriotică a tuturor celor ce muncesc. În judeţul Constanţa, ca pe întreg cuprinsul patriei, anul 1973 a debutat cu noi şi importante succese în muncă. Prin angajamentele pe care şi le-au asumat, prin faptele lor de zi cu zi, colectivele de muncă din unităţile industriale, de pe şantiere, din transporturile rutiere şi navale, din agricultură şi zootehnie — sînt hotărîte să nu precupească nici un efort pentru îndeplinirea cincinalului înainte de termen. Un accent deosebit este pus pe ramurile de specific ale economiei judeţului, pe activitatea acelor sectoare şi unităţi cu o pondere însemnată: activitatea flotei noastre comerciale, intensificarea activităţii portuare, lucrările de extindere a Şantierului naval Constanţa, şantier de performanţă al ţării, paralel cu noile dotări, cu amenajările şi buna gospodărire a spaţiilor turistice, cu dezvoltarea în continuare a zootehniei, cu măsurile luate pentru creşterea permanentă a producţiei vegetale şi animale etc. Se ştie că, la nivelul întregii ţări, producţia globală industrială va spori, în 1973, cu 16,2 la sută, faţă de 12,9 la sută cît era prevăzut iniţial. Indicii superiori de creştere vor avea construcţiile de maşini — pivot principal al industriei —, producţia oţelurilor superioare, ca de altfel şi producţia de mărfuri, în aşa fel încît să se asigure o acoperire ritmică a nevoilor interne şi a sarcinilor de export. În ce priveşte agricultura, ea va trebui să realizeze în acest an un ritm de creştere de 9,2 la sută. Îndeplinirea măreţelor sarcini care stau în faţa tuturor oamenilor muncii este o hotărîre şi plină de vigoare confruntare cu timpul. Să spunem un NU hotărît risipei de timp, de valori, de energii. Cîştigul de timp va fi izbînda noastră, a fiecăruia, satisfacţia, bucuria noastră, chezaşa mersului înainte al societăţii noastre, certitudinea zilei de mîine pe care-o dorim mai luminoasă, mai bogată. De felul în care vor fi realizate şi depăşite sarcinile, ceas de ceas şi zi după zi, anul 1973 va putea ridica întreaga economie pe cote mai înalte, pregătind astfel drumul impetuos al economiei în anii următori.

O a doua confruntare în care sîntem angajaţi este cea a ridicării continue a eficienţei producţiei şi a muncii. Între-

gul cincinal stă sub semnul imperativ al eficienţei. A munci eficient înseamnă a obţine o cantitate sporită dar şi o calitate sporită a produselor, a reduce cheltuielile de producţie, a folosi intensiv capacităţile existente, a introduce rapid ceea ce este nou şi util, a economisi timp, bani, valori, a folosi toate acestea judicios. Şi din nou trebuie să subliniem îndatorirea de a riposta faţă de risipă, de a combate risipa şi pe cei ce risipesc lovind astfel, cugetat sau nu, în avutul obştesc, în mîndria noastră de gospodari ai ţării. Munca eficientă, de calitate, este indisolubil legată de promovarea şi afirmarea noului, de introducerea progresului ştiinţific şi tehnic, de ridicarea necontenită a nivelului profesional, politic şi cultural al fiecărui om al muncii. Participarea conştient creatoare a fiecăruia la bunul mers al producţiei materiale şi spirituale se înscrie ca un proces de autodepăşire, de perfecţionare, aducîndu-ne astfel aportul tot mai substanţial în fluviul de energii umane al ţării. Îndeplinirea tuturor sarcinilor de creştere a producţiei, de sporire a eficienţei producţiei şi a muncii va contribui la mărirea venitului naţional şi, implicit, la creşterea bunăstării materiale şi social-culturale a întregului nostru popor. Anul 1973 se va înscrie, astfel, ca un an hotărîtor în mersul nostru avîntat pe drumul făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

CONSTANTIN VICTOR

Din multitudinea impresiilor care asaltează pe oricine doreşte să ne vadă ţara, se desprinde o simetrie: a uneltelor, cărţilor şi florilor. Mai întîi se arată ochilor uimiţi imaginile pline de dinamism ale muncii paşnice, creatoare. Edificii impunătoare se înalţă pretutindeni: noile cartiere ale oraşelor, palatele culturii, uzinele şi fabricile, mii şi mii de construcţii proaspete. Jumătate din populaţia Capitalei locuieşte în blocurile cartierelor noi (în Balta Albă, Drumul Taberei, Floreasca, Berceni etc.). Armonia, echilibrul, eleganţa, supleţea — iată caracteristicile numeroaselor edificii înflorite în oraşele ţării. Sala Palatului, hotelul Intercontinental, Pavilionul Expoziţiei Realizărilor Economiei Naţionale, aeroportul Bucureşti-Otopeni, clădirea Televiziunii române — iată cîteva din obiectivele impunătoare ale arhitecturii noastre, cărora li se alătură complexele de pe litoralul Mării Negre, ansamblul Pieţei Unirii din Iaşi, construcţiile din Piatra Neamţ sau Braşov, cartierul Tîgîlna din Galaţi, cartierul Grigorescu din Cluj, atîtea şi atîtea case de cultură, palate ale sporturilor, ale poştii şi telefoanelor, biblioteci şi teatre etc., etc. Armonia şi ineditul caracterizează şi marile edificii industriale, fie că este vorba de Uzina de aluminiu Slatina, de Complexul petrochimic de la Brazi, de Fabrica de autoturisme Piteşti, ori de Sistemul hidroenergetic şi de navigaţie Porţile de Fier. În vetrele nestîmte ale cuptoarelor (de oţel, de fontă, de ciment, de aluminiu, de superfosfaţi sau azotaţi etc.) arde focul mereu viu al unei munci avîntate.

Industria românească produce astăzi 7 milioane tone de oţel anual, faţă de 230.000 tone în 1938. Circa 70 la sută din necesarul de utilaje şi maşini este produs în ţară. Industrializarea

VALENTE

unelte, cărţi, flori

în ritm susţinut a ţării întregi ţine pasul cu revoluţia tehnico-ştiinţifică ce se desfăşoară pe plan mondial. Şi dacă ne înzecim eforturile este voiaţa unanimă a unui popor liber şi stăpîn pe soarta sa de a înfăptui mai mult şi mai bine. Introducerea progresului tehnic în toate sectoarele economiei este o cale principală de creştere a productivităţii muncii, de sporire a avuţiei naţionale. Unelte noastre sînt pasiunea şi visul, proiectia îndrăzneată a noului. Mecanizarea complexă, introducerea tehnologiilor avansate, automatizarea, parametrii calităţii, cibernetizarea — iată tot atîtea aspecte ale pasiunii creatoare în care este angrenat un fluviu uriaş de potenţe fizice şi spirituale. În 1973 producţia industrială a fost de circa 28 de ori mai mare decît în 1947. În 1972 producţia de cereale a fost aproape de trei ori mai mare decît cea din 1938. Venitul naţional a crescut faţă de cel antebelic de 7,6 ori. Totul este gîdit din prezent către viitor. Economia ţării se va dezvolta în ritm susţinut, astfel ca pînă în 1980—1990 să atingem nivelul ţărilor avansate. De la o ţară „eminamente agrară”, cum era considerată România în trecut, am reuşit, în cîteva decenii, să înfăptuim o nouă civilizaţie, de tip socialist, înaintăm astfel pe calea unui progres neîntre-

rupt şi multilateral. În 1990 venitul naţional pe locuitor va ajunge la 2.500—3.000 de dolari — şi aceasta ţinînd seama atît de sporul natural al populaţiei, cît şi de ponderea celor ocupaţi în activitatea economico-socială. În acest imens efort de perfecţionare şi depăşire un rol important îl are cartea, învăţătura. Se ştie că în trecut, ţara noastră număra 4 milioane de analfabeti. Astăzi numai numărul elevilor şi studenţilor depăşeşte 4 milioane. Învăţămîntul de 10 ani a fost generalizat. În numeroasele forme de învăţămînt, calificare şi perfecţionare sînt cuprinşi milioane de oameni. Întreaga ţară învaţă! Iată o realitate de care nu putem să nu fim mîndri. O ţară care învaţă, studiază, iată România de astăzi. Cifre edificatoare ni le procură tirajele cărţilor. În 1970 au fost tipărite 3.879 de titluri, într-un tiraj de 59,3 milioane de exemplare (faţă de 8 milioane exemplare în 1938). Cele 8.142 biblioteci publice existente în 1970 însumau 47,6 milioane volume (faţă de 1,1 milioane exemplare aflate în bibliotecă în 1938). Accesul şi avîntul spre cultură al maselor largi este evidenţiat de milioanele de vizitatori ai expoziţiilor şi muzeelor, de spectatori în teatre, cinematografe, case de cultură şi cămine culturale etc. În 1970 s-au vîndut 198,7 milioane bilete de cinema (faţă de 41,4 milioane în 1938). Cele 293 de muzee din ţară au fost frecventate în 1970 de aproape 9 milioane de vizitatori. Desigur, am putea extinde seria acestor cifre edificatoare. Ele grăiesc despre înflorirea civilizaţiei socialiste din patria noastră.

Simetria dintre unelte şi cărţi este sporită cu frumuseţea florilor. Numeroşi oaspeţi de vază ai ţării noastre au vorbit despre Bucureşti, despre Cluj şi Timişoara, despre Iaşi şi litoralul Mării Negre, cu elogii. În opiniile lor revenea atributul floral. Oraşe ale florilor, au spus ei cetăţilor patriei. Ţara florilor au numit ei România socialistă. Cultivarea spaţiilor verzi, ca o respiraţie pentru toţi, ca o iubire unanimă de frumos — iată o preocupare devenită caracteristică pentru cetăţenii ţării. Localităţile de la mare la munte, din deal în cîmpie, se întrec, an de an, pentru mai buna gospodărire a spaţiilor de odihnă şi recreere, pentru înfrumuseţarea şi innobilarea cadrului natural. La fiecare început de an este premiată hărnicia şi grija gospodărească dovedite de locuitorii atîtor cetăţi în anul precedent. De curînd, a fost dată publicităţii lista oraşelor frunţase în întrecerea patriotică pentru înfrumuseţare şi gospodărire. În capul listei am citit nu fără uimire şi bucurie, totodată, două oraşe ale oţelului: Reşiţa şi Hunedoara. Printre celelalte oraşe premiate se află Timişoara şi Piatra Neamţ, Drobeta-Turnu Severin şi Suceava, dar şi Agnita, oraş de mineri. Oraşe altădată anonime au intrat parcă în celebritate (Urziceni sau Fălticeni), o localitate aproape necunoscută a obţinut premiul I (Nucet, judeţul Bihor). Îi urmează Eforia noastră (motiv cu care ne vom mîndri, desigur, dar nu atît de mult încît să nu aspirăm la un loc fruntaş pentru Constanţa, bunăoară, în anul viitor). Să facem din unelte, din cărţi şi din flori, pasiunile noastre de zi cu zi.

I. LUNGU

EUGEN
MĂRGĂRIT

Peisaj

LA MULȚI ANI!

(Urmare din pag. 1)

este conducătorul de adîncă şi multiplă responsabilitate, el este omul de caldă şi vibrantă apropiere, el este spiritul entuziast, veşnic preocupat, de o energie neobosită, el este chipul drag, familiar ochilor noştri, pe care-l urmărim zilnic în mersul său de gospodar pe plaiurile ţării, în întîlnirile sale cu personalităţi ale lumii, în vizitele pe care le întreprinde, în cuvintele şi îndemnul sale. El este modelul nostru de fermitate şi devotament. A fost remarcată de către biografii

săi din numeroase ţări această conjugare de armonii, această sinteză exemplară. De ziua naşterii sale, din cadrele de aur ale istoriei, răsar bărbaii mîndri ai acestei ţări: Ştefan cel Mare, cel ce a făptuit tot atîtea bătălii pentru independenţă cîţi ani a domnit, Mihai Vodă Viteazul, cel ce a înfăptuit pentru prima oară unirea Țărilor Române, Bălcescu, tribun al Revoluţiei de la 1848, atîţia şi atîţia alţi viteji şi oameni de seamă. Este o zi înscrisă într-o constelaţie, o zi menită să lumineze în zodia de aur a is-

toriei noastre. Ziua naşterii sale se învecinează cu cea a Unirii Principatelor. Anul naşterii sale este cel al înfăptuirii, prin voiaţa poporului, a visului multiseclar: Unirea Transilvaniei cu România. Două zile de naştere ne innobilează din prima lună a anului: a Luceafărului poeziei româneşti, Mihai Eminescu, şi a Luceafărului istoriei noastre contemporane, Nicolae Ceauşescu. Să-i urăm din inimă, toţi cei ce trăim din Carpaţi pînă-n fruntariile mării, tradiţionalul LA MULȚI ANI!

ION HOREA
ÎNCĂ NU

De la Poezii (1956) și Coloană în amiază (1961), la Umbra ploilor (1965), Calendar (1969), iar mai nou *Încă nu* (ed. Dacia, 1972) poezia lui Ion Horea, concepută în tipare absolut tradiționale, evoluează prin stadiile unor evocări sărbătorești ale satului, melancolizate grav cu vremea de simulacru dirijată al meditației. Poetul pare atât de fragil în trăirile sale încât nu este în stare să se extazieze sau să se plîngă singur. Ca într-o ceară suavă, în el se imprimă alte sensibilități mai puternice la care face apel pentru a și-o putea exprima pe a sa. De aceea, versurile, nu de puține ori, par apocrife după poezii ca Alecsandri — de la care împrumută un oarecare calm dublat de o înflăcărare rece în contemplarea naturii, sau poza hibernală („...și sub streșini/ Soarecii ca la ospete, și tu tot ascunzi în casă/ Iarna poate să tot urle...”), Eminescu, destul de des „folosit”, ca să zic așa, în încercările cosmogonice ori filozofice („...Lanțuri cad în uruitul lung al porturilor sure/ Nici nu vor să mai priceapă, nici nu pot să mai îndure...”; „Cei așemeni negrării, neînțeleși și negării/ Cînd va fi să trec în locul despărțirii și plecării...”; „...Și-i un înțeles în toate care bîntuie și scurmă/ Cine știe mai socoate, cine nu, rămîne-n urmă/ Dus de o chemare oarbă-a zilelor ce vin în turmă...”), Pillat și alții.

Încă nu conține toate extremele itinerariului pe care l-a parcurs pînă acum poezia lui Ion Horea. Într-un loc, pastelul alcătuit cu un simț exact al compoziției sau euforia cîmpenească dau măsura unei personalități robuste, echilibrate de aerul proaspăt și muncile cîmpului: „Iată, soarele sfîntește și răsare luna nouă/ Păpădii pe drumul țării, mișcări pe salci, și muguri/ Sufletul mi-l taie pluguri și mi-l caută albine/ Nu-i departe invieră, prin livezi aprindem ruguri/ E-o sfințire-n flori și-n toate, ies bătrînii mei să vadă/ Nu-i lumină din livadă, prin ogradă oarecine/ Tremură de-un timp în iarbă și-n lumina zilei vine... (Vinerea seacă). Spațiul natal trăiește el însuși o idilică beatitudine percepută ca atare de sentimentul aproape religios al naturii pe care îl posedă poetul: „...Și ciocirlii mai către ziuă, și stele mai către nserare/ Și Martie trecea prin sate ca în ajunuri de ospete/ Cu vinul gîlgiind în ploscă, întîrziat din casă-n casă/ Și scăpăra lumina-n pluguri și umbra se tăia-n hîrlete/ Și plopii beți cîntau pe drumuri de cite-n lume nu le pasă”. (Am auzit).

În altă parte, nevrozat de curgera timpului, boală tipică intelectuală, poetul se lansează în viziuni negre. Prospețimea de altă dată a naturii este macera-

tă de ipohondrii și diluvii: „Atita ploaie cade, că sintem mai bătrîni/ Și cumpenele parcă se tem lingă întîni/ Piraiele vin tulburi și intră prin ogrăzi/ Și iau la vale garduri și mortăciuni și lăzi/ Nămolul peste șanțuri se-ntinde ca un pod/ Și grajdurile-s prinse-ntr-un muget de prohod/ Și dealurile toate le vezi cum se tolesc/ Și curg impuhăiate dintr-un țărîm ceresc/ Porumburile sure-s călcate sub noroi... (Într-un tîrziu). În locul armoniei domnește o isterie generală: „...fîntini cu apă dulce izvorăsc din sărături/ Lupii-au început să cînte, mieii-au început să urle/ Dealurile poartă coame, și copaci în pielea goală/ umblă pe la uși, aleargă prin comună ca nebunii...” (Vinerea seacă). În oraș, are credința trăită de mulți „dezrădăcinați” ardeleni, că se îngroapă orice strălucire sau ideal de puritate: „Mi s-ar părea că-n osii e prins și în leuci/ Orașul duș în apa leșiei, ca de tuci/ Cînd uruind pe poduri se scutură-n afund/ De sub tramvaie-n spițe luceafărul rotund... (Pe cheiu).

Dispoziția meditativ filosofică, cu rezultate înghețate, nu-l avantajează cu nici un chip pe poet. Cel mai bine îi stă cînd face elogiul naturii. Dar, desigur, nu prin „lire” străine. Ion Horea ueză și de un limbaj învechit, de multe forme regionale (acăți, țărîci, uști, bucin, tîrnat etc.) care accentuează încă o dată în plus o persistentă și imposibilă desuetitudine românească.

Dan Mutașcu, al cărui debut are loc în 1970 cu *Substratum*, face parte dintr-un val de poezii afirmați acum trei sau patru ani în cenaclurile studentești ale Bucureștiului, publicații de „Amfiteatru” și mai apoi „Lansați” de alte publicații literare la care au colaborat de altfel cu regularitate în tot acest timp. Cei mai mulți n-au scos încă o carte, însă sînt pe cale să o scoată. Amintesc dintre ei pe Cristian Livescu, Adriana Bittel și George Mares, premiați la festivalurile studentești sau la concursurile de poezie ale „Amfiteatrului”, pe George Tărnea și George Buzinovski, primiți cu ospitalitate de Gheorghe Tomozei în „Literatură”. Alexandru Șerban Ionescu și Radu Anton Roman au debutat editorial spre sfîrșitul anului 1972. Însă, dintre toți aceștia, doar despre Dan Mutașcu se poate vorbi deocamdată, prin firea imprevizibilă, ca despre o certitudine.

De la prima carte, Dan Mutașcu apare îngrozit de banalitate. Soluția de a scăpa de ea i se pare că ar fi numai prin intermediul strălucitoarelor combinații metaforice și prin persuasiunea indicibilă a cuvîntului. În *Oglinda lui Cagliostro* (ed. Dacia, 1972) și *Călătoriile lui Sindbad Marinarul* (ed. Eminescu, 1972), poemele tind într-un consens unanim, spre o simetrie exactă și o linie melodică bine definită. Natura este stilizată, aplicîndu-i se preceptele unei estetice ce admite luxura, culoarea rafinată în nuanțe, invocațiile exotice, grațiosul și gestul văluit, molatec, detestînd stridențele de orice natură. Rafinamentele decorative și auditive se imbină cu o ușoară obscurizare de origine emblematică. Totul este, de fapt, un prilej de fabulație verbală, iar citadinismul poetului ține de evocarea melancolică a unei urbe mateine și nu de sincronizarea cu pulsul modernității. Dan Mutașcu exprimă, de fapt, prin cărțile sale un „bizantinism” literar ilustrat în proză de Eugen Barbu și Adrian Beldeanu.

Atmosfera din *Oglinda lui Ca-*

- ION HOREA :
- DAN MUTAȘCU :
- MARIN MINCU :

ÎNCĂ NU OGLINDA LUI CAGLIOSTRO CĂLĂTORIILE LUI SINDBAD MARINARUL ETERICA NOAPTE

gliostro este de o exagerată finețe: „femeile își „ascund fețele sub petunii”, „calendarul miroase a mirosenii”, serile sînt „de scortîșoară”, casele au o formă geometrizedată, sînt „conice” sau „ovale”, orașul e înfiorat de „selenite și sardonii”, de „muzica dafinilor”, în după-amieze „miracolul țesăturii suie spre somnul de miozotis al perdelelor”, totul „cuge frumos”, „tot mai spre miazăzi și Eghipte” în timp ce se ascultă „cum între valvele ploii/ înceț dar veșnic se rotunjește/ mărgăritarul secret al melancoliei”, căci, spune poetul, „Noi sintem cei din urmă crai de curte veche/ cei din urmă ce mai ascultă lămpi violete flecărind/ alinierea de marmură a lacrimilor — castele/ țipetele de toamnă ale pietelor pustii.../ Noi sintem cei din urmă crai de curte veche/ cei din urmă ce mai trec drapați în adjective/ în adjective de Levant, în adjective de Alexandria/ în adjective-păuni.../ Noi sintem cei din urmă crai de curte veche...” (Vibrație).

Luminii crude i se preferă amurgurile. Culoarele tari sînt estompate sau înlocuite de jerbe multicolore. Ambianța e neome nos de septică: respirația pare un „vehicul prea purpur”, corpul are forma cea mai aeriană cu putință, este o „suveică” alcătuită „din ceară de albine”. Verbele ce desemnează acțiuni violente sînt temporizate, în metafore, prin vecinătăți diafane: „se ju-poaie” roua de pe anemone, „loviturile violete” vin „din partea luminii” etc. Artificialul invadează natura pînă la mistificarea completă. O frumoasă metaforă care a plăcut multora nu este decît expresia cea mai reușită a acestui proces: „Marea/ această mînușă de fier/ să strivească odată/ scorpionul de sa-tin al lunii”!

Călătoriile lui Sindbad Marina-rul conțin, la fel, detalii incin-tătoare, metafore frumoase care se pot cita. Totul se traduce și aici prin culoare: „Era ceasul de după ploaie/ ceasul cînd cerul devenise ocean.../ O, ce auroră boreală de vulpi argintii/ în părul femeilor/ trecind peste prunduri de riu... Era o cum-pănă vibrînd galben și cărămiziu/ cum ar fi coada cocoșului sălbatec/ sau acea stare în care vezi mari scuturări de insecte/ în camere aburînd de liniște/ Priveam și încercam să înțeleg prin gene și culori! Plutea un aer fermecat și orb la două noaptea/ sub stelele ca o salivă de confeti”.

dan mutășcu

OGLINDA LUI
CAGLIOSTRO

O boemă, destul de „casnică”, după cum se vede, se afișează cu voluptate. Eterizat de melancolie și visare, poetul beneficiază, totuși, de o bunăstare sufletească ce-l face apt pentru contemplație: „Printre versuri vedeam fumul și acoperișurile/ jumătate de fum era praf jilav/ cealaltă jumătate stoluri de rate

sălbatic/ plutind bănuitoare printre molatece hornuri/ și rîuri de ardezie/ și cite un nor fără importanță.../ Degetele mele se aflau/ între versuri, fum și acoperișuri...” (9). Tuberozele, ortensiile, perucile, păunii de satin, dantelele, luntrile aromate, draperiile de mătase, mai pot însemna resurecția unui parnasianism ce mai face victime în poezia noastră. Poezia lui Dan Mutașcu trăiește deocamdată sub tirania cuvîntului. Ea se compune din virtuozități fragmentate cărora le lipsește o mai înțeleaptă folosire. Nu de puține ori rămîn doar finetățile de culoare sau sunet ce au pierdut armonia necesară cu semnificația.

Cumpănă (1968) și *Calea robilor* (1970) recomandau, la intervale mici de timp, un poet limitat să exprime într-un mod aproape prozaic un instinct erotic rebel care se simțea foarte bine în compania grotescului. Poemele, litanii cu numeroase ape-luri la ideea de ritual, exaltau cu îndrăjire lutul ca simbol al satisfacțiilor primare. Unitatea exagerată a cărților, dirijarea pe parcele stricte a inspirației, manii întîlnite și la alți poezii ai celei mai proaspete generații care confundă structura spontană, naturală a universului poetic, intuitiv, spre exemplu, de un critic, cu structurarea lui deliberată, relevă teme respectate meticuloasă ca la o metodă de pian Czerny, plicticoasă pentru auditor peste măsură, dar utilă învățacelui departe de sala de concert. N-avem decît să suspinăm după acel delicios pas de voie al spiritului: poetul ne va hrăni tiranic, fără să țină seama de proteste, conform metodei.

Și în *Eterica noapte* (ed. Albatros, 1972), inteligența constrîngătoare prevalează pînă la un punct, cu fixațiile ei, asupra instinctului poetic, încercînd să formuleze un decor ambițios, fals însă în hieratismul vetust, căci, prin poezia sa Marin Mincu pare să fie ultimul exemplar, rătăcit în timp, al unei civilizații păstoroști: „...numai ape negre/ unde doar capre negre cu coarne albe pascănd/ stau la taifas...” (XXIII); „...cîntem oare/ pe plaiuri părăsite rătăciți/ Păstori sihaștri/ ai unor turme...” (Curgînd în jos nisipuri umblătoare); „...cînd te-mbată murmurul blind ai mieilor/ pascănd în neștire pășunea de aur...” (Ce dulce e seara pe Calea Robilor); „...Păstor prin nașterea sorocită/ umblu cu turma-n spinare...” (Trup de humă); „...cu durerile șiroind/ și eu nefericit/ trebuie să le pitrocesc (s.n.)/ me-eu ogoindu-le (s.n.)/ dobitoace blinde în jur/ își flutură lina/ prin scaieții drumurilor/ behînd la căldura nopții...” (Și singur lingă o apă mare) etc. Și cum cel puțin biografia îl contrazice, e de bănuit că nu acționează decît încapătînarea de a oferi cu orice preț o aparență conformă altor idealuri. Pentru ca acolo unde orgoliul e și mai mare, memoria afectivă să-l trădeze ea însăși pe poet. Nu de puține ori, extazul trăit în fața unor spirite simțite apropiate se materializează în metafore, glosări poetizate pe marginea textelor lui Lucian Blaga, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, George Alboiu, Gheorghe Istrate. Acest lucru poate să illustreze cel mult simpatia criticului pentru o familie de poezii și nicidecum originalitatea lui poetică. Totuși, dincolo de toate acestea, cînd elanul poetic este real iar emoția meditației — autentică, Marin Mincu este un poet muzical, dotat să transmită deslușită halucinația stărilor primordiale ca în această poemă XIX din ciclul *Plajă* (Neîncre-

tele călătorii): „S-a rupt pojghi-a beznei/ noaptea picură fulgi de îngeri în vise/ cu pliscul de aur/ pasărea măiastră a bătut în geam/ și doar eu am simțit minunatul semn/ peste frunze s-a depus o pulbere/ de lumină/ aprinzînd copacii/ ruguri de foc lucesc în întuneric/ dacă a existat Noaptea aceea/ iată cum s-a reintors/ lupii se gudură la piccioarele tale/ roiuri de umbre acoperă lumina Lunii/ pași de fa-un răsună prin vii/ și podgoriile au înflorit a doua oară/ bucură-te fiule/ ca un miel fericit/ zbîndind pe pajiștea paradisului/ în clipa aceasta bătaia de dincolo/ s-a repetat/ un glas strigă neauzit/ surpînd visele-n moarte/ porți zăvorite se sparg/ lingă prag șarpele doarme cu ochii deschiși”.

Orizontul acestei cărți este ceva mai limpezit, erosul mai purificat prin incantații de imagini de un senzualism grosier din celelalte cărți.

Prezența mării, care înmănușchează în ierarhiile stabilite toate calitățile unui element primordial, imbecită de produse putrefacte ori de chemări lubrice, n-are nimic cu stările pure pe care poetul se străduie să le invoce. Obsesia ei vine, ca un recul, din teamă, din groază enormă de apă, și nu din iubire. Vizibil, ipostaza convenabilă e

marin mincu
ETERICA NOAPTE

EDITURA ALBATROS

totuși aceea cu tălpile „afundate” în „umede brazde”: „Pe nisip s-au depus epavele mării/ alge înfășoară trupuri de bărbăți/ porniți în corăbii lungi spre aventură/ stau albi și frumoși așa sărutăți de moarte/ o sudoare zeiască le-acoperă timpla...” (VIII).

Poezia lui Marin Mincu este, de fapt, aceea a unui mic romantic autohton care n-a reușit să ajungă încă la expresia adecvată a dispoziției sale poetice actuale. Doar în ciclul *Alint*, o cîntare a cîntărilor care respectă un model deocamdată conform idealului său „păstoresc”, el evoluează cu mai multă lejeritate: „Nu vrei să-mi fii mireasă/ te-am luat dintre fete și te-am însemnat/ să nu mai dea tîrcoale nimeni viei tale/ ți-am lăsat părul răcoros peste umerii goi/ să poți să-ți ascunzi chipul rumenit de spaimă/ ți-am rupt vâlul de pe față ca să te vad și să mă vezi/ te-am dus pe cîmpuri cu iarbă moale/ presărată cu cimbru și iasomie/ și n-ai vrut să te culci cu brațul meu căpătîi... (..) am dorit să te vienez ca pe o sălbăticuie/ am aruncat spre tine toate săgețile/ mi-am pierdut scutul/ mi-am rupt lancea/ și cu miinile goale/ vin să-ți întreb/ nu vrei să-mi fii mireasă?” (I).

MIRELA ROZNOVEANU

În opera beletristică a lui Al. Philippide aluziile livrești cad pe un plan secundar. Pentru a parcurge această operă, cititorul nu trebuie să cunoască în mod special mitologia antică, istoria sau aforismele celebre. Totul este trainic și circumscris. Cuvintele înseși aparțin în marea lor majoritate limbajului comun și dacă vreodată printre ele se rătăcesc vreun neologism sau vreun termen arhaic, contextul îl absoarbe și îl aclimatizează. Noțiunile predilecte sînt cele ale poeziei dintotdeauna. Vîntul, singurătatea, amorul, iubirea, visul — iată genul de elemente pe care se construiește o întreagă reprezentare a lumii. Excepție fac cîteva poeme ale atmosferei provinciale, cîteva strofe-pretext și, desigur, paginile de proză, dar și acestea sînt numai superficial localizate, tensiunea lor dezvoltîndu-se din aceleași date elementare.

Contradicția de bază a operei lui Al. Philippide se manifestă tocmai între această aparentă simplitate și indefinibilul rafinament al implicațiilor. Inventariind lexicul, o analiză stilistică ar ajunge la concluzia că scriitorul este un maestru al orălității. Cu totul altceva denotă însă o lectură lipsită de prejudecăți: textele au greutatea unei lucrări de orfevrerie în care motivele s-au suprapus pînă la a se contopi într-o formă masivă, iar rezonanța lor nu e familiară, ci rece și sumbră. Simplitatea a fost obținută prin aglomerarea pînă la refuz a tuturor complicațiilor. Scriitorul a făcut să dispară aproape referirile culturale, însă nu renunțînd la ele, ci implicîndu-le în frazele sale sobre. De altfel, însăși preferința pentru cuvinte primordiale este cîrtură-rească. Un vorbitor care se exprimă spontan apelează inevitabil și la termeni periferici care dau concretețe și culoare. Dar un prizonier al bibliotecii, bun cunosător de etimologii, de limbi străine și de accepții dintre cele mai insolite, își supraveghează limbajul și condensează ceea ce are de spus în formule rezistente la timp. Grație orizontului larg al formației sale umaniste, Al. Philippide a înțeles că arabescurile sofisticate nu pot constitui o sursă lirică importantă. Din drama intelectualului, poezia reține numai ceea ce este pur și simplu dramă, adică ceea ce poate fi oricînd, oriunde și de către oricine verificat. Venind în întîmpinarea unui principiu atît de intrinsigent, el a retras în interiorul edificiului solid al operei tot ceea ce se întindea prea departe și risca să fie degradat de intemperii. Astfel, opera sa a căpătat un aer atemporal, recules și solemn care îi dă nota distinctivă în contextul literaturii române. Structurarea într-o arhitectură densă a capricioaselor stări sufletești nu a însemnat și o falsificare a lor. Sensibilitatea lui Al. Philippide este și rămîne livrescă, chiar dacă are robustețea unor trăiri primare. Ca și Călinescu, dar fără înclinația lucidă și ușor parodică a acestuia, Al. Philippide apelează la ceea ce este elementar știind că este elementar și că definește, prin urmare, o valoare lirică. De a-

ici, cea tentă estetizantă responsabilă și de farmecul dar și de mărginirea operei sale. Cel mai evident simptom al sensibilității livrești îl constituie plăcerea de a imagina, de a visa tărîmuri îndepărtate. Cine trăiește în contact direct cu viața nu are timp și nici nevoie să inventeze decoruri. Sau, cel mult, inventează desoperind, revelîndu-se pe sine în realitatea din jur. Omul de cultură se simte însă obligat să concureze lumea fenomenală prin una fictivă, valorificîndu-și lecturile. Al. Philippide, deși dă impresia de dăltuitor care taie în piatră linii ferme, este, în fond, creatorul unor personaje și al unor peisaje labirintice; straniu. El așează enigma pe un pedestal și o expune privirilor, dar prin aceasta nu o divulgă, ci o încifrează definitiv. Este semnificativ că multe dintre poemele sale sînt narațiuni ermetice, de o construcție fără cusur, lirismul manifestîndu-se doar ca o stare a locurilor — crise. Iată, de pildă, cunoscutul poem **Pe un papirus**, din volumul **Monolog în Babilon** (1967). Precizia relatării și fan-

senin/ Se răsfăță domol o vale/ Cu lanuri, pașiști și cirezi./ Rostogolind albastre unde./ Un rîu curgea printre livezi/ Cu poame aurii, rotunde". Un singur lucru stîrnește nedumerirea: oamenii întîlniți în cale par copleșiți de o mare tristețe. Ori de cîte ori sînt întîlniți, ei ridică a neputință din umeri și se îndepărtează tăcuți: „El mi-aruncă nedumerit/ O turbure căutătura:/ Pe urmă, tainic și smerit./ Își duse degetul la gură/ Și, fără-a scoate un cuvînt/ C-un gest de-adîncă resemnare./ Punîndu-și ochii în pămînt./ Se-ndepărta în graba mare" etc. Întregul ținut, ivit, e-adevărat, dintr-o experiență culturală, dar însuflețit cu minuție, a-pare deodată într-o altă lumină. Lanurile se află la locurile lor, rîul își rostogolește undele cu aceeași nepăsare, oamenii continuă să-și îndeplinească muncile zilnice, dar un mister de nepătruns transfigurează totul. E o jale nesfîrșită și fără leac, o dezolare universală insuportabilă în absența unui motiv inteligibil. Întrebările, neprimind răspuns, se multiplică: „Sînt prizonieri ?

deii, nedemontabile, de umanitate. Pentru el, adevărata civilizație înseamnă o antropomorfizare, nu o geometrizare a naturii. Nu întîmplător, cel mai vast dintre studiile sale, consacrat **Sentimentului naturii și expresiei lui literare** consideră acest sentiment „fundamental și permanent în om". Exaltarea naturii constituie, pe de altă parte, încă o manifestare a sensibilității livrești. Un arbore sau o pasăre din poezia lui Al. Philippide reprezintă întotdeauna mai puțin și în același timp mai mult decît un arbore obișnuit sau o pasăre obișnuită. Mai puțin — pentru că imaginea este filtrată și anemiata de cultură, mai mult — pentru că în jurul ei apare un halo de semnificații. Pînă a atinge echilibrul din **Monolog în Babilon**, pînă a se constitui în poeme grave, vizionare, această estetizare a naturii a parcurs diferite stadii. În **Aur sterp** (1922), procedeul uzual era personificarea elementelor naturii, realizată cu sensibilitate, dar devalorizîndu-se prin exces și eșuînd uneori într-un convenționalism pastoral. Existau chiar mici

Dospite-n mil albastru de ceruri sfărîmate/ Cresc cîntecele mele subterane./ Mi-i inima la adăpost/ Ca un culbec în fundul unei grădini pustii./ Hotarele mele sînt: cel care-am fost/ Și cel ce voi fi — hotare pustii". — **Schiță pentru un autoportret**.

Ca, mai tîrziu, **Monolog în Babilon**, **Visuri în vîntul vremii** (1939) atinge treapta cea mai înaltă a disponibilității lui Al. Philippide de a construi, cu mijloace livrești, parabole exacte, ca o pagină de roman, dar din care se desfac înțelesuri evanescente. Iată, reamintit, remarcabilul pasaj al rușinării îngerului din poemul **O întîlnire ciudată**: „Mergînd mereu cu ochii în pămînt/ Drumetului meu nu mă văzuse încă./ Acum, ajuns la cîțiva pași de mine./ Își ridică privirile, și-atunci./ Înfiorat ca de-o rușine mare./ Își duse iute mîinile la umeri./ C-un gest de spaimă și de apărare./ Scăpîndu-și jos cutia de vioară./ Și care-mi fu mirarea cînd văzui/ Că-și răsuște-aripile cu mîna/ Și le desprinde parcă din șuruburi./ Apoi, luînd și deschizînd cutia./ Le-ngrămădește repede-năuntru./ Zîmbîndu-mi încurcat și umilit./ (A-vea o față spină și zbîrcită./ O față de copil îmbătrînit./ Cu ochi lucioși și reci de smalt albastru)". Sentimentul de degradare a sacralului a mai fost exprimat cu atîta forță doar de către poeți de talia lui Ion Barbu sau Tudor Arghezi. În același volum, Al. Philippide a inclus și **Balada vechii speluncii**, capodoperă a genului, în care tonul boem, de romanță simbolistă („Fata cu solduri dolofane/ Pe care o iubisem rînd pe rînd/ Cînta romane suburbane/ Cu glasul răgușit și blînd/ Al unei vechi toxico-mane.") se tulbură în adînc de o presimțire sumbră („Ha ! Ce duhoare de pucioasă !/ Unde-i tovarășul ciudat ?/ Nu l-ai văzut jucînd pe masă/ Cu fracu-n coadă verde ridicat ?/ Copita din pantof ieșea lucioasă...").

În romanul **Floarea din prăpastie** (1941) sau în nuvela fantastică **Îmbrățișarea mortului** (1940), Al. Philippide nu este mai puțin poet. Romanul, redactat cu o siguranță de prozator realist, conține, la prima vedere, determinări ale personajelor prin ambianță, în manieră balzaciană. Poetul se delectează cu astfel de disimulări, dar, în fond, drama personajului principal, Ștefan Budu, este declanșată de resorturi subiective, printre care, în primul rînd, de imixtiunea visului în realitate. Chiar și în nuvelă, care impune o atmosferă fantastică încă din titlu, asemenea tentații de realizare a unui echivoc perfect sînt vădite.

Conform unei opinii curențe, opera lui Al. Philippide — scriitor contemporan de prestigiu — este considerată rezultatul unei colaborări fericite între o componentă spirituală clasicistă și una romantică. În măsura în care clasicismul înseamnă cultură, iar romantismul — elan liric, această opinie nu poate fi contestată.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

SCRIITORI CONTEMPORANI

LIRISM ȘI CULTURA

tasticul atmosferei amintesc povestirile lui Borges. Ca și în cazul prozatorului argentinian, în spațiul metafizic se intră pe poarta oficială, bogat ornamentată, a erudiției filologice și istorice: „Sub cel de-al treilea Ptolemeu/ La curtea din Alexandria/ Mi-am dovedit cîndva și eu/ În hexametri măiestria/ Și-n vila mea de lingă Nil/ Sub ochii stelelor amice./ Am preamărit în nobil stil/ Părul reginei Berenice". Treptat însă materialul livresc se însuflește înviorat de cîteva observații malițioase: „Un retor însă, sec și șters./ Dar în tertipuri meșter mare/ Mă-mpunse cu perfidu-ivers./ Scris prost, dar plin de defăimare./ Văzînd... că gloriile trec./ Topite-n ură și-n otravă./ M-am hotărît atunci să plec/ Și mi-am tocmît în port o navă". Impresionat de precizia informațiilor și, ulterior, amuzat că întîlnește în evocarea unei epoci străvechi situații familiare, cititorul începe să urmărească cu interes desfășurarea călătoriei. Nimic nu i se pare ciudat. La un moment dat, personajul poemului face chiar un gest intim care îl aduce în prim-plan și îl umanizează: „Sătul de-acest urcuș viclean/ Și obosit de-atîta cale./ M-am așezat pe un buștean/ Să-mi scot țărîna din sandale". Panorama care i se deschide în față este, de asemenea, verosimilă: „Sub cerul molcom și

De ce se tem ?/ De ce li-s ochii plini de groază ?/ Ce chin îi roade ? Ce blestem/ Ne-ndurător îi încleștează ?".

Poemul **Pe un papirus** ilustrează în toate etapele procesul prin care misterul ia, în poezia lui Al. Philippide, înfățișarea unei realități certe, pentru a-și fixa substanța volatilă și pentru a emana apoi la nesfîrșit ca o întrebare suspendată în gol. De altfel, în volumul **Monolog în Babilon**, totul este concomitent monumental și difuz, servind teme fundamentale: locul omului și al civilizației sale în univers. Participant la febrila acțiune de defrișare a tainelor naturii, gînditorul, care și-a petrecut viața în mijlocul cărților și care le-a și sporit numărul, scriînd el însuși cîteva, ia act cu mîhnire de orgoliul acestei civilizații, de orgoliul propriei sale îndeletniciri, și imaginează o defilare a forțelor primordiale care să trezească pe oameni din beția succesului și să le redea simțul proporției: „Visez o răzvrătire a lumii vegetale./ De la lichenii palizi ai cercului polar/ Pin-la giganții arbori ai zonei tropicale./ Ciuperci sau flori, mlădițe sau trunchiuri colosale./ Pornesc să-nfrunte omul, uzurpator flecar/ Al mutei lor domnii primordiale".

În mod constant în dezacord cu valorile la modă, Al. Philippide poate părea un izolat, dar el este, în fond, apărătorul i-

scenete lirice avînd drept personaje **Vîntul**, **Drumul**, **Parful**, **Steaua**, **Mesteacănul** (ca în **Pastel pustiu**) sau **Un ecou**, **Raza de lună**, **O stîncă**, **Un val** (ca în **Priveliște**) care susțin noua partitură interesantă dar care, în ansamblu, pluteau într-un sentimentalism desuet. Nu lipseau, desigur, marile intuiții. Într-un poem intitulat **Pădure** se profila, de exemplu, imaginea fantomatică a arborilor opriți jalnic din maiestrua lor ascensiune spre cer: „Bătrîni brazieri se văd și-acum/ Ca niște cerșetori rămași în drum./ Pe dealuri, sus./ Către apus./ De cînd convoiul lor smerit./ Urcînd mereu./ Pe veșnicie a înmărmurit/ În drumul greu/ Spre soarele care-a murit./ Stingher./ Cu fruntea pe cer !". Totodată, se experimenta fructuos și procedeul opus, de reprezentare geologică a lumii interioare: „Mi-e sufletul în hrupe-adînci boltit // Tăceri străvechi s-adună prin unghere./ Ca niște șerpi bătrîni ce m-au pîndit./ Ascult în noapte, gîrbos de veghere./ Cum cade fiecare gînd, gîndit". (Veghe).

Totuși, abia în **Stînci fulgerate** (1930) poetul își subordonează procedeele și își definește atitudinea. El este un romantic întunecat și sfidător, disprețuind nuanțele și compromisiurile de pe platforma unei culturi esențiale, eline: „Lumea începe și sfîrșește-n mine./ Ca algele din spumă de oceane,/

DIN JURNALUL UNUI PSEUDOCRITIC

☆
Un om spiritual trădează un deficit de singurătate. (Remarcă la o lectură din Jules Renard).

☆
Ironia ca o caricatură a rezistenței.

☆
Anul acesta toamna a descins de-a dreptul din cer. Frunzele și iarba, încă verzi, nu i-au în-

registrat nici o urmă.

☆
Pedagogia lacrimii e cea mai improbabilă.

☆
Te poți înfrupta din orice, chiar și dintr-un nor.

☆
Mai ușor se acomodează o femeie cu o realitate oricît de crudă decît cu o ficțiune oricît de inofensivă.

☆
Teribila caracterizare a lui Pavese, echivalentă cu substanța unui întreg roman: „Ea a fost blîndă și supusă, dar de fapt detașată și fermă."

☆
Poate fi soarele vulgar ?

☆
Iubirea mistifică ceea ce nu poate cuprinde.

☆
Cel mai trist lucru din lume mi se pare o virtute care nu e necesară nimănui.

☆
Increderea e o chestiune exclusiv de reciprocitate. Altminteri e doar iubire.

☆
Cu adevărat ratat mi se pare doar individul viclean.

☆
Jucătorii de tir trag mai rău dacă nu li se comunică rezultatul...

☆
Sînt socotit fie foarte naiv, fie foarte perfid. Adică monstruos

și într-un caz și în altul.

☆
O peniță prea ascuțită poate da impresia de cruzime.

☆
A scrie înseamnă în primul rînd a contempla (a te pierde în actul, în obiectul născînd al scrisului).

☆
Ai nevoie de modele care să te obsedeze, nu să te elibereze !

GHEORGHE GRIGURCU

Printre marile personalități ale culturii mondiale a căror sărbătorire a fost recomandată pentru anul 1973 de U.N.E.S.C.O., se află și **Dimitrie Cantemir**. Revista noastră își propune să prezinte, într-o serie de articole, bogata și multilaterală personalitate a celui mai reprezentativ dintre umaniștii români din perioada medievală. Deocamdată, considerăm util să ne oprim — în preajma zilei de 24 Ianuarie — doar la ideea unității, așa cum este ea subliniată în opera sa. Epopeica încercare de la începutul secolului al XVII-lea, a lui Mihai Viteazul, de a uni cele trei țări românești (Țara Românească, Transilvania și Moldova) sub o singură domnie, pentru a crea aici un stat care să se opună cu succes tendințelor expansioniste ale Imperiului Otoman, deși s-a încheiat atât de dramatic, a rămas adânc înscrisă în memoria generațiilor următoare. Gândul unirii și dorința unificării vor constitui cel puțin un punct în programul de luptă al multora din voievozii din secolele următoare, până în momentul când, datorită unor condiții economice și politice prielnice, se va realiza primul pas pe drumul împlinirii unui vis secular prin unirea de la 24 Ianuarie 1859.

Dimitrie Cantemir ocupă, în galeria luptătorilor pentru unire, un loc aparte, prin felul cu totul particular de a trata problema unității poporului român. Ideea este dezvoltată în ultima sa lucrare istorică,

reușit s-o termine — se intitulă **Historia Moldo-Vlahică**. Se pare că, în această fază, istoricul avea în vedere numai Moldova și Țara Românească. Când trece la realizarea versiunii românești, Cantemir își reconsideră viziunea, cuprinzând în spațiul etnic românesc și Transilvania, așa cum se poate constata din titlul: **Hronicul vechimii a româno-moldo-vlahilor**, titlu pe care-l prezintă într-o formă dezvoltată după Predoslovie; „**Hronicon a toată Țara Românească (care apoi s-au împărțit în Moldova, Munteniasci și Ardealul) din descălecatul ei de la Traian împăratul Râmului. Asijderea pentru numerele carele au avut odată și carele are acum. Și pentru românii carii de atunci intra înăsa așezându-se, între-aceiași și până acum neconținut lăcuiesc**”.

În cuprinsul lucrării, Cantemir se străduiește să demonstreze că Dacia — așa cum a fost cucerită și populată de Traian „săditoriul și răsăditoriul” neamului românesc, și-a păstrat unitatea politică și administrativă până la al doilea descălecat, când s-a scindat în cele trei principate: Moldova, Țara Românească și Ardealul. O asemenea țară a fost capabilă să opună rezistență „năpăzilor” popoarelor „varvare”: „Precum au început romanii, din descălecatul lor, de la Traian împărat, prin toată Dachia așa au și ținut. Și măcar că pre vremile năpăzilor vârvărești... mult s-au clătit și s-au struncinat însă de

DIMITRIE CANTEMIR ȘI IDEEA UNIRII

Hronicul vechimii a româno-moldo-vlahilor. Este interesant că se poate urmări o evoluție în procesul de conturare a ideii unității românilor în gândirea lui Cantemir. Înainte însă de a fi ajuns să-și expună teoria, el face câteva încercări de a alătura, în lupta antiotomană, Țara Românească cu Moldova.

În 1699, Cantemir se căsătorește cu Casandra, fiica lui Șerban Cantacuzino. Scopul politic al acestei căsătorii este evident: intenția de a-și legitima pretențiile la tronul Țării Românești, dovadă și cererea adresată turcilor în acest sens, după cum ne relatează Ion Neculce. Numirea lui Dimitrie Cantemir ca domn în 1710 era considerată de acesta doar o etapă în lupta pentru cîștigarea tronului Țării Românești. Domnitorul moldovean era destinat să succedă la domnie lui Constantin Brîncoveanu. Dar Dimitrie Cantemir năzuia spre alt țel decât cel al Porții otomane. El viza „eliberarea Moldovei și a Țării Românești de sub dominația turcească, crearea unei independențe românești în cele două state” (P. P. Panaitescu). Domnitorul moldovean își găsește și un aliat muntean în Toma Cantacuzino care, cu toată împotrivirea lui Brîncoveanu, se va alătura în 1711 lui Cantemir și-l va urma în refugiu din Rusia, după dezastrul de la Stănilești. După cîțiva ani, la cererea Academiei din Berlin, care-l primise în 1714 printre membrii săi, va începe să scrie istoria poporului român, urmînd aproape planul înaintașului său întru istoriografie, Miron Costin. Versiunea latină a acestei lucrări — pe care n-a

pe hotarele Dachii de tot afară n-au ieșit, ce numai de la cîmp spre munți, adeca despre Dunăre și despre Prut și Nistru, spre părțile Ardealului să trăgea. Iară după ce trecea fortuna acelor prăzi vârvărești, iarăș la locurile sale ieșia... și cu toții lupt o stăpînire fiind, toate lucrurile și cetățile, unde acuma Ardialul, Moldova și Muntenia iaste, ținea” (Hronic, p. 463). Chiar dacă din punct de vedere științific teoria lui Cantemir păcătuiește, va trebui să fim de acord cu țelul politic al autorului: să convingă întreaga Europă că poporul român, unit, a reușit să stăvilească „năpăzile” și să salveze astfel de la pieire civilizația. Teoria lui este un apel la luptă pentru refacerea unității politice, pentru că numai astfel se va putea rezista cu succes pericolului otoman care amenință cultura și civilizația europeană. **Hronicul** lui Cantemir, fără să aibă circulație prea largă, n-a rămas necunoscut. Copii manuscrise au circulat în Ardeal și au fost cunoscute de reprezentanții Școlii Ardelene. N-ar fi exclus ca ideile lui să fi fost cunoscute de Ecaterina a II-a căreia să-i fi sugerat intenția de a crea un stat românesc unificat, capabil să reziste repetatelor încercări otomane de a se infiltra cît mai adînc în inima Europei.

Cantemir apare, așadar, ca un strălucit precursor în șirul luptătorilor pentru unire, a cărui viziune cuprinzătoare tinde dincolo de ce s-a realizat în 1859, spre unirea cea mare care se va înfăptui de popor, prin luptă dirză, la 200 de ani după scrierea **Hronicului**.

ION BĂDICA

CUVINTE

● Un muzicant mi se plîngea că-l chinuiește un reumatism. Bineînțeles îl avea la „fluierul picioarelor”. Profesional...

● În lăptăria tatălui meu am pus șorțul la vîrsta de unsprezece pînă la o mie nouă sute treizeci, cînd a închis-o. Dar am plecat din ea pe Calea Lactee a poemului. Cu un șorț de stele.

● Literatura absurdă. O fi ea iar un hohot protestatar împotriva academismului, cum era Dada? Acum o jumătate de secol. Sau un superb clown pe trapezul artei?

● Îl vedeam cu steaua Polară, cu rozeta ei la butonieră. Adică a Legiunii de Onoare a anilor lui de lupte tropicale. Și se simțea ea ca într-o caleașcă.

● Cred că incendiul meu nu s-a prea stins. Mai arde înăbușit și, poate, frigul mai tare. Ca spuză vulcanilor cu care-mi măsoar micimea mea.

● Ți-am dat două palme. Spune-mi, te rog, m-ai auzit?

● Statuile, or fi ele decedați rămași între noi în pijamalele infinitului? Atunci, de ce sînt atât de indiferente?

● Mă troienesc zăpezile de altădată. Dar eu sînt tot o sanie cu zurgălăi...

● Nu-mi plac zgîrciții. Parcă-i strîng pantofii. Așa le trebuie!...

● Asinul — o ființă cu două semne de exclamație umblind prin lume cu ele pe cap. Să-l lăsăm să ragă. Vorbește în gol. E un poet al nimicului superb.

ȘTEFAN ROLL

Biosul unanim se susține pe un sistem infinit și coerent de corespondențe. Ce poate să însemne, în poezie de pildă, refuzul comunicării, dacă nu un act stupid de autoanihilare existențială? Comunicare este și fascinația revelatorie a intelectului uimit de propria sa ingeniozitate combativă, cucerită la capătul unei multimilenare evoluții. Tot ceea ce intră în cuvînt, real sau imaginar, ne aparține, este al nostru. Trebuie să înțelegem și să comunicăm totul. Nimic nemotivat în epopeea umană a cunoașterii de sine.

Non possumus (1972) nu poate fi înțeles cum se cuvine decît într-o perspectivă anagorică, explicată astfel de Northrop Frye: „literatura ființează într-un univers propriu, nemăfiind un comentariu asupra vieții și realității, ci conținîndu-le pe acestea în cadrul unui sistem de relații verbale” (Anatomia criticii). Metafora surpriză (catacreza), cuvîntul unicat, fiorul de gîndire infuz în simboluri, alternanța de ritmuri, conștiința presantă a autenticității („Hamletizam cotidian, fără grimă, de adevărat”), logodna de dhuri contrarii, viu celebrată de marile spirite („Iar de-nchid ochiul diavolului/ n-am lumină în ochiul ingerului”), fac din **Non possumus** o scriere de performanță literară și literală, care ar impresiona și un hierofant de talia regretatului Vladimir Streinu, în intimitatea căruia Marcel Gafton a fost unul dintre obișnuiți. Poemul este și o cîntare a

omului (X). O istorie de umilinți și eroice tentative de salvare din sclavie, atîtea genociduri (am citit printre rînduri un blestem aruncat fasciștilor și altora ca ei), în care călăii umanității au dus pînă la diabolic rafinament crima, încorporează dramatic alegoria: „...Să plîngă lacrimi piatra și metalul/ țărîna grasă din coșciuge—/ n-a prisosit și nu-i destul/ inima omului n-ajunge!”. Marcel Gafton este unul dintre poeții noștri actuali cei mai clari. Pentru poetul adevărat cuvîntul constituie o temă, o metaforă de sine stătătoare, un univers preformat în ovo. Elanuri de mare spectacol („Deschid peretele-n f e r e s t r e!” sau „Nunta liniilor-cercul/ ride-n foste, viitoare geometrii”), delicate arpegii sentimentale (motivul iubirii de mamă), oroarea de moarte și strigătul disperat — pavază în contra dezumanizării („Nu sugruma Privighetoarea, tilharule/ zicînd că o dezmierzi și tu” — memoriei poetului Emil Gulian), numeroase alte tușe de mare maestru întreg în brio un **jurnal interior** superb, artă și joc, bucurie și durere, închis între două extreme de arzătoare conștiință națională patriotică românească: „Sînt — și-s prezent aici! / Și chiar și-n unghii țărîna țării mele/ cu viața

ce o lepad — crește proaspăt;/ și chiar și-n groapă unghiile-or spune/ chiar însăși morții /sînt prezent aici! — /Căci și atunci voi fi al țării mele/ în doruri, într-o poamă, în izvoare...”.

☆
Cînd afirm că **Eflorescență** (1972) este o bună carte de versuri, nu vreau să evit dificultățile unui punct de vedere ferm în raport cu o lectură, bună sau mai puțin bună. Teoreticienii descoperă unitățile de măsură adecvate textului literar, propunînd formule critice diferențiale pe „genuri” de literatură. Aici, criteriul etic mi se pare îndestulător. Poetul **Gloatei** (1934) este un expozitiv. Modul său poetic, asertiv, corespunde celui al liricii folclorice. În 1943, Ion Th. Ilea scria: „Fata munților din deal/ și-a dat inima-n Ardeal./ E icoana noastră vie/ pion de cremene-n cîmpie./ Brazilor cărunților/ voi/ porniți cu fata munților” (**Fata munților**), pentru ca peste decenii, viziunea și frazearea să păstreze aceeași patină orală: „Anii sînt întotdeauna tineri—oamenii tineri—/ întîlniri pe-ntinerite constelații/ și-n loc de arme/ cuvîntul de cremene/ să scrie ca o rachetă în spații” (**Mutații**). Condeier entuziast al evenimentului, romantic în veșnic neastîmpăr, poetul sexagenar, fidel angajamentului său inițial, trece cu mare ușurință cotidianul în vers, făcînd o specie de gazetărie versificată cu inflexiuni patetice. Necomplicat (dar și ne-adîncit!) de infiltrații livrești, poet al simplității, un optimist colossal („Cu ce sînt de vină/ că m-am născut din lumină?”), el se întoarce cu pilduitoare modestie în cîntecele neamului său, din a cărui înțeleaptă judecată a lucrurilor și-a fertilizat cu înzestrare nativă și frustră candoare, versul dintotdeauna: „Pe palme muncite/ se întrupează adevărata omenie” (**Lentile**).

☆
Timpul va opera oricum severa sa selecție și sub specia esteticului. A comunica, prin poezie, cu prezentul, înseamnă a te prezenta loial la examenul timpului. Cu cît mai loial, cu atît mai bine...

C. COSTIN

● EUGEN MĂRGĂRIT

Peisaj la Tulcea

RESTITUIREA JOCULUI

O cale pentru a desluși întemeierea unei ars poetice ne propune Miron Georgescu în primul său volum de *poezii*, botezat ca atare cu o simplitate orgolioasă. Cunoaștem nu atât un poet, cât un program poetic, descifrăm nu niște poezii, ci un singur poem care s-ar putea numi, după modalitatea esențială pe care se structurează, *restituirea jocului*. Spirit deloc previzibil și refractar izbînzii comode, alegînd jocul Miron Georgescu a ales și legea, ordinea. Contradic-toriu, el face ca lipsa oricărei punctuații să se împace cu versul clasic bine ritmat și rimat, logodește tonul aparent egal și suprave-gheat cu explozia metaforică. Și toate acestea, cel mai adesea, nu cu prețul ofilirii expresiei sau al diluării emoției.

Pornind, probabil, de la ideea înscrierii unui pătrat în cerc, proiectat cu punctele cardinale pe conturul planetei, poetul, încercat de „dorul datului de-a dura”, ne restituie o primă dimensiune a jocului, aceea a unui peisaj în mișcare. Asistăm la desfășurarea unui decor esențializat în care formele de relief sunt reduse, ca varietate, la cele două figuri geometrice: „gem în colțuri de pă-trat/ puncte patru cardinale/ și visez înfrigurat/ dur la deal și dur la vale/ dur în jos gură de iad/ celor mai *pătrate* vad/ dur în sus gură de rai/ *cercuri* pe picior de plai” (s.n. — p. 7).

Jocul imaginației pulverizează limitele banalului și un obiect oarecare cum este scaunul trece în viziunea lui Miron Georgescu, ca o dovadă a puterii poeziei, prin metamorfozele cele mai incredi-bile. Jocul începe prin descrierea vocabulei care designează obiec-tul în cauză: „scaun călător pe unde/ *sca* și *un* într-n ureche/ sem-ne cinci silabe două/ scaun vorbă nepereche”. Pe traiectul jocului — care e unul al cunoașterii — sunetul (cuvîntul care numește o-biectul scaun) „din ureche-n fund de ochi” ciștigă în consistență, capătă volum „ca o fiară-n patru labe” — o primă analogie. De aici capriciul poetic e posibil — un șir de ipostaze prin care, trecînd, o-biectul își pierde, pînă la urmă, identitatea și din scaun devine „ne-scaun”: „trei dimensiuni în metri/ greu *color* citit ori spus/ *uger* sterp cu patru țîțe/ *patru* cu picioru-n sus// și să-i sorb lemnosul lapte/ greu în ochiul tereziei/ ca în strigăt ori în șoaptă/ scaun ne-scaun să fie” (s.n. — p. 13). Evident, asemenea descrieri, deși vor să sugereze că în fond cunoașterea poetică e un joc anume de ana-logii, e posibil să pară aride, să nu placă. Dar nu poți fi indiferent la faptul că ele contribuie la figurarea unei structuri poetice chiar dacă, în parte, tributară unor poeți moderni români. O ureche a-tentă va observa desigur că ritmul sacadat, exprimarea eliptică, inversarea ordinii firești numeral-substantiv („semne cinci silabe două”), atmosfera neutră, impersonală (realizată prin rara folosire a substantivelor cu articol hotărît), inclusiv preferința pentru anu-mite cuvinte (*nepereche*, *volum*, *dimensiune* etc.) se trag din poezia lui Ion Barbu. Așa cum, în altă parte, unde Miron Georgescu prin intermediul jocului cu banul ne povestește de fapt jocul iubirii care ține de întîmplare și nestatornicie, pe fundalul procedeelelor barbiene este prezent parfumul stilului arghezian (cel din *Sici, bei*, de pildă): „Cap și pajură în joc/ dunga banului noroc/ joc de bani și joc de iele/ cap poet pajură lele/ eu țin cap tu pajură/ banu-n aer flamură/ și jucăm cu frenezie/ din crepuscul în chindie// și țin cap pajură-mi cade/ urcă banul colonade/ cap de-o viață țin în joc / pa-jură de nenoroc” (p. 9). Paradoxală, însă, este discutația lui Miron Georgescu, ca și aceea a unui alt poet contemporan, Leonid Dimov, de a rămîne, în ciuda acestor influențe, el însuși. Explicația persis-tenței sentimentului, la lectură, că Miron Georgescu este un poet cu un univers aparte vine probabil din faptul că el *gîndește* original. Ideea că arta e un joc primejdios și dificil ca și iubirea este, de pil-dă, inteligent demonstrată poetic prin metafora efortului bărbatu-lui de a se menține în echilibru pe firul ochiului unei femei: „orb călcîiul vulnerabil/ pas făcîndu-l fără cîrmă/ căuta imponderabil/ e-chilibrului o sîrmă/ și-ți simțise uitătura/ din pupila-ți neagră toarsă pîn'la os frigera căldura/ sîrmei fără cale-ntoarsă/ și-a pornit pe uitătură/ vulnerabilul călcîi/ singur în tremurătură/ nu al doilea cel dintîi”. Sunetele cu care această *privire-strună* îl învalăuie îi sunt singura răsplată: „îți vibra privirea-n aer/ între ochi călcîi întînsă și nu vaier era-n vaier/ coarda de călcîi atînsă” (pag. 33).

Dar, Miron Georgescu este, mai ales, înzestrat cu harul, greu de de-finit, de a împinge hotarele rigori în hazard. Unele formulări poe-tice sînt atât de exacte încît trec în inefabil. Iată cum este definită trecerea timpului: „și mă amețea secunda/ din nimic adînc sorbită/ timpului simțindu-i unda/ brici fierbinte în orbită”. Și iată cum sînt descrise două degete, cel arătător și cel mic: „și se zbate vai se zbate-n/ plasa sîrmelor ghimpate/ din amprenta digitală/ *cel ară-tător* de boală/ țintele cînd îl înșeală...// și la margine *cel mic*/ duce boală de nimic” (s.n. — p. 23). Se înțelege că în același scop este folosit și jocul filologic care echivalează uneori cu simpla schimbare a locului cuvintelor de la un vers la altul. Așa cum alteori jocul se bazează pe transferul unui cuvînt de la o metaforă la alta: „Se hrănise cu narcise/ în fîntîna lui de domn/ și-a băut cupa de vise/ și s-a îmbătat de somn// învierea îl ucise/ în mormîn-tul lui de domn/ și-a băut cupa de somn/ și s-a îmbătat de vise” (pag. 49).

Din păcate, de aici pînă la „jocul în zadar”, de care Miron Geor-gescu vorbește undeva, nu-i decît un pas. Și tocmai pentru că îi apreciem talentul, ținem să ne exprimăm dezacordul față de proce-deul de a ciocni alandala vocabulele între ele pînă cînd se sparg în silabe, se împerechează silit, fragment cu fragment, dînd construcții care, chiar dacă uneori pot sugera o anumită fărîmîțare, derută sau dispersie a eului poetic, rămîn cel mai adesea în afara poeziei. Poe-tul alunecă repede în postura unui „strîmbă-fluier strîmbă-semne/ strîmbă vorbă și zicală”. Rezultă expresii ca: *crocopil* (din crocodil și copil), *trandacrine* (din trandafir și crin), *lalefire* (din lalele și fire) *negrelate* (din negre și lalele) care se pot explica (dar nu și justifica) prin plăcerea în sine a sunetului nou.

NICOLAE MOTOC

Teleor a făcut să circule o stranie anecdotă că domni-to-rul Caragea ar fi aflat, prin-tr-o pură întîmplare, de exis-tența în cetate, pîndită de spec-trul ciumei, a unui calic cu același nume. Dar calicul „vi-novat” de omonimie nu era altul decît pesemne cuviincio-sul bucătar grec sosit impreună cu trimisul Fanarului în țara valahă. Cel care auzise sunetul mahmudelelor pe tăvile de plăcintă și pregătea bac-la-vale inveselit, ca alți oameni ai curții, de meterhanele, era bunicul lui Ion Luca Caragia-le. Dacă genealogia nepotului ilustru trebuia căutată pe țări-murile Eladei sau Asiei Mici nu are nici o importanță esen-țială. Și totuși opera îi dato-rează ceva din ceea ce am putea numi complexe caragialiene. Trei dintre ele sînt evidente, mai cu seamă dacă anexăm mărturiile contem-po-ranilor și corespondența: com-plexul originii, al culturii și, în fine, cel politic. Proveniența etnică, într-o societate prea puțin generoasă în sensul asim-ilării fără umilințe, a dezvoltat vocația critică, faptul de a fi fost un superior autodidact, a potențat gustul persiflării celor acoperiți de diplome u-niversitare și cu înclinații en-ciclopedice, în fine, eșecul în tentativele sale, de loc diplo-matic, în obținerea unor atri-buții politice au făcut din el mizantropul cu oscilații afec-tive paradoxale. Prin urmare mai întîi cu blîndețe, apoi cu violență, societatea, de la care I. L. Caragiale aștepta onoru-rile cuvenite, l-a respins. Și tînărul a intuit inechitățile, atît ca să-i sporească acidi-tatea, în literatură fiind cînd sa-tiră, cînd ironie. Momentelor de liniște le corespunde umorul.

În cazul fiului Mateiu, com-plexele cresc naturale ca la orice bastard, cu secreta dorin-ță a unui paricid literar. Ilus-trul părinte, împrietenit cu Parcele, i-a dăruit harul pe care însă descendentul îl sim-țea ca pe un adevărat stigmat, trebuind să lupte cu o faimă ca-re nu se putea lăsa umbrîtă. Debutul s-a produs sub auspi-ciile tatălui care trimite 13 poezii *Vieții românești*, publi-cate în 1912, cînd Matei avea 27 de ani și dusesese o existen-ță asemănătoare cu a persona-jelor lui Barbey d'Aurevilly sau Villier de L'Isle Adam. În Berlinul disciplinat și auster, Mateiu Caragiale reflecta poate în spiritul hedonic al lui Geoffroy de Guerl, spunîndu-și: „Cînd ai douăzeci de ani și o rentă de numai șapte mii de franci — să înfrunți pericolul de a te împătîmi de o cochetă, de o brunetă înaltă cu privirea îndrăzneată, cu tenul ca ia-somia, cu trăsături fine și dure, curată nebulie?... Să zicem. Dar dacă domnul Guerl era bine legat, cu înfățișarea binevoitoare, vestit pentru bărbăția lui și cu o fire de artist, în schimb o sentimentalitate clarvăzătoare — armă ocultă, dar încercată, — îl ferea, în dragoste, de orice concesii ca-re l-ar fi pîutut tîrî spre o de-cădere ireparabilă”. Dar tot a-tunci vestigiile misterioase ale curților domnești sînt evocate cu nostalgie arheologică: „De veacuri, pe-ascunsele coline,/ Zac curți pustii... Acolo tăce-rea stăpînește/ Și-n verde man-tă mușchiul cuprinde și-nve-lește/ Surpata zidărie și frîn-tele tulpine”, iar domnița apare fugăr, o prefigurare arghezia-nă: „Mișcările sunt line, mola-tice, viclene/ Și dulcele-i grai curge duios și răsăfat/ Dar cine-i cată-n față se pierde săgetat/ De negrul arc ce-mbi-nă trufașele-i sprîncene.” Influența lui Heredia și Jules Lemaitre (din *Les Médailles*, *Petites orientales*) s-a insinuat în majoritatea sonetelor. Deși minoră, lirica *Pajerelor* prin culoare, dar îndeosebi prin atmosferă, anunța capodopera sa, *Craii de Curtea veche*. Spre locuința din. Hohenzol-lerndamm, în haine cenușii, ușor decolorate, pășind cu o dulce amorțeală, seniorial, Ma-teiu Caragiale nu se putea gîndi la studii și existență măsurată pe cadrane universi-

tare. Inchipuia pesemne mini-at-uri heraldice corectînd com-pensator genealogia pitorească, o lume bizară din evul depăr-tat sau mai apropiat într-un somptuos crepuscul balcanic. Chiar *Pajerile* își găsesc echi-valența decorativă în atlazurile curților domnești de odinioară. Primul lor cititor la Berlin (1904—1905), autorul lui *Kir Ia-nulea*, trebuie să fi admirat producția fiului și nepublica-rea de către Ibrăileanu (cu în-dreptățire) în fruntea numărui-lui *Vieții românești* l-a mîhnit, irascibilitatea caragialiană ne-cunoscînd hotare.

Într-o lumină agonică, spre zori amărui, Mateiu Caragiale va fi auzit glasuri malefice șoptind rar: „Ceci est un fait — divers atroce” căruia nu putea decît să le răspundă în spirit cosmopolit, „je n'ai pas voulu en prendre devant Dieu la reponsabilité” sau orgolios „je n'ai jamais pensé à me suppri-mer pour ne pas humilier par un geste lâche une fois de plus ma race qui a attendu peut-

matei caragiale — un bovaric levantin

être de moi l'élévation dont mes prédécesseurs connus l'ont privéé”. Nu erau însă gîndurile lui Aubrey de Vere, enigmaticul personaj din nu-vela *Remember* (1924) alunecat în viață cu surisul lorzilor din pinzele lui Van Dyck. Asemă-narea cu povestirile fantastice *Les diaboliques* provine din am-biguitatea gesturilor și cadrul halucinant. De altfel însuși Mateiu Caragiale ne mărturi-sește: „Ah, farmecul ferestrelor luminoase în întunecime, cine s-ar mai încumeta a-l spune după Barbey d'Aurevilly?”. Îl spune el, Mateiu Caragiale în *Remember*, cuvînt reliefat pe pecetea epistolară a tînărului Sir normand, spre regretul celui care, ca heraldist, s-ar fi așteptat să vadă un herb pe sfinxul de ceară. Plăcerea de a lăsa întîmplarea acolo unde realitatea și imaginația alunecă paralel despărțite numai de fi-rul misterului se simte.

Remember nu e nici măcar o nuvelă în înțelesul adevărat. Mateiu Caragiale schițează în grabă portretul personajului excentric — „care avea un creier de minune alcătuit și un duh scînteietor.” Alcătuire fra-gilă, amurg nobiliar, tînărul Aubrey văzuse multe, cutreie-rînd mări și țări, purta șapte inele cu safire de Ceylan și fața acoperită de farduri. Este-tica vestimentară, mișcările spiritualizate în taverne pestrî-te ascundeau cu rafinament perversitatea celui care sfîr-șește tragic în Berlinul unde se cînta vesel „Plutește un ca-davru pe Landwehrkanal”. Ca în oricare povestire fantastică sugestia rămîne mijlocul prin-cipal cu ajutorul căreia umbre-le capătă consistență și amă-nuntul subtilă însemnătate. Totul trebuie acceptat sub pe-cetea tainei, cu atît mai mult cu cît povestitorul și prietenul închipuit, Aubrey de Vere, se cutremură la gîndul că a cu-noscut o ființă de al cărei sfîrșit terifiant poate fi sus-

pectat și acuzat ridicol ca pro-fanator de pinze ilustre stre-curat în galerii olandeze. Aici intervine „complicitatea” artistică a lui Mateiu Caragia-le. „Găsisem frumoasă nu atît făptura lui Sir Aubrey cît ase-mănarea lui cu unii din aceia de mult pierduți în spulbera-rea veacurilor, îl găsiseam fru-mos pentru că în el vedeam re-trăind o icoană din trecut, vedeam reînviat scumpul Tre-cut însuși, Trecutul apus, pen-tru totdeauna.” Abilă parante-ză pentru a risipi impresia de afinitate dintre personajul cu distincția unui Oscar Wilde tî-năr și autorul în ipostaza de „cronicar” al faptului divers devenit obsedant „Rembêr”. Dar spaima în planul imagina-tiv se tratează prin uitare, mai cu seamă atunci cînd pe alt cer se profilează o trinitate capa-bilă să învie în tonuri cald nostalgice și uneori dure o altă epocă. E vorba de aceea din *Craii de Curtea veche* (1929), piatră de Ceylan în brățara li-teraturii noastre. Elaborat de-a lungul a două decenii, romanul lui Mateiu Caragiale are fru-musețea stampelor bizantine sub lumina violacee a soarelui a-gonic. Mereu atras de trecut, Mateiu Caragiale își amintește că într-o împrejurare prezentă în roman, „găsi de prisos să mă ridic ca să apăr acel trecut, vedeniei căruia pana mea da-tora o minunată tîmplă de i-coane ce migălisem în tinerețe cu o osîrdie aproape cucerni-că”. Prin urmare, al patrulea crai nu era altul decît autorul însuși, excepțional portretist, și virtuos în recompunerea cli-matului în care se încrucîșea-ză destine dramatice, răsar edificii vechi invadate de vege-tația sălbatică, alunecă străzi înguste pe unde odinioară sa-cagii Bucureștilor tulburau liniștea după amiezilor „ici aux portes de l'orient, où tout est pris à la légère.” Inseși exis-tențele involburate ale lui Pantazi sau Pașadia se destră-mă măcinate de voluptăți stră-nii sub ochii lacomi „de lichea fără pereche”, ai lui Gore Pirgu, aglomerare funestă presupusă de trivialitatea dospind în giumbușlucurile soitarului în-fumurat și cu faimă „de băiat deștept.” Prin contrast, cel puțin exterior, Pașadia, cel cumpătat odinioară și pră-bușit în desfrîu, își mai păstrează „o sobră eleganță”, „demni-tate în port și vorbire”, ceva „de om de lume pînă în vîrfurile unghiilor”, se trezește împins la marginea societății din pri-cina unei drame sufletești. Spi-rit cosmopolit, Pașadia, tratat cu evlavie, se refugiază blazat în locuri sordide lăsîndu-l nu-mai pe Pantazi ca un alter-ego al craiului Mateiu, care după despărțirea la podul Mo-goșoaia îl făcea să murmure complice: „Omul acesta ciudat îmi fusese drag și înainte de a-l cunoaște, într-însul mi se pă-rea că găsiseam un prieten de cînd lumea și adesea, mai mult chiar, net alt eu-însuși”. Ci-tînd *Craii de Curtea veche*, a-ceastă capodoperă a stilului cu inflexiuni lirice ne cucerește și prin paleta încărcată de cu-lorile care învie tabloul Bucu-reștilui cutreierat de mesageri ai unei lumi a nădrului social, cînd în umbrele palatului dome-nesc se împletește pașii Penei Corcodușa și ai Rașelicăi, cînd casa Arnotenilor însemna „contopire de ospătărie de han, de tripou, de bordel și de ba-lamuc”, era locul de întîlnire al lumii deocheaților și deșu-cheaților timpului. Dintre ei nu puteau lipsi Pașadia, Pan-tazi și insalubrul Pirgu, asistați de un heraldist cavalier al Or-dinului de Malta care și-a ridi-cat spre sfîrșitul vieții pe turnul casei Sion un drapel decorat cu simbolicele sale arme, reamintindu-și de con-fesiunea antologică a eroului său: „Ne înturnam apoi spre tropice, trăiam cu sădătorii vi-sului galeș al Floridei și al frumoaselor Antile, pătrun-deam pe urma *vinătorilor de orhidee*, în verdea întunecime, a salbelor Amazonului scăpă-rînd de zboruri de papagali.”

LIVIU CĂLIN

(Continuare în pag. 12)

MARIN SORESCU

duminica oamenii n-au porecle

Duminica oamenii n-au porecle. Li se spune curat pe numele cele bune. Care nu li se potrivește deloc, ca hainele de moarte, Păstrate cu mare grijă în ladă.

Poate că lumea simte nevoia de primeneală după o Săptămână pe cimp, Ori în pleavă și praf la spatele mașinii de treierat

Trecuse și a treia zi de Crăciun și începeau să simtă cu toții o vagă tristețe, un fel de împovărare de pe urma dulcelui huzur al vacanței. Într-una din după-amieze hotărîră să facă o plimbare cu sania. Comandară o sanie de piață în căpătore, căpușită cu pluș albastru și așternută cu paie proaspete pentru a ține cald la picioare. Pe la două după prinz, cei doi cai albi, vinoși, își scuturară zurgălăii în fața porții. Tiberiu nu voi să-i însoțească, avea de citit și în afară de aceasta nu putea suferi iarna în timpul căreia făcea tot posibilul să iasă cât mai puțin din casă. Il înlocui Adrian care în ziua aceea luase din nou masa la ei. Bătrînul Titus îl reținuse chiar și pentru cină. Le plăcea băiatul — și lui și lui Coriolan — pentru că era cuviincios și timid și voiau să-i răsplătească într-un fel ajutorul pe care i-l dădea lui Alexandru. Totodată prezența la masa lor a acestui tinăr plebeu le satisfăcea orgoliul și le menținea buna părere pe care o aveau despre ei înșiși. Mai puțin încântată era Dora, al cărei spirit de castă suferea serios, dar care își manifestă protestul printr-o înghetată ignorare a intrusului.

Umplură sania cu pături și blănuri. Tavi se așeză pe capră, alături de vizitiu. Roxana în spate, între Alexandru și Adrian. Se înveliră, lăsându-și afară doar capetele. Căi care scurmaseră zăpada cu copitele, țîșniră din loc fără nici un îndemn. Străbătură orașul în trap întins. Trecură de-a lungul lizierei parcului de vinătoare adînc și incremenit în tăcere.

— Zice că au ieșit lupii pe aici, spuse vizitiul, un om spătos, cu mustață neagră de haiduc, învelit într-un cojoc mișos și cu cizme de pislă. — Trebuia să-mi fi luat pistolul, reflectă Alexandru cu un aer important, însă cu glasul coborît, încît să nu-l poată auzi decît Roxana.

Ea fu ispitită să răspundă ceva usturător, dar simți dintr-o dată un fel de lehamite la gîndul de a mai polemiza cu el. Era prea bine acolo, în căldura aceea a blănușilor, cu vîntul tăios care-i înroșea obrazii, cu Adrian, mut de fericire, pe care-l simțea alături, strîns lipit de ea de la umăr pînă la gleznă. La fel de strîns lipită era și de Alexandru, dar pe el îl ignora, nu exista decît Adrian și în cele din urmă nimeni decît ei doi, plutind într-un vârtej alb de fericire. Parcul de vinătoare rămăsese de mult în urmă, șoseaua se întindea albă

peste cîmpia albă care creștea la orizont aproape imperceptibil în linia dulce a unei coline albe cu reflexe vag albastrii. Vîntul care le înțepa fețele aducea mireasma pură a zăpezilor amestecată cu aceea caldă și virtuoasă a aburilor de pe caii năvalnici. Clinchetul ritmic al zurgălăilor făcea și mai largă tăcerea cîmpiei. Plopi rari răsară din cînd în cînd înspre margini, filigranați în negru, concentrînd în jurul lor pustiul. Turla argintie a bisericii și o aromă iute de fum vestiră întiul sat. Traseră în fața crîșmei. Zăpada frămîntată de copite și urme de sînii era amestecată cu paie și baligi de cai. Șezură la o masă lungă, pe bănci fără spătar pe care crîșmărița le șterse cu o cîrpă soioasă. Omul ei, lung și slab, cu o față plîngăcioasă, le aduse piine albă, proaspătă, cu coaja rumenă și groasă și cîrnați uscați la fum, cu gust de usturoi și mirodenii. Băură vin îndulcit, fiert cu scorțișoară. Își păstrase un gust acrișor și o aromă stranie care amintea de păduri de brad sau de interiorul răcoros al unei biserici. Îl așezară și pe vizitiu la masa lor și ciocniră împreună cînille de porțelan ieftin, pictate cu băiețași și fetețe în costume tiroleze. Tărani cu căciuli și scurte de pănură, imbujorați de vinul dinăuntru sau de gerul de afară îi priveau binevoitori și fără să încerce să-și ascundă interesul. Ei se simțeau bine, vinul le dăduse o încîntătoare stare de euforie, totul li se părea minunat, de la cîrnatul pipărat din care mușcau fără nici o preocupare pentru maniere și pînă la cînille ciobite cu tirolezi. Octavian căruia începuseră să-i sticlească ochii se porni să cînte Gaudeamus și ei îi țînură cu toții isonul gălăgios și fără nici un Dumnezeu. Roxana cînta în rînd cu ei, avea sentimentul că o forță centrifugă o aruncase în afara făgașului ei obișnuit, undeva într-o zonă în care nu-și mai simțea nici gîndurile, nici greutatea și în timpul cîntecului observă cu un fel de groază strîvită de fericire că mina ei cu mina lui Adrian stăteau încleștate pe scindura veche a mesei, în vîzului tuturor și se legănau în ritmul melodiei. Nimeni însă nu părea să se sinchisească de asta, cîntau cu toții înainte și cînd isprăviră cîntecul îl luară de la început și singurul scop al fiecăruia nu mai părea a fi decît acela de a striga mai tare decît ceilalți.

Cînd ieșiră din crîșma plină de aburi de vin și fum de țigări se insera. Frigul îi mai dezme-

Cînd string paiele cu furca și cară plantele, legate cu Lanțul.

Se știe la poartă sau la fereastră, dar ochiul e pe drum : Cine mai trece la deal sau la vale ?

— Uite-l și pe Nea Dumitru Seder, zice Nea Florea, pleacă de „Așa devreme, Nea Dumitre ?”

— Bag' samă, vinde Mitru lui Păsărică boii, și mă duc să-l

Ajut să-i tocmească.

— De ce-i zici Nea Dumitre ? Ăsta nu e Bag-Seamă ?

— Ei, ride Nea Florea, asta e porecla, dar pe el îl cheamă

Dumitru Seder, de ispravă om ! Știi unde stă ? Aci de la vale de fîntînă, în hardughia aia ;

Are sania în casa lui focul, și doar me pe-o ușă dărimată,

Anica i-a umplut casa cu cloțe, Cînd am intrat odată nu știu cum s-au speriat, uite așa Săreau de pe cuibare toate în toate părțile, ca liliecii — „Fir-ați ale tna !” zicea Anica.

— Da' Cucu de ce are bănuțul ăla la ureche ?

— I-a murit un frate și ca să nu ajungă moartea Și la el, că e singurul moștenitor, i s-ar stinge neamul.

Și-a pus banul ăla gîlbui la urechea stîngă, vezi Că i-a purtat noroc; m-a căzut de pe căpriori.

Mă, uite, cit e el de jigărit a scobit toate lemnele Și-a făcut satul din nou.

TREPTELE DIOTIMEI

de RADU CIOBANU (fragment)

Romanul Treptele Diotimei, prin destinele principalelor personaje (Roxana Candrea, medic chirurg, Tiberiu, pictor, și Răzvan, fiul lor, scriitor) și a conexiunilor lor sociale, se vrea o investigație a ultimilor patruzeci de ani din istoria noastră contemporană. În fragmentul de față, acțiunea se desfășoară în epoca de insinuare nefastă a fascismului la noi, cînd Roxana este încă elevă, în preajma bacalaureatului și trăiește o primă revelație în legătură cu caracterul și evoluția ulterioară a membrilor familiei Candrea în mijlocul căreia a crescut.

țici. Aveau și acum același sentiment de tulburare euforie, dar se rușinară parcă dintr-o dată și deveniră tăcuți. Căii odihniți goneau înspre orașul care de la o vreme începu să se ghi-cească în depărtare sub o masă sfîșiată, cenușie de fum. Soarele se micșorase coborînd ca un ochi singur în înspre marginea cîmpiei, învăluit în picile viorii. Întîlniră un cîrd de ciori care cîrîră urît asupră-le, rămînînd apoi în urmă. Roxana simțea brațul lui Adrian în spatele ei, cum îi cuprinsese umerii, era mirată de curajul lui și copleșită totodată de o mare fericire, ca o apă adîncă și calmă pe fundul căreia pîndea latentă teama de ceva incert care ar putea s-o tulbure. Nu mai vorbea nici unul dintre ei, Alexandru privea ținută undeva în depărtarea din ce în ce mai cenușie și peste toată acea pustietate, în gerul care se întindea mereu, nu se auzeau decît zurgălăii și foșnetul tălpilor late ale sîniei pe zăpada care începuse să prîndă poșghiță în inserare. În oraș se aprindeau luminile. Cînd se opriră în fața casei, pierdură timp să se descurce din blănuri. Octavian rămase să plătească vizitiului. Roxana o luă înainte, în odaia ei. Voia să se schimbe, să-și ia rochia de casă, o înăbușea fericirea, dar în același timp o cuprinsese o stranie neliniște care o făcea să se grăbească pentru a se putea întoarce cît mai iute în camera băieților.

Adrian dădu ca de obicei să-și scoată paltonul în hol.

— Nu te dezbrăca, îi spuse Alexandru, Vino aici.

Îl urmă mirat. Intrară în sufra-

geria pustie. Alexandru închise ușa. Rămaseră față în față, cu paltoanele pe ei. Abia își deslușeau fețele numai la lumina palidă ce pătrundea din stradă. — Ce s-a-ntîmplat ? întrebă Adrian.

Fără să fi vrut, vorbise în șoaptă, cu un aer îngrijorat.

— S-a-ntîmplat ceva neplăcut pentru amîndoi. Adică, la drept vorbind, mai mult pentru tine.

— Ce anume ?

Alexandru zîmbi rece, fără prietenie :

— Adu-ți aminte că nu de mult te-am prevenit că Roxana nu e de tine...

— Da, îmi amintesc, dar eu...

— Știi... cred că ne iubim totuși...

— Aiurea. Vă iubiți ! Ești un naiv de care ar ride și gîștele.

Crezi că o fată care iubește cu adevărat se lasă pipăită pe sub pături ? Sau poate ți-ai închipuit că eu nu văd ?

— Nu-i adevărat... i-am cuprins doar umerii...

— Ca să nu-i fie frig, rinji Alexandru.

Pe Adrian îl sufocă dintr-o dată indignarea :

— Nu-ți permit, suieră el, și pumnii i se strînseră convulsiv.

— Ești în casa mea și n-ai ce să-mi permiți. Ți s-a cam urcat la cap. Ceea ce ți se pare dragoste sînt cochetării. Ți-am spus că-i place să flirteze. Și pe urmă cum îți imaginezi că cineva din familia noastră va accepta ca sora unui Candrea să se ambaleză cu fiul unui vatman...

Ai avut în casa asta rolul unui meditator și nu poți să spui că n-ai avut parte de un tratament politicos. Ai confundat politețea cu familiaritatea, ceea ce caracterizează de fapt indivizii de joasă extracție.

au dispărut nu se știe cînd.

Cheiul geme de transatlantice și istovite le scîrțîie ritmic parîmele ;

Se pare că sîntem în alt port.

Dacă nu crezi, deschide fereastra spre mare,

privește, așteaptă, dacă vrei.

Miine o să plec și eu.

Cu tine credincioși vor rămîne farul,

lumina lui rece,

o geamandură plîngînd.

meditera

Pinii fantastici cu înmărmurire criptice fructe în nu mai așteaptă Martori indesc închise în hier ei tac orbi dea ca o solemnă of iar piatra incin adună unsuroa Cresc toate în a

METODIU RĂDULESCU

drum de stepă

Adoarme-mă pe brațul tău de vînt de

Sint obosit și nu mă mai iubesc. Salcimii

dar cresc cununi de spini în golul lor lăsat și praful năclăiește prin rădăcini în liniște

Descintec fă-mi să lege somnul stors de vise și izbăvit de mine să răsăr în alt amurg

mai blind

cu aceeași sete-n trup tulpini frîngînd, departe de plecări și jinduind spre zările

Trec păsări vechi în șiruri strînse

Dar au plecat și nu se mai întorc ; salcîmii

își strigă albul gol în malul strîmb și rupt a sete neascunsă, a praf, a focuri viitoare.

alt port

Căpitanul acela nebun,

mîncinosul căpitan și caicul lui canarisit,

Bun maistor.
— Bună ziua Nea Ioniță, te dedeși jos de pe coșmelie, Nu vrei să sai ca Manole deloc, ai ?
— Păi, fir-ar să fie, mă țin bine, eu merg pe case ca Pe șusea!
Nici nu mai bag de samă, dacă de mic tot pe la cucumele...
— Da', i-auzi ce-ntreabă copilul ăsta,
Banul ăla al dumatăle mai merge ?
— Merge, merge, că doar nu merge de-a tuturiga.
Zice și se duce vesel la vale.
Aflu o mulțime de nume noi, șterse, care nu spun nimic, Nume de pomelnic, care n-au nici o legătură cu frumusețea

Poreclelor
Pe Șoalda lui Cazacu o cheamă Țața Floarea,
Pe Spinu — Ion
Pe Focu — tot Ion
Pe Dirmon — Fane Dragu
Pe Boc — Titu Seder
Pe Ciușe ăi cu căciula mare țuguată care trece Fudul în picioare în căruță
Prin sat, de i se pare nevastă-si care stă împopoțonată alături că toate muierile se Uită la el
Și cînd ajunge acasă se pune de le face fermece, îl Cheamă Popescu
Pe Civica — Amarazeanu
Pe Guiț, Gogu

Tot felul de nume pocite. Astea sînt ca apa sălcie Zicea Nea Florea,
Apa aia de nu spală și nu fierbe fasolea.
Dar duminică e păcat să poreclești lumea,
Să se bucure toți, e zi de odihnă.

De pe linie de la deal apare Ioncica lui Mitu ?
Cu furca-n briu, torcînd.
Asta de unde-o fi avînd atîta lină, o să toarcă și-n Mormint.
— Gagă Ioncica, nu te mai hodinești ?
— Și pe Mutu ei cum îl mai cheamă ? întrebam eu.
Să aflu totul pînă la capăt.
— Păi, ...tot Mutu, ăștia n-ai ce-i mai face,
Așa l-a lăsat Dumnezeu.
E mut și-n ziua de paști, săracul !

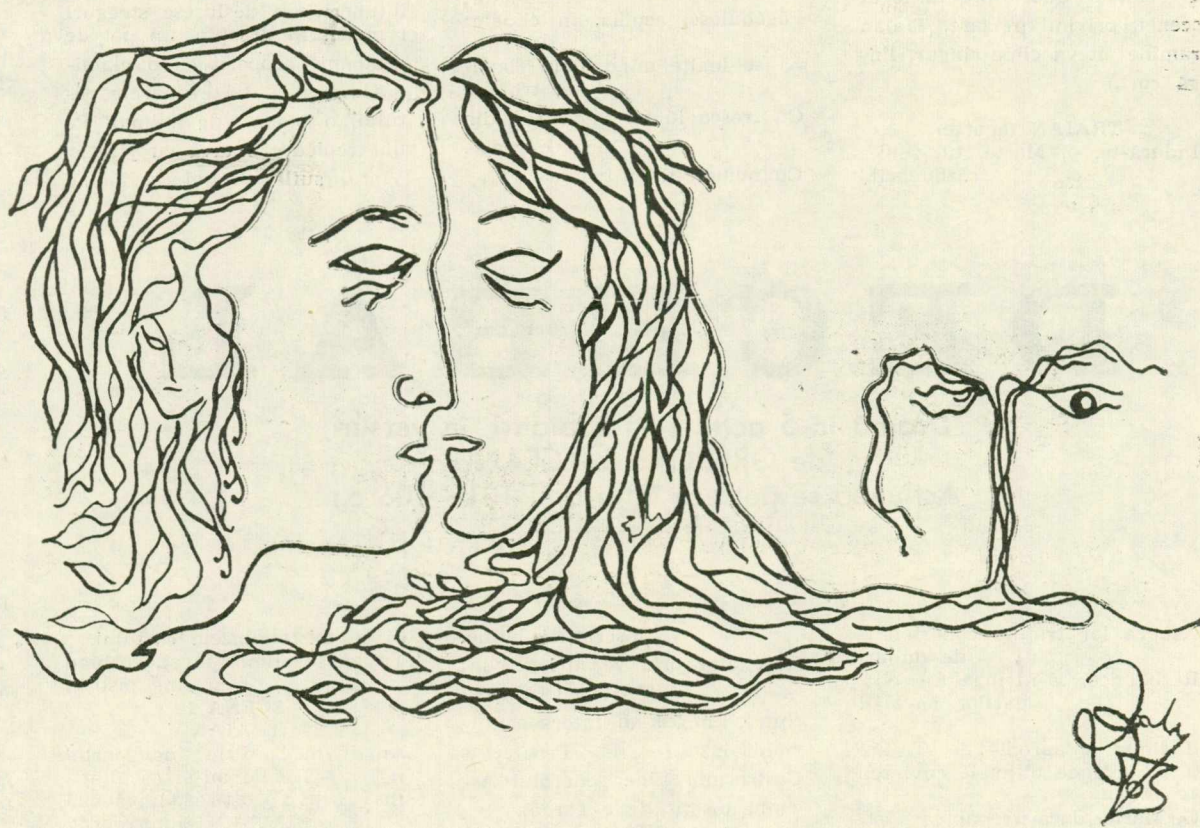
chiar pînă acasă, ia o sanie, ce are să zică Tata-Moșu cînd nu-l vede la cină ?
Alexandru rise nervos :
— Nu mă interesează ce are să zică. Adrian n-are să mai pășească niciodată aici pentru că te-am compromis și l-am lăsat. Ce-i sigur e sigur.
— Ce ? !
— I-am spus că nu ești sora mea adevărată și că uneori... noi doi... cred că înțelegi, nu ?
Ea făcu un pas înapoi, ca și cum ar fi căutat un punct de sprijin. Deschise ochii mari și prin ei țîșni o uluire imensă și disperată :
— Nu se poate ! Minți ! O, nu se poate să fii atît de abject, atît de odios...
Alexandru o măsură de jos în sus, ochii se ațintiră asupra pieptului ei tinăr, proeminent prin bluza mulată, din lină ușoară albă, și îl cuprinse dintr-o dată o furie oarbă, irezistibilă, îi veni s-o strivească, s-o calce în picioare și o lovi violent cu amîndouă palmele, de șase ori la rînd.
— Tîrfa ! gîfii. Nu ți-e rușine, nu ți-e rușine...
În prima clipă nu-și dădu seama ce se petrece. Îl văzu prăvălindu-se spre ea cu o expresie de neregănită — asta nu-i Alexandru, îi trecu fulgerător prin minte — suportă neclintită loviturile și abia pe urmă ceva mai puternic decît ea o smulse din loc și o purtă în fugă prin hol, prin celelalte camere, trîntind ușile, pînă la ea, unde se aruncă pe pat, în întuneric, izbucnind într-un plîns năvalnic și tăcut, ca un riu mare și tulbure care își iese fără veste din matcă.
Ritualul obișnuit al cînei fu tulburat. Doi dintre cei ce trebuiau să stea la masă lipseau.
— Așa ceva nu se mai întimplase din timpul războiului, singura împrejurare în care Titus era dispus să facă oarecare concesii în desfășurarea ritualului meselor. Necuviința mai mare însă părea a fi aceea a lui Adrian, el fiind un străin care, iată, dovedea că nu înțelege cîntecul care i se făcea fiind reținut la masă. Bătrînul începu să ciocotească surd. Își mototoli șervetul.
— Unde-i prietenu-ți ? întrebă cu o liniște sumbră.
— Nu s-a simțit bine, am băut niște vin la Vișana și cred că s-a cam îmbătat, spuse Alexandru senin. Și-a cerut scuze și a plecat.
— Scuzele s-ar fi cuvenit să mi le prezinte mie.
— Ei bine, în starea în care se afla nu putea să apară în fața ta.
— Nu știi că bea ? interveni sever Coriolan. Cum ți-ai per-

mis să aduci așa un ins în casă ?
— Nu știam.
— Cînd eu v-am atras atenția că e neam prost și că n-are ce căuta aici, n-am fost luată în seamă, remarcă rece Dora, așa cum de altfel opinia mea n-are vreo importanță în casa asta.
— Hm, făcu Titus. Trebuia să-i recunoască dreptatea. Întrebă brusc, pentru a schimba vorba :
Dar Roxana unde se află ?
Alexandru ridică din umeri, apucîndu-se să mînințe. Urmărea cîteva secunde de tăcere plină de tensiune, după care bătrînul izbi pe neașteptate cu amîndoi pumnii în masă. Tăcîmurile și paharele zăngăniră, iar el tipă răgușit, cu un glas nefiresc, ca de copil :
— Și ce stați și holbați ochii ? Așteptați să mă rădic eu s-o caut ?
Tiberiu se ridică tăcut și ieși.
— Alexandru minte, spuse Octavian. Adrian nu s-a îmbătat. De ce l-ai alungat ?
— Tu n-ai de unde să știi, că ai stat pe capră, sări Alexandru și tot singele îi năvăli în obraji. Eu însă am stat cu el în spate și l-am văzut cum tot timpul se lăsa peste Roxana. Dacă tu ești de acord, eu nu admit așa ceva !
— Ei, poftim ! făcu Dora consternată.
— Nu cred, stăruia Tavi cu o

calmă încăpăținare. Ai avut tu ceva cu el. Ești incapabil de statornicie și te-ai plictisit de el. Sau poate ți-a fost ciudă că e deștept.
— Isprăviți odată ! izbucni Coriolan.
— Drept are tatăl vostru să zbiere, spuse Titus. V-ați pierdut capul, dară o să ne spună ea fata ce s-a petrecut. Ea nu mîințește.
Cînd intră Roxana urmată de Tiberiu toate privirile se întoarseră tăcute spre ea. Doar Alexandru continuă să mînințe, străduindu-se să pară netulburat, ca și cînd nu i-ar fi observat intrarea.
Tiberiu se duse direct în camera ei și îi ghicise în întuneric silueta întinsă cu fața în jos de-a curmezișul patului. Se așeză alături și îi mîngîie încet părul.
— Ce e cu tine ?
Îi răspunse abia după un răstimp, cu glas înăbușit, fără să-și ridice fața.
— O, Tibi, nu pot... e ceva groaznic...
— Hai, nu mai plînge. Ce e atît de groaznic ?
Îi cuprinse umerii și o ridică cu greu, întorcînd-o spre el. O lacrimă i se oprise în colțul buzelor întredeschise într-o expresie dureroasă și el simți ispita care i se păru cu totul ne-

așteptată de a se apleca spre a i-o săruta.
— Dar tu ai plîns serios. Nu vrei să-mi spui de ce ?
Se lăsă grea, cu un fel de sfîrșeală pe brațul lui și îi privi fața frumoasă și calmă în lumina aceea fantomatică. Suspinele spasmodice i se potoliră și avu iar sentimentul că e în siguranță.
— Tibi, Alexandru a făcut ceva atît de urît... pur și simplu l-a dat afară pe Adrian.
— Erai acolo ?
— Nu, n-ar fi îndrăznit s-o facă în fața mea.
— Dar de ce crezi că a făcut-o ?
— Îmi face impresia că e gelos, Tibi.
— Există ceva între tine și Adrian ?
— Nu, nimic decît simpatie.
— N-are rost să te jenezi. Uite, abia acum observ că ești o fată mare căreia i-a sunat ceasul să iubească...
— Nu, nu cred că e vorba de iubire. Mi-e drag așa, ca un băiat deosebit, dar nu cred că asta e iubirea.
— Atunci de ce ai plîns în halul ăsta ?
— Păi nici să-l alunge așa dintr-o năzăreală ! Ce are să zică băiatul ăsta despre noi ?
Mîine am să-l caut ca să-i cer scuze.
— Să-l cauți, spuse Tiberiu,

dar glasul îi sună de data aceasta cu oarecare răceală și fără convingere. Acuma însă hai la cină că a fost puțin scandal.
— Îmi inchipui. Așteaptă-mă o clipă...
Intră în baie și își dădu cu apă rece pe față. Se privi apoi în oglindă. Obrajii îi erau aprinși, dar nu se vedeau urme de degete. Roșeața aceea putea fi pusă încă pe seama gerului de afară.
O cuprinse o ură subită împotriva lui Alexandru și ieși de acolo cu o expresie de îndirjire. Se așeză tăcută și dreaptă la locul ei obișnuit.
— De ce ai plîns ? întrebă Dora.
— Din cauza lui Alexandru.
— Dreptu-i, interveni Titus solemn și rar, că Adrian s-a îmbătat și de aceea l-a alungat Alexandru ?
Alexandru își ridică ochii din farfurie și o clipă privirea Roxanei se înfruntă cu a lui deasupra mesei.
— Nu, spuse ea cu o mare liniște, întorcîndu-și ochii înspre Titus. Adrian i-a văzut pistolul, l-a întregat ce e cu el și de unde-l are și atunci Alexandru l-a alungat de frică să nu-l pi-rască.
Aproape toți exclamară în același timp :
— Pistol ? ! Ce pistol ?
— În casa mea ? ! mai tipă Titus.
— Nu-i adevărat ! protestă violent Alexandru.
— Ba-i adevărat, urmă cu același calm Roxana. E în masa lui de scris, în sertarul al doilea, în stînga.
Alexandru împinse scaunul dînd să se ridice.
— Șezi ! tună Coriolan.
— Așa, așa, aprobă Titus care-și recăpătase stăpînirea de sine. Tiberius iubite, mergi tu de-l adă, dară bagă de samă să nu pîtești oarece... Va să zică, nepoate, adăugă el, aj nă-rav să mîințești. Și să umbli cu arme. Nu-mi plac lucrurile care se petrec în această casă. Va trebui să pun piciorul în prag și să vă aduc la ordine.
— De unde-l ai ? întrebă Dora cu un suris echivoc, amuzat și îngăduitor, ca în fața isprăvii unui copil teribil.
— De la camarazi.
— Ce înșămnează asta „camarazi” ? făcu Titus. Ce fel de „camarazi” ?
Alexandru ridică fruntea și răspunse mindru :
— De la camarazii din Legiune. Fac parte din Legiunea Arhangelului Mihail.
— He-he ! rise cu veselie uimire Titus pocnindu-și palmele.

Desen de NUȚU ZAHU

(Continuare în pag. 12)

nelimitat și fericit
ca o largă expirație spre noapte.

MIHAELA DUȘA

dinspre munți ...

Urcă iarăși cerbii dealuri curcubeie
marea e departe marea e aproape
Munții stau de veghe albe propylee
cerurile sună clopote de ape.

Patrie se cheamă timpul meu de vis
arcul de lumină peste timp maramă

Stelele păgine înflorind ce-am scris
firul meu de iarbă patrie se cheamă.

diminețile mării

Catargul de topaz al visului dintii
pictează milul nopții cu fluturi verzi și roșii.
Un vis cu multe trepte — corabie cu mosc
oprește lângă țărmul ostrovului de lapte.
Adîncă-i rezonanța tăcerilor în simburii
și-n brize cormorații alunecă puternici
cum urcă dimineața uimirilor cum
gîndul-se-apeacă peste dune.

oglinzi

Albastre crengi sînt de cocori
și ochii largi uitați în flori.
Mi-aduce dorul negrăit
un fir de flaut rătăcit.
Și ochii largi uitați în flori
pîndesc amiaza de fiori.
Un fir de flaut rătăcit
în landele cu hyacint.
Dar cum poți dorul să-l desfereci
în labirintele de ferigi ?

ora golfului
oasă între azururi,
ate ale albului țărm,
și verilor nesățioase
căutătoarelor crengi,
liniștii aprinse
păgînă ;
nehotărîte tulpini
rățșări de șerpî.
sens din vis născător

TABLOUL VI

(În Dacia Pontică. Noapte de iarnă. Cîmpie acoperită de troiene. În lumina lunii, se vede o parte din armata romană. Din zăpadă, apar răniți. Unii gem; alții întind cîte un braț, cerînd ajutor. Cînd norii se îndepărtează, coifurile romane scilpesc în lună.)

SCENA I
POSTUMUS

Sintem pierduți! Vin dacii trecînd peste Danubiu
Și ne atacă-n valuri cetățile romane.

ASCANIU

Mulți au pierit de-ai noștri.
APPIUS
Chiar generalul Dius
E-n fruntea lor.

ASCANIU

Nu-mi vine să cred.
POSTUMUS
A fost văzut
De oameni.

ASCANIU

De aceea, curajul să ne-atace.
APPIUS (tresare)
Sintem pierduți! Văd trupe de
daci venind încoace!

UN GLAS DE DEPARTE

Sintem romani! Nu trageți!
(sosește un grup de romani
alergînd)

LICINUS

Vin alte trupe noi!
LIVIVS
Sintem salvați! Vin trupe c-un
general în frunte!

(Goarne sună onorul. Se arată o trupă numeroasă. În fața ei, apare figura impunătoare a unui bărbat înalt, înfășurat într-o mantie scinteietoare, prin deschizătura căreia se ivește o togă de purpură.)

SCENA II

POSTUMUS

E împăratul!
ASCANIU (neîncrezător)
I-auzi! Aici! Pe iarna asta!
Cum îți închipui?
POSTUMUS
El e!
ASCANIU
Îți pare. Ai vedenii!

(Bărbatul înaintează urmat de o gardă. În fața ostirii, luminat de lună, se ivește, falnic, împăratul Traian)

TOȚI (într-un glas)

Ave, Cezar! Ave, Cezar!
Ave, Cezar!
TRAIAN
Aflînd că oastea dăcă pe fluviu
vine-ncoace
Și sprijinit de timpul ce apele
dezgheață,
În fruntea unei flote, venit-am
să v-ajut.

(privind în juru-i)
Ce maldăre de trupuri rănite
de săgeți!
Cu lănciile-n coaste zac bieții
călăreți.
Acestia se mișcă... (ostașilor)
De ce i-ați părăsit?
Au răni adînci; pierd sînge;
legați-le mai iute!

OSTAȘ I

Sînt mulți din cale-afară!
OSTAȘ II
Atît de mulți, încît
Nu mai avem, Auguste, cu ce
să le legăm.
TRAIAN (aparte)
Ostași ai Romei, fala
imperului nostru!

(Își scoate mantia, dînd-o unui ostaș; apoi, își rupe toga în fâșii, legînd el însuși rănile ostașilor, care se ridică încet, sărutînd mîna împăratului.)

TOȚI OSTAȘII (cu un glas
stîns de durere)
Ave, Cezar! Ave, Cezar!
Ave, Cezar!

LICINUS

S-aude lemn de care trosnind
în vîlvății.

TRAIAN

Pe viață și pe moarte e-acum
încăierarea!
Pămîntul ce de-un secol îl
stăpînim în Pont,
Se poate într-o clipă din nou
la ei să treacă.

POSTUMUS

Victoria romană!
TRAIAN
Dar poate fi și dacă.

(Se aud tropote de cai venind
din depărtare. Se apropie.

Grigore Sălceanu este unul din puținii scriitori care și-au legat întreaga lor existență de plaiurile însoțite ale Dobrogei. Pentru că poetul vine de peste Dunăre, din părțile Moldovei de jos, unde s-a născut. Studiile liceale le începe la liceul Vasile Alecsandri din Galați, le continuă la liceul Spiru Haret din Tulcea și le încheie la liceul Mircea cel Bătrîn din Constanța, școală unde, după terminarea studiilor universitare, revine ca profesor de limba și literatură franceză. Aici, în Constanța, la țarmul Mării Negre, în umbra monumentelor lui Ovidiu și Eminescu, s-a plămădit și s-a încheiat creația literară a lui Gr. Sălceanu, cuprinsă în volumele: Flori de mare (1928), Fierbea azi-noapte marea (1933), Nopti pontice (1937) — titlu reluat pentru volumul antologic tipărit de E.P.L. în 1969 —, poemele: Fata de împărat (1941), distins cu premiul de poezie „Adamachi” al Academiei Române, — Poemul creației (1943), basmele în versuri adunate în volumul Basmul zmeilor (1969), piesele Furtuna (1937), Pe-un țarm de mare (1943), Iluzia (1944). În anii noștri, pe lângă cele două volume antologice (Nopti pontice, 1969, și Basmul zmeilor, 1969), Gr. Sălceanu realizează tragedia în versuri Ovidius (1958), prezentată de teatrul constănțean cu ocazia bîmileniului nașterii nefericitului poet sulmonez și reluată în stagiunea 1972.

Numeroase lucrări în manuscris, mai ales piese de teatru (Hyperion — reprezentată de teatrul de dramă și comedie din Constanța), în larg, Casa din deal, Țara vînturilor, Turnul de rubin, un volum de traduceri din lirica franceză, traduceri în franțuzește ale unor capodopere ale poeziei românești (Luceafărul și alte poezii de Eminescu, Pasteluri de V. Alecsandri, Miorița, Mesterul Manole — unele publicate în revista Tomis), așteaptă ziua editării în volum.

Pentru cititorii revistei Tomis, publicăm, din drama în versuri Decebal, tabloul în care sînt evocate luptele dacilor cu romanii, în locurile unde se află azi vestitul monument votiv, Tropaeum Traiani — în apropierea comunei de azi, Adamclisi.

Incetează. Apar, pe rînd, trei vestitori.)

VESTITOR I

O parte-a ostii dăce a fost
înconjurată! (iese)

VESTITOR II

Pe alta am scăpat-o. Se-n-
dreaptă spre Danubiu. (iese)
(vuietele luptei cresc)

VESTITOR III

A dacilor ostire plecată către
fluviu
Se-ntoarce și-nconjoară
armatele romane!

S-acoperă cîmpia de morți!

E-o-ncăierare

Din cele mai cumplite! Cu
mîile, ai noștri
S-au prăbușit sub lăncii venite
ca un vifor! (iese)

(Centurionii, cu mîna streasîină la ochi, se duc spre mijlocul scenei, privind în zare. Traian rămîine cîteva clipe singur, lîngă cort.)

TRAIAN (aparte)

Indură-te, o, Marte, tu, zeul
războiului!

(Pe pinza cortului, apare harta Daciei, din nord pînă la Pontul Euxin și munții Haemus (Balcani). Șnurul roș, mișcător, arată drumul armatelor dăce, străbătînd Carpații de răsărit, Moldova, trecînd Dunărea, pătrunzînd în Dobrogea și îndreptîndu-se spre munții Haemus. Înaintea șnurului roș, va alerga steagul dac, cu cap de lup și trup de șarpe. Întrînd în Haemus, se vede cum armatele romane din sud, sînt despărțite de cele intrate în strîmtorile munților daci.)

TRAIAN (cu ochii spre cer)
De izbutim, în noaptea aceasta,
să înfrîngem
Ostirea uriașă a dacilor, aici.
Oprindu-i să ne-nghită în
strîmta-ncercuire
A munților carpați; o, zeu
războiului,
Făgăduiesc, acuma, în clipele
supreme,
Să se înalțe mindru, în slava
ta, trofeul,
Cu fresca luptei noastre din
Dacia întreagă,
Cu numele-ți în fruntea

furtună de urale. Se aud tropote și un lung nechezat de cai.

Centurionii intră o clipă în cort și reapar înarmați cu lăncii, cu sulți și scuturi.

LICINUS

Ne ducem toți, afară de tine,
Appius:

Ești mai bătrîn.

APPIUS

Cu toate puterile de sus,
Să vă ajute zeii! (ies toți, afară
de Appius.)

Dar, ce-mi lipsește mie,
Ca să mă lupt cu dinșii?

Aceeși vitejie

Din timpul tinereții, o simt în
pieptul meu.
Mă arde, mă împinge să lupt!
Mă duc și eu!
(își ia arcul și iese)

TABLOUL VII

(Un cort larg de război. În semi-întineric, se deslușesc steaguri romane. În dreapta, un pat de campanie acoperit cu o hlamiță imperială. La picioarele patului, o blană de animal. Pe un trepied, o tavă cu jărat. Vîntul suflă cu putere, făcînd

Străbătut cîndva de umbra
exilatului roman. (Tresare)
Ce s-aude? (privește în juru-i)
În furtună, pinza cortului se
zbate...
Cenușie, nesfîrșită, stranie
singurătate.

(Vijiiturile vîntului trec pe lîngă cort și se prefac în juiituri prelungi. Jăratul se stinge. În spuză, mai licărește un cărbune.
Împăratul adoarme. În vis, îi apare Ovidiu. Crescînd ca din ceață, umbra exilatului înfășurat în togă se ivește în apropierea împăratului.
Se aude un glas din adînc:)

OVIDIU

Veacul s-a dus în neant, de
cînd, pe aceste tărîmuri,
Cezar, din Roma zmulgînd
biata-mi ființă firavă,
M-a alungat în pustii, la
marginea lumii latine.
(Traian oftează prelung. Sunete
de harfă îngînă o elegie.)
Soarta a vrut ca, pe-aici,

sufletul meu după moarte,
Printre fantome de geți, să
rătăcesc-n văzduhuri,
Neîncetat urmărit de ale

scyților umbre...

Vuietul luptei, în loc m-a
întîuit astă noapte.

Oștile tale-au învins: dar, pe
troienele albe,

Trupe romane îngheață în
purpura singelui dac.

De-ar fi luptat mai departe,
dacii te-ar fi învins:

Dar, trimbițașii sunau neîncetat
în pădure;

Și au crezut că, acolo, sînt
legiuni de romani.

Peste Danubiu trecînd, nu
bănuiau că, în urmă,

Oștile tale-au rămas fără
suflare de viață.

TRAIAN (strigă prin somn)
Postumus!

OVIDIU

Imperator, Postumus a murit.

TRAIAN

Licinus!

OVIDIU

În cîmpia de gheață, a-mpietrit.
TRAIAN (scoate un gemăt de
durere)

O! Livius!...

OVIDIU

Cu arcul încremenit în mînă,
S-a stîns în luptă! Moartea pe
toate e stăpînă.

TRAIAN

Ostirea mea vitează, acele
legiuni,

Să se fi stîns cu toate?
OVIDIU

Vin lupi din vîgăuni
Și mușcă fără milă din inima
de tată,

Ce-n viforul de sulți a încetat
să bată.

TRAIAN

Pe unde ești, acuma, bătrîne
Appius?

OVIDIU

Mîncat de corbi e trupul, iar
sufletul s-a dus.

TRAIAN

Și tu, Aënobarbus?

OVIDIU

Frumosu-i suflet zboară
În cîmpuri elizee, dar, trupul
lui, afară,

În ger și vînt, rămase de
nimenea știut...

TRAIAN

Eroi, ce-n lupte grele,
năprasnic v-ați bătut,
În cînstea voastră, mîine, în

Dacia din Pont,
Se va-nălța trofeul!... Scilpind
la orizont,

Va povesti de lupta pe viață
și pe moarte,

În care, biruit-am prin voi și
zeul Marte!

(În fund, crescînd din umbră,
apare monumentul de la A-
damclisi, într-o apoteoză de
lumină)

DECEBAL

Dramă în 5 acte și 11 tablouri, în versuri,
de GRIGORE SĂLCEANU
Acțiunea se petrece între anii 101—106 e.n.
— fragment —

Asupra lor trimite cohortele
de duhuri
Războinice, să-nfrîngă a
dacilor năvală!

(Licinus se apropie de Traian
și aude ultimele cuvinte).

O, Marte, dacă-n noaptea
aceasta, ne ajuti
Să spulberăm ostirea lui
Decebal, în Pont,
În slava ta, pe locul
victorioasei lupte,
Voi ridica din piatră un falnic
monument!

(Vuietele luptei se aud ca un
vifor spăimîntător).

LICINUS

Voiai să-nalți trofeul în
Sarmizegetusa...

TRAIAN

Dar soarta luptei noastre, aici,
se hotărăște,
Aici, între Danubiu și Pontul
Euxin.
Pe-aici, pătrund în munții din
Moesia, să taie
De-acurmezișul drumul
ostirilor romane
Ce-așteaptă să pornească spre
Tapae, să ne-ajute.

inscripției latine,
Răsunător prin veacuri ce vin:
MARTI ULTORI!

(Între timp, s-au întors centurionii însoțiți de Praefectus Castrorum. Vine generalul Ascaniu însoțit de o gardă).

ASCANIU

E nesfîrșită oastea lui Decebal!
Zadarnic

Ne mai luptăm.
TRAIAN (către Praefectus)

Praefectus Castrorum, mai
rămîne

Ostirea cea din urmă, de tine
comandată.

Te-ncumești în vîltoarea
aceasta, s-o arunci?

PRAEFECTUS

Auguste, chiar acuma, cu
ultimele forțe,

În luptă voi porni!

TRAIAN (înlăcărîndu-se)

Pretorienii,
Un arc, săgeți! Mă duc și eu
în luptă!

(Pretorienii îi aduc un arc și
săgeți. Traian iese însoțit de
Praefectus Castrorum, în ura-
lele răniților și ale celor
de față. Strigătele, răcnetele și
bubuiturile luptei fierb într-o

să se miște pinzele cortului.
Traian se plimbă încet, vorbind
cu sine însuși.)

SCENA I

TRAIAN

Am învins!... Prin tine, Marte!
Rugile mi-ai ascultat...
Însă Dius cu ostirea, lîngă mal
împresurat,

S-a luptat cu îndrîjire,
nimicînd aproape toată
Oastea mea. Apoi, de teamă că
mai vine o armată,

A pornit-o peste fluviu,
printr-un loc necunoscut
Și pe-ntînsul de ninsoare,
urmele i s-au pierdut.

Aruncîndu-se în luptă, de
săgeți și lănci izbit,

De pe cal căzînd, Praefectus
Castrorum s-a prăbușit.

În memoria-i, 'nălța-voi un
măreț mauzoleu,

Omenirea să-l slăvească peste
veacuri, ca pe-un zeu.

Dar, din ciocotele luptei, n-a
rămas decît tăcerea

Stepelor acoperite de „un ger
marmoreean”,

Cum spunea de mult Ovidiu,
prefăcînd în vers durerea.
(se culcă și visează treaz)

Mă găsesc, în noaptea asta,
pe-al pustiiilor ocean

Am vrut să-l văd pe pictor în noul său atelier de lângă Mamaia. Era în vecini. „Am să-ți arăt mai târziu atelierul. Ca pe o surpriză”, mi-a spus. Pentru cine nu-l cunoaște în-deaproape, Eugen Mărgărit pare un timorat, dacă nu un taciturn. Unele picturi mai vechi ale sale au parcă o aceeași tentă de reținere. În realitate e un emotiv, se arată treptat și tenace.

— Se spune că ești un timorat, că te reții, că nu dai friu liber culorilor, că nu „explo-dezi”? Îl întreb.

— Pentru mine culoarea nu e totul. Mai am nevoie să în-văț — raporturile, echilibrările, armoniile. Abia atunci voi da credit exploziei culorilor.

— Ce culori preferi?

— După stări sufletești. Uneori, îmi plac armoniile reci, altele, cele calde. Armonia e frumoasă. Pictura trebuie să facă un tot armonios.

— Ce sînt culorile atunci?

— Ce e realitatea pentru spirit. sau — cum s-a mai spus — ce sînt sunetele pentru muzicieni. Fără armonie, nici sunetele, nici culorile, nu în-seamnă nimic.

Observ că termenul de „armonie” revine ca o obsesie a sa.

— Te consideri un pictor muzical?

— Cam așa trebuie să fie pictorul.

Ascultăm muzică. Vorbim despre muzică. „Deplasarea” de accent mi se pare binevenită. Îi plac Ravel și Ciaikovski, Grieg și Stravinsky, dar și Johann Sebastian Bach. De la rezonanțele calme la cele grave. Armonia și forța?

— Ce înțelegi tu prin „forță”?

— Forța nu înseamnă kilogramul-forță, ci o limpezire a concepției artistice, a valorilor pe care le vrei transpuse.

De aici se poate vedea de ce cuvintele nu ajung atunci cînd încerci să aproximezi caracterele altei arte.

— Ce crezi despre arta modernă?

— Că trebuie să cunoști mult din secretele ei, din tehnica, din regulile ei. Unii bat cu bătul în bidoane de gaz și își închipuie că fac muzică.

CU EUGEN MĂRGĂRIT SAU DESPRE ARMONIE

Îl întreb ce pictori preferă, știind sau bănuind doar că între aceștia nu se află nici Luchian, nici Țuculescu.

— Sînt mulți, îmi spune. Avem o școală de pictură mare. Petrescu, Pallady — aceștia sînt mari. Și desigur, Șirato, Ciucurencu, Lucian Grigorescu — acești pictori atît de intim „legați” de natura românească, de acest pămînt dobrogean, bunăoară.

Insist: Țuculescu e altfel? Cum ți se pare?

— Goethe ar fi numit asta „asociații electice”. Eu voi spune iar: armonii. Pictorii nu sînt o categorie de oameni cu un anumit temperament. Poți fi bun pictor dacă ești expansiv, poți fi la fel de bun pictor cu un temperament diferit. Altfel, toată pictura ar fi la fel. Între temperamentul meu și al pictorilor pe care-i prefer există punți armonice. Asta nu înseamnă că Țuculescu nu e un pictor mare. Pictura este pasiune și pentru unii și pentru alții.

Găsesc că e momentul să-l întreb ce înțelege prin „armonie” (deși termenul a reieșit cit de cit pînă acum).

— Pentru natură, armonia e o necesitate. Pentru artă și artiști, ea este ca o fascinație.

Lui Petrescu — îi spun — cineva i-a reproșat că s-ar reduce la cîteva forme: natura moartă, peisajul și portretul. Adaug: același lucru ți s-ar putea reproșa și ție.

— Mă simt onorat de această asociere. Într-adevăr, am mers mai mult pe peisaj și pe natură statică. Acum mă interesează portretul. Dar și în portret nu fac și nu voi face altceva decît ce am făcut sau am încercat să fac în naturile statice sau peisaje. Eu consider toate acestea drept compoziții.

— Compoziția este o formă sau o aspirație?

— Nu e ușor să subordonezi emoția, sentimentul, ideea — pînă la viziune — în aceeași unitate, a compoziției.

— Nu te sperie acest cuvînt: viziune?

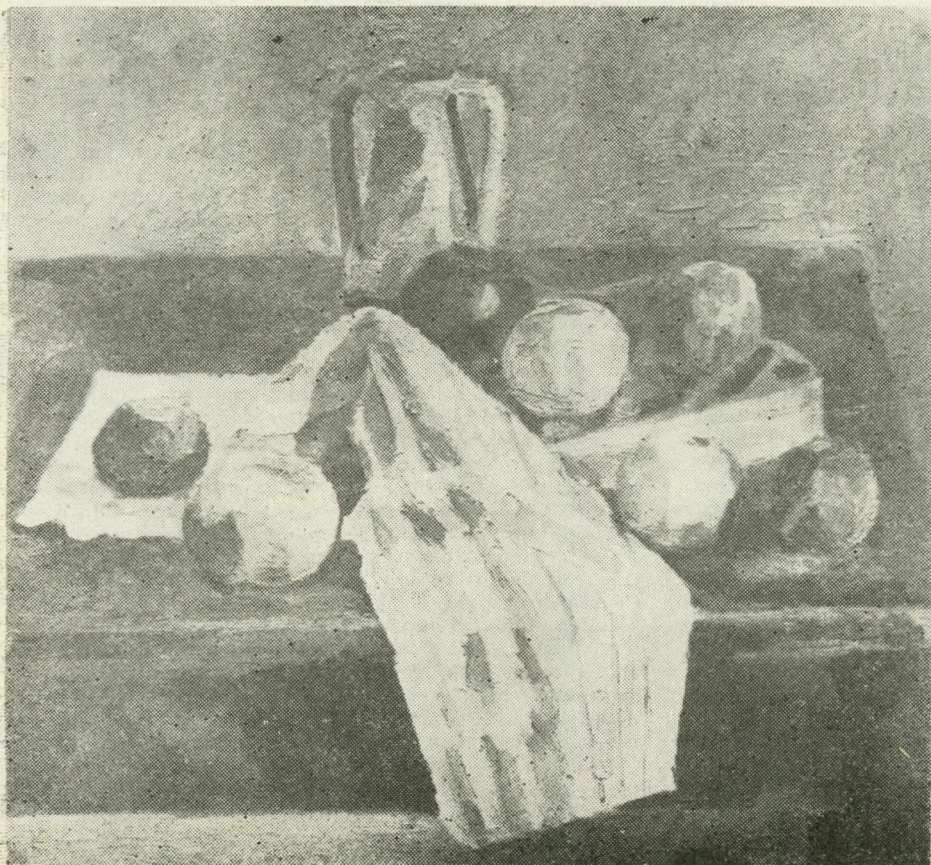
— La început e o stare, apoi o prelungire a ei sau adîncire în viziune. Toată cazna unei creații naște viziunea. Cazele duc la viziuni la fel ca și descoperirile în știință.

— Să ne oprim aici cuvintele, îi spun. Vreau să văd ce ai pictat în ultima vreme.

Urcăm treptele unui atelier însoțit. Emoția ne alătură. Înăuntru, tablourile, unele cu vopsele încă proaspete, așteaptă ca într-o expoziție. Satul Cerna ca o bucurie tîhnită, în verde și pete de mov, străjuit de munți. O fată șezînd, imagine a tinereții care suride luminii, nu fără o pudoare, o inocență, altfel vitală. O chitară ca o floare odihnindu-se într-o după-amiază cu fructe galben-ruginii... Pictorul mă roagă să nu destăinui mai mult. Sînt o surpriză, desigur, toate sînt o surpriză pregătită unei întîlniri viitoare cu publicul. La despărțire și pe drum îmi revin alte cuvinte, rostite aproape în șoaptă, ca o mărturisire: „Îmi plac arborii cu înfățișări sălbatice, dar mai mult îmi place cerul senin și cu soare. Îmi plac cîmpiile verzi, oamenii cu fețe însoțite. Nu-mi place vremea închisă. N-aș putea trăi într-o țară cețoasă”. Cu modestie, cu simplitate, pictorul se reîntoarce între uneltele sale.

G. OCTAVIAN

EUGEN
MĂRGĂRIT

Natură
statică

CRONICĂ PLASTICĂ

un remarcabil act de cultură

Semnificațiile deschiderii expoziției intitulată „17 artiști plastici tulcenii” depășesc cu mult, prin conținut și natura participării, însemnătatea unui vernisaj obișnuit. În cazul de față, nu fiindcă este vorba de inaugurarea Galeriei de Artă din Tulcea, deși împlinirea acestui deziderat al membrilor cenaclului UAP din localitate este ea însăși un act de cultură, ci pentru că organizatorii — Comitetul județean de cultură și educație socialistă și cenaclul — au avut în vedere, după cum ne spunea cunoscutul pictor Constantin Găvenea, „prezentarea sintetică a creației tuturor plasticienilor aflați la Tulcea sau născuți la Tulcea și în județ, de toate stilurile și vîrstele”. Idee admirabilă — căreia cei invitați i-au răspuns cu entuziasm. Participarea la expoziție a dovedit că activitatea plastică din Dobrogea de nord însumează nume de mare prestigiu și se bucură de o vizibilitate continuă, de la generație la generație de artiști. Închinată aniversării a 25 de ani de la proclamarea Republicii, manifestarea de la sala „Dacia” este un adevărat atestat al pulsației spirituale pe care județul Tulcea o cunoaște în anii socialismului, al puterii creatoare a oamenilor și al virtuților inspiratoare pe care peisajul dobrogean și oamenii care-l însușesc le generează. Nucleul de creatori de la Tulcea — localitate, ca și Constanța, cu adînci și bogate tradiții plastice — s-a impus în viața culturală a Dobrogei ca o prezență vie, dinamică, în stare să polarizeze atenția publicului și specialiștilor și să nască un climat de splendidă emulație creatoare. Atenția de care se bucură artiștii, grija permanent dovedită de către organele de partid și de stat față de condițiile acestora de lucru și de viață s-au tradus, de curînd, la Tulcea, și în inaugurarea sălii de expoziții a cenaclului plastic, fapt care corespunde, pe de altă parte, și imperioasei trebuințe de cultură, de desăvîrșire spirituală a largului public amator de artă din orașul și județul Tulcea. În afară de creația membrilor cenaclului, expoziția cuprinde și omagiul adus spațiului unde au văzut lumina vieții de către creatori de mare prestigiu, dintre care unii, ca sculptorul Ion Jalea, Artist al Poporului, președinte de onoare al UAP, și pictorul Alexandru Ciucurencu, Artist al Poporului, s-au înscris de mult în dimensiunile artei universale. Participarea domnilor lor la expoziția tulceană echivalează așadar cu un act de dreaptă cinstire a meleagurilor dobrogene. În afară de cei doi maeștri ai artei contemporane românești și universale, expun: Geo Gardas, Victor Rusu Ciobanu, Gabriela Patulea Drăguț, Constantin Găvenea, Ștefan Găvenea, Anton Lazăr, Mihai Mihai, Mihaela Nica, Clelia Otton Obreja, Albert Poch, Ștefan Știrbu, Eugen Bratfanof, Constantin Calafeteanu, Ecaterina Delighioz-Cristescu și Vasile Pavlov. Cele peste treizeci de lucrări: pictură, sculptură și grafică, abordează de predicție aspecte ale peisajului din această parte a Dobrogei, cu notele sale dominante, cu prezența fundamentală a Dunării și deltei, ca și subiecte de portret. Maestrul Ion Jalea expune un splendid „Cap de fată” și „Mioara”; peisajele lui Al. Ciucurencu sînt lucrări cu aceeași știință a pătrunderii în sensurile adînci ale organizării compoziției și ale culorii care au determinat critica internațională să-l considere printre marii maeștri ai culorii. „Punct pescăresc la Marea Neagră” și „Cherhanaua Caraorman” de Geo Cardas fac dovada largi-

lor disponibilități ale pictorului pentru peisajul lacustru, pentru surprinderea notelor caracteristice deltei. Victor Rusu Ciobanu (de obîrșie din Telița, cu un activ de șase expoziții personale și 104 participări la manifestări colective, dintre care 14 internaționale; singurul român participant la volumul „Vietnam in dieser Stunde”, Berlin, 1968, cu gravura „Dante în noul infern”) expune „Portret de fată”, lucrat cu acuitatea pătrunderii psihologice. „Peisajul” lui Constantin Găvenea se înscrie în seria acuarelelor saturate de poezie cu care acest pictor, pe deplin stăpîn al mijloacelor sale de expresie, ne-a obișnuit de multă vreme și care celebrează noile realități ale Tulcei. Adevărat rapsod al fermecătorului peisaj din deltă, C. Găvenea minuieste cu virtuozitate culorile de apă, realizînd valori de subtilă inspirație. „Ctitor de cetăți” face dovada iscusinței compoziției, a certelor calități de grafician, pe care le are Ștefan Găvenea. Compoziția „Alba Iulia” a lui Lazăr Anton, (născut la Casimcea, azi profesor la Liceul de arte plastice din Cluj), denotă o bună cunoaștere a punerii în pagină, a zugrăvirii scenele de grup și a repartizării accentelor cromatice. Fost elev al lui Boris Caragea, sculptorul Mihai Mihai, maramureșean stabilit la Tulcea, este adeptul artei cioplitorilor în lemn din nordul țării, gravă, esențială, ale cărei date folclorice le sublimază prin inteligență constructivă și printr-o concepție integratoare. Lucrările lui Albert Poch (originar din Babadag) cunoscut grafician, ale cărui caricaturi se bucură de succes atît în țară cît și peste hotare, și ale Cleliei Otton Obreja, grafician și scenograf, manevrează cu vioiciune instrumentele ironiei, ale satirei. Despre picturile lui Ștefan Știrbu, expuse și la Constanța, am avut și altă dată plăcutul prilej de a scrie ca despre opera unei sensibilități proaspete, „Florile” sale descinzînd din arta naivă ale cărei elemente sînt însă potențate de cultură plastică, de rafinament și de subtilitate cromatică. „Concert” de Eugen Bratfanof, sugerează aspirație către transcendent, prin sublimarea detaliilor, prin structurarea personajelor în funcție de înălțimea exacerbată a unor instrumente situate în centrul lucrării. „Florile dorului” ale Gabrielei Patulea Drăguț sînt o interpretare gingașă, într-o cromatică bogată, a unui motiv de inspirație folclorică. Mihaela Nica (participantă cu pictură și tapiserie în București și la expoziții de grup organizate în țară și peste hotare) expune „Buchet floral”; Ecaterina Delighioz-Cristescu — un „Peisaj la Olănești”, interpretat în tușe viguroase; Vasile Pavlov — „Cherhana la Dranov”, ulei lucrat într-o gamă cromatică fin acordată; planurile vaste, dinamice grupurilor, caracterul eroic al compoziției îl caracterizează pe Constantin Calafeteanu drept un fin observator al mișcărilor de grup. În întregul său, expoziția de la Tulcea, expresie a unei idei generoase, este o probă a vitalității mișcării plastice dobrogene. Cît de valoroasă este inițiativa organizării ei și cît sînt de legați de Dobrogea artiștii născuți sau care au lucrat aici o dovedește și faptul că, zilele trecute, opt dintre pictorii de obîrșie tulceană: Natalia Rusu, C. Patulea, Ecaterina Delighioz, Geo Cardas, Victor Rusu Ciobanu, Anton Lazăr, Albert Poch și C. Calafeteanu și-au anunțat intenția de a deschide la Tulcea expoziții personale.

AL. MIHALCEA

din trecutele stagioni estivale la Constanța

Starea, totuși, periferică a Constanței, ca și a Dobrogei, datorită izolării ei naturale de către Dunăre și lipsei unor căi directe și moderne de comunicare cu restul țării, avea să înceteze în 1895, o dată cu construirea podului de la Cernavodă.

O comunicare normală cu restul țării lărgeste afluxul estival și curînd se naște și ideea unor stagioni teatrale estivale permanente la Constanța.

Prima trupă care încearcă să se angajeze în acest sens este alcătuită din actori ai Teatrului Național din Iași, avînd în fruntea lor pe Gh. Cîrjă. „D-le primar, Subscribul Gh. Al. Cîrjă, artist societar al Teatrului Național din Iași, împreună cu cîțiva colegi ai mei din același teatru, voind a juca pe timpul sezonului băilor (15 iulie — 1 septembrie), spectacole de dramă și comedie (...) respectuos vă supun această la cunoștință dv., rugîndu-vă a-mi da cuvenită încuviințare și a dispune să fim scutiți de plata taxei legii maximului, avîndu-se în vedere cheltuielile oneroase ce le suportăm cu deplasarea trupei, bagaje, costume etc., cum și mai oneroasa chirie ce sîntem obligați a plăti pentru localul unde vom juca. Binevoii vă rog d-le primar a primi asigurarea distinsei mele considerații”. Aceasta era prima cerere înregistrată în anul 1897 din partea unei trupe dramatice ce intenționa o stațiune estivală permanentă și care solicita doar un avantaj minim pentru o întreprindere ale cărei greutăți materiale erau arătate cu destulă decență. Răspunsul primarului E. Schina, care era favorabil fără prea mare discernămint nenumăratelor cereri de funcționare ale panoramelor, șantanelor sau or-

ganizării balurilor, suna pe aceeaș cerere, implacabil: „Nu se poate încuviința cererea”. Din fericire, refuzul brutal n-a deprimat pe inimosul inițiator și nici nu l-a descurajat în speranța unor raporturi favorabile cu autoritățile, căci în vara următoare, el se adresa din nou primăriei: „Subscribul Gh. Al. Cîrjă, venind de ast dată conform tradiției pentru a da spectacole, la Capato, vă rog a încuviința scutirea de taxe deoarece din aceste excursii nu tragem nici un folos material, scopul fiind mai mult cultural”.

Se pare că ideea de teatru estival începuse să prindă rădăcini, de vreme ce primăria închiria un teren pe bulevard, de la Sofia Suzi, în anul 1901, pe termen de 3 ani, cu obligația de a-l curăți, nivela, împrejmu și a acorda scutire de impozit, construind și exploatînd pe timpul contractat un teatru de vară. Cîrjă reușise întreprinderea pornită în urmă cu 4 ani și-i dăduse dezvoltare artistică, rămînînd preferat unor trupe de prestigiu din Capitală. De altfel, și cererile sale deveniseră mai puțin timide și îl ilustrau și o ținută mai indicată a spectacolelor: „Subsemnatul artist societar al Teatrului Național din Iași, urmînd o tradiție de a aclimatiza spectacolele de teatru românesc în Constanța și dorînd ca și est-timp a juca pe timpul sezonului împreună cu colegii mei ieșeni și cu concursul altor colegi bucureșteni în localul nou construit de comună, vin respectuos a solicita favoarea de a obține acel local în condițiile ce veți găsi cu cale, supunîndu-ne legilor și regulamentelor respective”. De data aceasta, cînd primar era dramaturgul M. Polizu-Micșunești, cererea este aprobată cu prioritate și se

încheie un contract pe întreaga vară contra unei sume modice de 300 lei, plătită în două rate, la jumătatea și spre sfîrșitul stagiunii. Actorii Teatrului Național al Moldovei reușiseră să întrețină stagione permanente în fiecare vară, timp de 6 ani — din 1897 și pînă în 1902, cînd Cîrjă îmbolnăvindu-se n-a mai putut fi alături de colegii săi Constantin Penel, Constantin și Eufrosina Momuleanu, Verona Cuzinschi, Ion Profir, Constantin Ionescu, ce s-au angajat după cum scriau în contractul încheiat să joace în acel ultim an un repertoriu alcătuit numai din comedii noi și nu tragedii care să țină lumea pînă după miezul nopții. Despre spectacolele stagiunilor estivale ale actorilor ieșeni, presa locală scria elogios, evidențiînd succesele repurtate încă de la început, din anul 1897, cînd se jucau în grădina restaurantului Capato, într-un loc special amenajat cu pavilioane de cristal. „O scrioare pierdută”, „Doi sergenți”, „Moș Teacă la înșurătoare”. Reprezentațiile trupei ieșene „erau preferate spectacolelor de bălci de la celelalte grădini” și actorii erau rugați să reia de mai multe ori „O scrioare pierdută” în care excelau C. B. Penel, în rolul Cetățeanului turmat și Achil Georgescu în Trahanache, sau melodrama „Doi sergenți” în care excela Aglaia Pruteanu. Poate asteniile grave ale lui Cîrjă, poate dărmarea Teatrului de vară datorită încetării contractului primăriei cu proprietara terenului, au dus la încheierea acestui ciclu de stagioni, care au creat pentru prima dată la Constanța noțiunea permanenței teatrale. Amintirea lor a rămas mereu vie și ori de cîte ori, mai apoi, în turneele de peste an, societara Aglaia Pruteanu, Gheorghe Cîrjă, Penel, Cuzinschi, State Dragomir se abăteau și la Constanța, succesul le era asigurat.

ROMEO PROFIT

IARNA OVIDIANĂ

Informațiile date de poetul exilat la Tomis asupra teritoriului și populațiilor din Dobrogea antică și de la Dunărea de Jos necesită o analiză atentă, pentru a li se stabili cu mai multă precizie valoarea documentară și pentru a-i putea fixa astfel operei lui Ovidiu locul real pe care trebuie să-l ocupe printre izvoarele literare ale istoriei patriei noastre. Cu toate că scrierile din exil — **Tristele** și **Ponticele** — au început a fi utilizate la noi ca izvor istoric încă din sec. al XVII-lea, de către Miron Costin și Dimitrie Cantemir, de-abia la sfîrșitul veacului trecut și la începutul celui actual, arheologii și istoricii noștri au dat atenția cuvenită unora din informațiile poetului latin, o dată cu extinderea săpăturilor arheologice pe teritoriul Dobrogei. Dar cercetătorii de pînă acum s-au limitat, în cea mai mare parte, la o utilizare unilaterală a acestor date, spre a completa sau corobora alte izvoare antice, fără a le supune unui examen comparativ mai aprofundat. Pentru cercetarea pe care am întreprins-o, am cules din cele două opere menționate toate știrile referitoare la această parte a țării noastre, indiferent dacă ele constau din simple epitețe, din mențiuni făcute în treacăt, termeni de comparație, metafore, efecte de contrast sau descrieri și prezentări mai cuprinzătoare. Am înlăturat elementele subiective iar din epitele și clișeele specifice genului, am reținut numai trăsăturile permanente și esențiale, încercînd în felul acesta să desprind știrile veridice. Strîns legate de poziția geografică a teritoriului sînt, de pildă, știrile pe care ni le dă Ovidiu despre condițiile climatice. În această privință, este de subliniat că elementul dominant este frigul, asupra căruia poetul revine sub nenumărate variante și cu o stăruință obsedantă. Îndeosebi în elegia a X-a din cartea a III-a a **Tristelor**, cunoscută mai ales sub titlul de „Iarna la Tomis” sau, și mai bine, „Iarna în țara geților”, poetul probează că descrierea anotimpului cel mai aspru este rezultatul experienței sale personale. Măiestria cu care sînt descrise rigurile iernii, succesiunea, gradația, contrastele și varietatea elementelor constitutive ne arată că fondul este viziunea directă, realitatea. Pe de altă parte, nu este mai puțin adevărat că pe acest fond poetul a brodat și elemente din propria-i imaginație; dar puterea de evocare și plasticitatea descrierii îi dau acestui fond contururile unui tablou viu și colorat. Ovidiu face ades intervenții personale în cursul expunerii; un asemenea procedeu figurează și în elegia cu descrierea iernii. Anume, ca să alunge din mintea cititorului orice umbră de îndoială, poetul adaugă (V. 35—40): „Și poate nu mă credeți dar martorul ce n-are Nici-un folos se cade să aibă crezămînt — / Chiar și noianul mării eu l-am văzut că-ngheață / Și sub o carapace că stă încătușat / Și nu numai atîta: mi-a și călcat piciorul / Pe marea înghețată, și nu mi l-am udât.” De asemenea, într-unul din versurile următoare (49), poetul adaugă: „Cu ochii mei văzut-am și peștii prinși în gheață”. De altfel, datele furnizate de Ovidiu sînt pe deplin confirmate și de alte izvoare antice, mai tîrzii, ca să nu mai vorbim de rezultatele unor cercetări moderne.

Prof. univ. N. LASCU

treptele diotimei

(Urmare din pag. 9)

Iacă pe cine subvenționăm noi, Coriolan iubite! — Adică în loc să-ți vezi de carte, te ții de politică, spuse sumbru Coriolan. — Și de ce nu s-ar ține? întrebă Titus cu ironie. Dacă noi doi facem politică, gîndește că poate să facă și el. Coriolan nu sesiză ironia. — N-am **nimic** împotriva să facă, dar să se consulte cu noi înții, nu să se lase atras de orice escroci. — Să nu vorbești în felul ăsta despre Legiune! spuse Alexandru cu glas înăbușit de revoltă. Bătrînul Titus mimă reproșul, adresîndu-i-se lui Coriolan: — Văzut-ai? Au și ei mindria lor, trebuie să bagi de samă cum vorbești... În clipa aceea se întoarse Tiberiu. Descărcă arma și o puse lingă farfuria bătrînului. Alături, cele șase cartușe. Sub candelabru de cristal, pe albul

imaculat al feței de Damasc, oțelul cu reflexe albastrii sclipi feroce. Fu o secundă de tăcută tensiune. Străfulgerarea aceea rece era atît de neașteptată și de nefirească acolo, încît o simțiră toți, cu o secretă înfiorare, ca pe o lovitură de cuțit între omoplați.

— Un revólver! exclamă Titus cu accentul pe o. După stupoarea din exclamația lui s-ar fi putut crede că abia acum, în fața corpului delict, lua în serios această poveste. Ia-l de aici, Tiberius, spuse, și-l închide în casa mea de bani. Poftim cheile. Eu nu voiesc să pun mina pe el. Am să telefonez miîne chestorului Marcu să trimită un polițai după el. Nu ne trebuiește așa ceva în casă. Cu un ton de blind reproș, aproape binevoitor, i se adresă apoi lui Alexandru: Mă bucură că te interesează politica, dară ești încă tînăr și e bine să ții sama și de sfaturile celor mai bătrîni. Poate fi că Legiunea aceea a voastră pe care și eu cu

tatăl tău am subvenționat-o, să fie o organizație politică serioasă care să **voiască** într-adevăr binele acestui neam. Dară să stii, iubite, că eu nu cred în politica făcută cu revólverul, ci în aceea făcută cu capul. Și apoi vād că ai luat năravul să mințesti. Dacă aveți cugetul curat și vreți binele patriei, ce nevoie aveți să vă ascundeți? Asta îmi aduce aminte de o vorbă cuminte pe care am cîtit-o oareunde. Zice că pentru patrie trebuiește să-ți dai viața, dară niciodată să mințesti... — Asta și vrem, să ne dăm viața! îl intrerupse Alexandru îndirjit.

— Eu sperez că nu va fi de lipsă, he-he-he! Deocamdată treaba ta e să înveți. N-am nimic în contră să te interesezi de politică, dară să nu te mai prind cu revólvere și cu altele de felul ăsta. Eu gîndesc că ne-am înțeles.

— Da, murmură Alexandru cu privirile în farfurie.

Mîncară mai departe într-o tăcere neobișnuită. Ceva fusese

lovit, ceva ce ei credeau că nu poate fi lovit, dar ei nici nu-și dădeau seama prea bine ce anume, în orice caz însă sunetul acelei lovituri, cavernos și rău prevestitor, îi urmărea. Se stricase un echilibru care în tăcerea aceea încerca să se refacă, dar însuși faptul că se putuse strica, fie și pentru scurt timp, era resimțit în jurul mesei ca un obscur avertisment. Deși Tiberiu duse arma sus, reflexele ei caustice persistau dureros pe retinele fiecăruia. De Adrian uitaseră cu toții. Doar Roxana îl ținea cu disperare strîns în brațele amintirii, ea și cînd s-ar fi temut să nu-i fie smuls și de acolo. I se umpluseră iar ochii de lacrimi și făcea eforturi eroice să nu se observe. Pentru ei, plîngea ea în gînd, el nu însemnă nimic. I-a îndignat atît cît i-a indignat, gestul lui Alexandru, nu faptul în sine că Adrian a fost alungat. Asta îi afectează tot atît cît îi afectează alungarea de către Maica a țiganului care spoiește țingiri...

matei caragiale

(Urmare din pag. 7)

În epoca lui Heliade și Alecsandri autorul **Crailor de Curtea veche** ar fi îmbrăcat hlamida înaintea intrării în palatul domnesc și apoi redîndota diplomatică a celui de al doilea pentru lungi călătorii pe mare în calme legănări anacreontice. Complexul eredității s-ar fi spulberat sub flamura dimineții pe Acropole spunînd „sage citoyen du vaste univers.” Eboșele rămase acuză însă un scriitor steril, absența oricărei perspective înnoitoare. Trece prin zeci de creuzete, talentul lui Mateiu Caragiale a cristalizat plenar o singură dată, în **Crail de Curtea veche**. Fără aderență la cotidian, la ceea ce putea h r a n i i imaginația romancierului, el și-a rezervat, precum atestă agendele sale, mult timp științei heraldice, elaborînd și două studii informate, din unghiul sever al specialiștilor, privind un diletantism superior.

TV

înnoiri

Noua structură a programului tv, preconizată de la 28 ianuarie, confirmă interesul constant pentru îmbogățirea tematică a emisiunilor televizate și ilustrează o exigență sporită față de calitatea acestora. În spațiul unei judicioase repartii pe obiective și modalități, reținem cu satisfacție, dublată de localnice speranțe, prezența mai activă a televiziunii în actualitatea județelor țării. Caracterul stimulator, activ al programului se prevede a fi întărit cu emisiuni corespunzătoare, dintre care „52 de inițiative în 52 de săptămîni” a debutat deja, sub cele mai bune auspicii. Revitalizarea teatrului tv aflat, în ultimul timp, într-o accentuată fază de arhaizare, ar putea reintroduce seara de marți în circuitul activ al săptămîinii. O revistă literară tv, depășind circumstanțele pentru a deveni un „ghid util și exigent de lectură” nu-i nîcînd mai bine venită.

După cum reasezarea emisiunilor pentru tineret pe niște rațiuni mai consistente, cu un mai înalt indice de semnificație, răspunde unor mai vechi așteptări. Vorbind „despre ei înșiși”, tinerii vor trebui să spună, de la 28 ianuarie încolo, lucruri mai interesante, mai pline de substanță; și dacă n-o pot face, atunci să tacă în meritoria lor modestie, cedînd locul altor tineri. Fi-rește, aici criteriile selecției vor fi, în primul rînd, solicitate; un băiat ale cărui merite se reduc la împlinirea virstei majoratului și la gestul de a-și părăsi pămîntii înălcrimați în Moldova ca să muncească într-o uzină bucureșteană e departe de a iradia o semnificație aparte. Toți am plecat la un moment dat de-acasă. Un element de excepție separă modelul de conduită supus ilustrării, de majoritatea auditorilor; simpla ambiție de a intruchipa media statistică, din perspectivă etică, a unei categorii de vîrstă nu justifică un spațiu de emisie. În aceste condiții „sporirea gradului de atractivitate și a finalității” emisiunilor tîneresti se cuvine întîmpinată ca o inițiativă salutară, alături de celelalte. Cu aceeași satisfacție consemnăm preocuparea pentru abolirea stereotipului și a excesului în limbaj, pentru elocvența imaginii și, mai ales, pentru particularizarea

comentariilor. Precedențe imbucurătoare există și o afirm gîndindu-mă la un reportaj recent al Rodicăi Rărau, al cărui text transporta un plus de inedit, de familiară participare la evenimentele mai mari sau mai m a r u n t e ale unui șantier de pe valea Someșului; apoi sugestia — încă reticent aplicată — a carnetului de scriitor care i-a oferit lui Horia Pătrașcu prilejul unor impresii notabile privind trecutul și prezentul Caransebeșului. Acestea sînt doar cîteva dintre opțiunile susnumitului program așa încît răsăfătul nostru de telespectatori veșnic nemulțumiți urmează să capete, după cîte se pare, o strașnică lovitură.

Consemnare tîrzie. Luni, 8 ianuarie, ora 21 și cîteva zeci de minute s-a stîns din viață Queen Elizabeth R., a treia ilustră victimă, după Maria Stuart și lord Essex, a propriei și arbitrariei sale voințe. Ne obișnuisem cu succesiunea măștilor ei de ceară și de regală minie. De atunci încoace îl primim pe Jean Gabin între două absențe de luni seara, cu sentimentul că atît ne-a mai rămas fiindcă Mannix a început să trîzească într-un chip îngrijorător, iar frumoasa Janet Munro se dovedește a fi departe de Glenda Jackson...

C. NOVAC

Lucrarea conf. dr. Gh. Ghimeș consacrată ideii de republică la români, rod al unor cercetări aprofundate, se constituie ca o primă sinteză a acestei probleme a genezei și evoluției conceptului de republică în gândirea și practica social-istorică din România. Apariția ei, în preajma aniversării a 25 de ani de republică, reprezintă, desigur, un omagiu. Totodată, lucrarea răspunde cerințelor exprimate în programul ideologic al partidului, de răspundere în rîndurile maselor largi a ideilor social-politice de rezonanță majoră, de educare a poporului în spiritul tradițiilor noastre progresiste și revoluționare. Concepută ca o monografie, lucrarea este un instrument util pentru cei ce se preocupă de problemele istoriei moderne, de evoluția gândirii social-politice în țara noastră. Conceptul de republică este analizat în contextul social, economic, politic și ideologic, al transformărilor și prefacerilor istorice, al evenimentelor, al tradițiilor progresiste ale poporului român. Este luminos evocată imaginea luptei milenare a poporului nostru pentru libertate și dreptate socială, sint subliniate năzuințele și tradițiile poporului pentru păstrarea ființei naționale, pentru libertate și independență. Dacă primele idei republicane sînt legate de mișcările țărănești împotriva orînduirii feudale, fiind de menționat aici Proclamația lui Gh. Doja (remarcată, pentru conținutul ei avansat, de Fr. Engels), republica, în sens de idee și de aspirație, dar și ca

torul insistînd pe sublinierea trădării aspirațiilor populare de către coaliția burghezo-moșierească, pe caracterul anti-popular al aducerii la „tronul” țării a unei dinastii străine, a Hohenzollernilor. Sint analizate atît cauzele care au determinat „monstruoasa coaliție”, locul și rolul pe care le-a avut monarhia în cadrul regimului burghezo-moșieresc, cît și lupta maselor populare, a forțelor democratice și revoluționare împotriva monarhiei și a cîrdașiei claselor dominante. Conținutul și modalitățile de exprimare a ideii de republică în activitatea teoretică și practică a mișcării muncitorești și socialiste din România constituie obiectul unui capitol dens. Sint menționate principalele momente din activitatea antimonarhică a mișcării revoluționare, rolul presei socialiste și democratice din România în demascarea regalismului, a exploatării burghezo-moșierești. Intemeierea Partidului Comunist Român, ca partid marxist-leninist al clasei muncitoare, al maselor muncitoare, ca stegar al idealurilor de libertate și dreptate ale poporului nostru, constituie un moment crucial în lupta pentru republică. Un capitol bine încheiat este consacrat tocmai acestei probleme a rolului Partidului Comunist Român de promotor al tradițiilor republicane și al luptei antimonarhice din România. Ultimul capitol al cărții prezintă „Republica Socialistă România, încununare a idealului republican revoluționar.” Republica apare astfel ca o proiecție a

Că estetica este sau nu o știință, că este un capitol al filosofiei, o ramură a ei (înainte sau după etică), că nu este doar o știință a artelor, ci o teorie a frumosului (artistic, obiectual, existențial), că este mai mult decît toate acestea, direcționare, esență a mentalității sau atitudinii, că unui mod de cultură îi corespunde o axiologie estetică etc., etc., iată cîteva din aproximările care suscită încă numeroase controverse. Semnalele de alarmă privind declinul artei, fenomenele de criză (antiteatrul, antiromanul), multitudinea de modalități, diversitatea tehnicilor, competiția dintre artele tradiționale și noile forme de artă, arta și mijloacele de comunicație, cibernetizarea artei, arta standardizată, arta ca obiect de consum, iată cîteva din întrebările care cer răspunsuri. Într-un scurt preambul, Gheorghe Achiței ne avertizează că „materialul” ce formează conținutul cărții sale de eseuri „nu are nicidecum pretenția epuizării problematicei, atît de complexe, în fața căreia se află astăzi estetica marxistă.” Și: „e limpede că adevărul se legitimează numai în cadrul unei susținute confruntări de opinii.”

Într-o excelentă ținută grafică, volumul întrunește o serie de studii pertinente despre „procesul unei științe” (estetica), despre relațiile interumane (relații din sfera producției, a schimbului și consumului, dar și relațiile morale, relațiile estetice înseși) într-o lume în care „totul devine comunicație”, despre limbaje, despre moduri, mode, ca și „ceva despre standard” etc. etc., toate acestea cu intenția edificării unei analize riguroase și, pe cît posibil, sistematice, a fenomenelor estetice în lumea contemporană. Elucidarea unor aspecte, de la cele de esență la cele de amănunt, se îmbină cu tendința confruntării de opinii (bazată pe o bibliografie variată și la zi), punctul de vedere al autorului reieșind din contextul însuși al analizelor întreprinse. Esteticianul nu omite aproape nicidecum raportarea la exemplul concret, la realitățile în diferitele planuri, la contextul social-istoric și cultural — a ideilor și fenomenelor puse în discuție. Interesantă ni se pare, de asemenea, discutarea unor concepte în sfere cînd extinse, cînd amănunțite. Conceptul de „standard” este văzut astfel în plan biologic (toți oamenii merg, toți oamenii se hrănesc, se odihnesc etc. în același mod), în plan moral, ideativ, practic și, în cele din urmă, estetic. Altfel numite, standardurile pot fi:

SINTEZE

ce se va întîmpla mîine?*)

imaginative, lingvistice, comportamentale, valorice etc. Se ajunge la generalizări de tipul: „întreaga lume ne apare ca standard” ceea ce este, desigur, o exagerare. Tradiția și inovația sînt puse sub același semn. Căci: „A persevera, împreună cu alții, pe linia tradiției, devine standard.” După cum „A persevera, împreună cu alții, pe linia inovației, devine de asemenea standard.” Cu aceste considerații autorul nu neagă sensul procesual, evolutiv. Întrebarea este: „Cum să crezi că mîine lumea se va elibera de orice standard? Și totuși...” Autorul manifestă o adevărată fervoare în dezbaterile unor probleme spinoase, argumentația însă nu rămîne doar interogativă, dincolo de supozițiile și opozițiile exprimate se află un spirit deschis și constructiv. Capitolul despre mituri încearcă o analiză marxistă a problemei; „fenomenul mitizării se cere, bineînțeles, interpretat istoric. Fiecare societate percepe realul potrivit propriilor sale interese și aspirații.” Și: „O cultură are nevoie de mituri noi, întrucît cele vechi sau unele dintre cele vechi nu mai corespund nevoilor sale. — total, parțial, indiferent.” Se face distincția între miturile normale și miturile aberante, între miturile artistice mumificante (tradiționale) și miturile artistice fetișizante (novatoare) etc. Extinderea sferei esteticului la lumea obiectuală, cu distincția: obiect estetic natural, artistic și tehnic, îl conduce pe autor la ideea necesității de a înțelege universul obiectual „în raport cu civilizația noastră”, „mereu din alte și alte perspective.” Esteticul nu poate fi doar frumo-

sul, ci și interesantul. Uritul chiar poate fi estetic. Utilul însuși devine estetic. Termenului francez „loisir” i se dă drept echivalent termenul „răgaz”, mai adecvat desigur decît așazisul „timp liber”. Rostirea românească mai conține și alte echivalente: „tihnă”, „stare” etc. Sint analizate și confruntate diferite concepte ca: „masă-mase”, „cultura de masă”, „conformism”, „nonconformism” („nonconformiștii conformiști”), „valoare” și „nonvaloare” etc. Autorul dovedește un ascuțit spirit polemic față de apologetii lumii capitaliste, ca și față de teoreticienii care susțin declinul artei ori sfîrșitul valorilor morale. Subliniind că în lumea capitalistă contemporană criza culturii și în speță a artei se datorează degradării înseși a culturii prin proliferarea trivialității, violenței și prostului gust, prin transformarea artei în marfă, prin înlocuirea valorilor morale cu imoralitatea, autorul arată că este vorba de o realitate istorică, de un proces obiectiv, social-istoric. Herbert Marcuse, căruia îi consacră o analiză, este unilateral în critica pe care o face societății de consum, încercarea sa de a împăca pe Freud cu Marx și pe aceștia cu Hegel și Heidegger este hazardată și sortită eșecului. Un ascuțit spirit critic dovedește Gheorghe Achiței în descrierea „industriei culturale”, a artei surrogat, caracterizată prin puerilitate, superficialitate și joc gratuit. Conștient de pericolul proliferării unei asemenea arte de divertisment în dauna receptivității valorilor cultural-artistice, autorul consacră mai multe eseuri acestei probleme. Un eseu se intitulează **Fenomenul Kitsch** (termen german, provenind probabil din englezul sketch — improvizatie). Kitsch înseamnă artă surrogat; printr-o enormă proliferare el este astăzi un fenomen (care trebuie să dea de gîndit). Încă Lucian Blaga, la noi, denunța nocivitatea acestui tip de falsă artă. Stilul este înlocuit cu limbajul șablon, unicatul cu copia, sentimentele cu sentimentalismul, drama cu melodrama, ideile cu stereotipiile, problemele cu divertismentul, totul este caricat, supus oscilațiilor modei. „Beethoven pălește ca popularitate și atenție publică pe lângă Johny Halliday.” Un eseu se desfășoară ca o discuție despre modă de-a lungul timpului. Sint destrămate fetișuri: „comerțul cu utopii” (apel la luciditate), „vi-nătorii de prestigiu” (goana după succes sau moda în artă), „structuralismul între modernitate și desuetudine.” O suită de eseuri este dedicată lui „Marx — filosoful meu inedit”: **Problema înstrăinării, Marx în manuscrisele din 1844, „Alienare” sau „înstrăinare”?**, Marx estetician. Mare parte din studiile și eseurile cărții sînt concepute ca meditații din prezent către viitor. Cum va fi lumea de mîine? iată întrebarea care străbate paginile, căutînd răspunsuri. „În căutarea unui răspuns mulțumitor, gîndul se vede tentat s-o ia înainte faptei, reflecția înaintea acțiunii, fantezia înaintea realității.” Ce se va întîmpla mîine? „O cultură (...) funcționează ca un tot.” Viitorul aparține celor dinaintea noastră. Istoria apare astfel ca o „continuitate de eforturi.” Și: „Înainte de a deveni teorie științifică și practică a unei noi orînduirii, marxismul a fost proiectat uman, proiect pentru lumea secolelor următoare, proiect pentru viitor (...) Marxismul și viitorul se contopesc în aceeași plasmă unică a umanității de mîine.”

*) Gheorghe Achiței: „Ce se va întîmpla mîine?”, studii de estetică, Editura Albatros, 1972.

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

GH. GHIMEȘ:

IDEEA DE REPUBLICĂ LA ROMÂNI

formă instituțională, se cristalizează în gândirea social-istorică la începutul epocii moderne. Un loc însemnat este acordat analizei afirmării ideii de republică în perioada formării și dezvoltării capitalismului în România. În focul luptei împotriva exploatării feudale, a absolutismului sau a jugului fanariot, sint exprimate cu îndrăzneală ideile republicane. Astfel, este menționat primul proiect de constituție republican, elaborat în 1802 la Iași. În continuare, autorul analizează mișcarea revoluționară din 1821 și gândirea social-politică din perioada respectivă, care „au constituit premise importante pentru activitatea revoluționară și ideologică a epocii moderne.” Nu sint uitați marii noștri cărturari, începînd cu cronicarii, un Gr. Ureche, un Miron Costin, este analizată concepția de republică exprimată de Ion Budai Deleanu în textul și adaosurile la „Țiganiada”, sint amintiți oameni de seamă ai istoriei și culturii noastre, de la D. Cantemir, la M. Kogălniceanu. După cum era de așteptat, un spațiu larg este acordat conceptului de republică în gândirea generației revoluționare de la 1848, cît și actelor revoluționare, burghezo-democratice, din țările române. Autorul scoate în evidență fundamentarea teoretică de înaltă ținută a ideii de republică la fruntașii revoluției de la 1848 ca: Nicolae Bălcescu, Simion Bărnuțiu, C.A. Rosetti, Cezar Bolliac și alții. Lucrarea aprofundează condițiile social-istorice, interne și internaționale, ale revoluției de la 1848, limitele ei, faptul că o serie de revendicări de seamă ale revoluției nu au putut fi realizate în acel moment, cît și contradicțiile inerente și specifice care au dus la realizarea lor treptată: unirea țărilor române, cucerirea independenței naționale, constituirea unui stat de formă republicană etc. Un accent este pus pe analiza condițiilor care au dus la evitarea instaurării republicii burgheze după Unirea Principatelor, au-

năzuințelor de veacuri ale poporului nostru, ca un deziderat unanim al maselor largi populare, ca o expresie a luptei poporului condus de Partidul Comunist Român pentru independență și suveranitatea patriei, ca rezultat și ca o cheazăie a înfăptuirii unor aspirații plene. Bazată pe o bibliografie amplă și riguroasă întocmită, pe o metodă științifică de investigare și interpretare, punînd în centrul analizei problemelor concepția materialist-istorică, monografia lui Gh. Ghimeș este un bun exemplu de cercetare istorică.

A. C. PRUNDEA

• EUGEN MĂRGĂRIT

Natură statică

OCTAVIAN GEORGESCU

Încă din primele zile ale acestui an, la loc de frunte s-au situat ca importante evenimente politice vizitele tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarășii Elena Ceaușescu în Pakistan și Iran.

Aceste vizite reprezintă evenimente de majoră semnificație, de natură să stimuleze evoluția relațiilor reciproce cât și să influențeze pozitiv desfășurarea evenimentelor internaționale. Prima vizită a unui șef de stat român în Pakistan a dobândit o strălucire deosebită prin caldă manifestări de simpatie și admirație, primire sărbătorească plină de entuziasm și căldură, expresie a celor mai elocvente sentimente de stimă și prețuire pe care și le nutresc reciproc poporul român și poporul pakistanez, a prestigiului de care se bucură până în cele mai îndepărtate meleaguri România socialistă, a înaltei considerații față de personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Ziarul „Pakistan Times” scria: „Poporul Pakistanului îl cunoaște bine pe președintele Nicolae Ceaușescu ca pe conducătorul brav al unei națiuni curajoase, a cărei politică externă se bucură de respect și apreciere unanimă.”

Asemenea aprecieri elogioase s-au făcut auzite și în discursurile înalților demnitari pakistanezi evidențiindu-se stima și prestigiul binemeritate pe care le are pe plan internațional țara noastră.

Schimbările de păreri dintre conducătorii români și pakistanezi, întâlnirile cu locuitorii Pakistanului au purtat amprenta prieteniei sincere, a cordialității și înțelegerii mutuale. Un moment esențial al vizitei l-a reprezentat semnarea Declarației solemne comune, document de o deosebită importanță pentru dezvoltarea relațiilor dintre Republica Socialistă România și Republica Islamică Pakistan. Această declarație creează un teren solid pentru dezvoltarea ascendentă în continuare în ritm rapid a legăturilor româno-pakistaneze și oferă un exemplu în ceea ce privește modul în care trebuie clădite, pe o bază sănătoasă, raporturile dintre state suverane independente, egale în drepturi. Textul Declarației solemne comune oferă comentatorilor politici prilejul de a remarcă numărul mare de probleme asupra cărora România și Pakistanul au puncte de vedere comune, cât și faptul că la baza tuturor acțiunilor lor pe plan internațional ele pun principiile Cartei Națiunilor Unite. S-au definit cadrul larg al colaborării bilaterale, domeniile acestei colaborări, hotărârea comună de a dezvolta relațiile de prietenie și cooperare cu toate statele, de a acționa în scopul

adoptării de măsuri efective în domeniul dezarmării și de a promova destinderea, pacea, bună înțelegere și cooperarea în Asia, Europa și în întreaga lume, de a coopera pentru întărirea rolului Națiunilor Unite ca un instrument în interesul păcii și securității mondiale.

Din comunicatul comun desprindem că s-a acordat o atenție deosebită problemelor privind cooperarea economică și tehnico-științifică, stabilindu-se în această privință o serie de măsuri concrete.

Ambele părți au exprimat dorința de a pune în valoare posibilitățile pe care le oferă economiile în dezvoltare ale României și Pakistanului pentru ca pe această bază să se intensifice schimburile reciproce în toate domeniile. Hotărârea de a se încheia un acord de cooperare economică, tehnico-științifică pe termen lung, înființarea unei Comisii mixte guvernamentale de cooperare, semnarea chiar în timpul vizitei a o serie de documente de colaborare în domeniul transporturilor aeriene, radioului și televiziunii deschid noi și ample perspective pentru ridicarea pe o treaptă superioară a colaborării româno-pakistaneze. Acestea vor crea condiții pentru așezarea relațiilor de cooperare

CADRAN

între ele pe o bază trainică, îndelungată, îndeosebi în domeniul industriei (petrolului, petrochimiei, construcțiilor de mașini, miniere) și altor activități în care atât România cât și Pakistanul sînt interesate și de care depinde și progresul economico-social al țărilor noastre.

Din multitudinea de gânduri și idei ce se desprind din convorbirile și documentele semnate se detașează câteva concluzii semnificative. O caracteristică dominantă: relațiile româno-pakistaneze evaluează sub semnul unei trainice prietenii și bune înțelegeri, al cordialității și stimei reciproce, al dorinței sincere de apropiere între popoare. Este comună lupta necurmată dusă vreme îndelungată de cele două popoare pentru neafirmare, pentru libertate, aspirația lor de a lăsa răminerea în urmă pe planul dezvoltării economice și culturale, de a înainta pe o cale prosperă de sine stătătoare. Se alătură acestora convingerea lor că, înlăturarea obiectivelor naționale de bună stare și progres economic implică, drept o condiție fundamentală, relații de strînsă colaborare între națiuni pe baza unei cooperări reciproce avantajoase.

Vizita a reliefat totodată că înaintarea fiecărei țări pe calea progresului este de neconceput fără existența unui climat de pace, destindere și securitate, întemeiat pe respectul față de drepturile fiecărei națiuni de a fi stăpînă pe destinele sale. În acest sens a fost evidențiată o altă concluzie importantă — necesitatea înrădăcinării trainice, în relațiile dintre state, a principiilor dreptului și eticii internaționale.

Abordînd și alte aspecte ale actualității contemporane, s-a subliniat necesitatea luării unor măsuri concrete pentru încetarea cursei înarmărilor, înlăturarea dezarmării, a desființării tuturor bazelor militare străine și retragerii trupelor de pe teritoriile altor state, necesitatea lichidării colonialismului, pentru un sistem trainic de securitate în Europa și în întreaga lume.

Vizita neoficială în Iran a delegației noastre condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a desfășurat de asemenea sub auspiciile sentimentelor de prietenie, cordialitate și înțelegere, specifice legăturilor tradiționale dintre poporul român și iranian.

S-a reliefat și de data aceasta evoluția pozitivă a relațiilor româno-iraniene, s-au afirmat perspectivele extrem de favorabile existente prin largirea lor pe mai departe.

Schimbările de păreri de la Teheran s-au dovedit a fi deosebit de prețioase pentru aprofundarea colaborării între cele două popoare. Bilanțul vizitei este sintetizat în comunicatul final care subliniază rolul pozitiv al contactelor stabilite în ultimii ani, precum și părerea comună că există condiții favorabile pentru ca relațiile româno-iraniene să fie largite și aprofundate pe toate planurile. Ca și în Pakistan, vizita a evidențiat interferența punctelor de vedere asupra unor probleme esențiale ale dezvoltării contemporane, a permis sublinierea necesității de a se întrona în întreaga lume acele norme și principii pe care desfășurarea vieții internaționale le confirmă ca singurele în măsură să asigure propășirea fiecărei națiuni, progresul și civilizația tuturor popoarelor. Rezultatele fructuoase ale vizitelor în Pakistan și Iran se înscriu ca o manifestare importantă a politicii externe, realiste și constructive, a partidului și statului nostru, a hotărîrii României socialiste de a-și aduce contribuția la făurirea păcii trainice bazate pe libertatea și independența popoarelor, pe o largă colaborare care să stimuleze conlucrarea pașnică între națiuni egale în drepturi.

NICOLAE ȚĂRANU

cenaciu

În ședința din 10 ianuarie 1973, au citit doi membri ai cenacului casei de cultură din Mangalia: **Gabriela Mihăilescu** — versuri — și **Eugen Drăgan** proză, un fragment de roman. În poezia Gabrielei Mihăilescu, se observă un „suflet original al misterului” (**F. Panciu**). Sinceritatea, îndrăzneala, asociate cu forța de sugestie a unor versuri sînt calități evidente, estompeate uneori de prozaismul provocat de stăruința poetei de a-și explica stările sufletești sau imaginile (**A. Porumboiu**). Mugurul de sensibilitate ce se conturează în versurile G. M. merită să fie cultivat (**Ion Dragomir**). Nejustificat de aspru și fără susținere, **L. Carașca** afirmă că lucrările G. M. sînt „proză fragmentată, rînduită în maniera versurilor albe”, fără să se observe că multe din aceste versuri au un ritm interior cu numeroase valențe poetice.

Judicios în observațiile sale, **Fl. Pietreanu** insistă — îndreptățit — asupra necesității de a privi cu înțelegere creația în-

cepătorilor care dovedesc, pe lîngă multe stîngăcii, și reale însușiri poetice. În poeziile G. M. se aud ecouri din versurile lui L. Blaga, Ion Gheorghe, Nichita Stănescu, ce cuprind pe alocuri modalități desuete de susținere a discursului poetic, se întîlnesc elemente prozaice (**Risul**) sau imagini inacceptabile, tocite. Dar întîlnim în versurile G. M. și sensibilitate, zbucium lăuntric, poezie autentică (de ex. poezia **Univers** în care se sondează un zbucium lăuntric). G. M. încearcă și reușește uneori să se detașeze de modele, să fie ea. Pentru asemenea calități, strădaniile ei merită încurajare.

Tovarășul **Eugen Drăgan** a citit o parte a capitolului al doilea dintr-un roman care urmărește transformarea unui caracter de la stadiul individualismului feroce care-l împinge pînă la crimă, la o conștiință socială ce-l determină să lupte pentru apărarea drepturilor colectivelor. Acțiunea se desfășoară în Ardeal, în anul răscoalei lui Horia, Cloșca și Crișan.

C. Novac apreciază că fragmen-

tul citit nune deschide calea spre sensul romanului care angajează niște destine. Autorul dovedește reale calități de prozator: simțul cadrului, individualizarea personajelor, posibilitatea confruntării lor. Dar preferința pentru detalii duce la o țenare a acțiunii. **Al. Protopopescu** este plăcut impresionat de fragmentul a cărui lectură a ascultat-o. Autorul are simțul limbii, știe să folosească cuvintele. Fragmentul are un conflict bine conturat. Există o preferință pentru scene tari, retorice, de un patetism sec. **O. Georgescu** ridică problema diferenței dintre artă și clișeu și consideră că romanul este schematic, iar exprimarea se oprește la clișee lingvistice, la clișee de atmosferă. **Fl. Pietreanu** observă sobrietatea expresiei, tendința spre fabulație pentru reconstituirea unui cadru social istoric. Se remarcă, de asemenea, conturarea unei atmosfere adecvate. Dar autorul trebuie să fie atent la felul cum folosește neologismele și ardelenismele cele mai neaoșe, pentru a evita stridențele.

ION ȘUTA

POȘTA REDACȚIEI

ANDREI ALEXANDRU — defectele obișnuite ale începătorilor nu le aveți, trebuie să recunosc, dar „Pastelul” nu depășește, totuși, nivelul unei notații minore, convenționale, lipsite de vibrație. Mai puteți trimite.

ROZICA LEONTE — „...sau poate nu sînt poezii, cum nici eu nu prea cred, poate sînt numai versuri banale, cuvinte goale... nu vă cer să le publicați... să-mi spuneți dacă merită să mai continui sau să mă las păgubășă...”. Într-adevăr, poezii nu sînt; e vorba mai degrabă de niște exerciții de transcriere directă a unui conținut afectiv destul de comun, dar totul e făcut cu o candoare ce le învecinează cu poezia:

„...Am pășit încet ca vîntul
Și-am stat și eu lîngă dînsul,
Ascultînd dojana sîlcilor
Care-mi spun cît de mult
greșesc...”

Deși știu că m-ar ierta,
Singură mă pedepsesc
Și nu vrea ca să-l trezesc
Din visarea lui adîncă,
Fiindcă știu că de cu seară
A venit arzînd de dor
Dar de-atîta așteptare
Doarme-acum în clar de
lună...”

Cred că merită să continuați. Dacă studiul (de care aveți o atît de vitală, evidentă și imediată nevoie!) nu va altera în esență acest curaj naiv al dezvoltării de sine, acest aer firesc al rostirii, ați putea da lucruri interesante.

B. RIVANAS. — Sentimentul că încercările dv. „au rămas neterminate, nefinisate”, e cum nu se poate mai îndreptățit. Dar ceea ce vă lipsește nu este pur și simplu **meșteșugul**; efortul strict artizanal aplicat acestor construcții și așa destul de muncite și lipsite

de căldură interioară nu e suficient pentru a le face să devină artă. Părînd a nu fi descoperit încă sau a nu prețui bucuria exprimării ca atare, dv. priviți poezia cu prea multă, încruntată și prozaică gravitate, împovărînd-o cu sarcina de a comunica un conținut prefabricat la rece, în care spontaneitatea emoției nu și-află loc. O pilpiire de poezie poate fi întîlnită într-o singură strofă din „Te caut și te aștept”, unde nevoia unui principiu unificator e exprimată cu mijloace elementare, dar în spiritul adevărului liric.

„Te-am așteptat în vuietul
furtunii,
Pe spuma valurilor să vii
tînuind...”

Am îndemnat, totdeauna, pe tinerii cultivați la o atitudine serioasă și gravă față de poezie; dv. însă, puțină joacă de-a cuvintele parcă nu v-ar strica. Într-o cu totul altă ordine de idei, vreau să vă spun că mă simt onorat să primesc scrisori care încep așa: „Stimate Ioanichie Olteanu”. Ce ne facem însă cu apelativele „domnule” sau „tovarășe”, pe care unii continuă pînă în zilele noastre să le considere necesare atunci cînd ne adresăm cuiva care nu face parte din cercul intimilor noștri? E adevărat că reporterii (era să zic **lucrătorii**...) Televiziunii întrebuintează uneori această formulă bizară cînd se adresează vedetelor sportului și scenei, dar îmi închipui că or fi avînd anumite motive să procedeze în acest fel. În ce ne privește pe noi doi, cred că n-avem nici un temei să ocolim bătrînele și încercatele formule de politețe și să recurgem la altele numai pentru că ni se par mai noi.

IOANICHIE OLTEANU

Manuscrise

spre soare

Respir din imaginea copacilor
aer preschimbat în frunze
și-n clipa mare a zilei
e-o peșteră
albă prin care alerg
desprinsă de urme.
Vreau această dragoste,
cerbii rostesc rugăciunea apei
unde crește
zodia pămîntului dintr-un fruct
și mă găsesc
îmbrățișată cu anotimpurile...
Știu,
cerbii se-ntorc uneori
pe țărîna din răsărit
și caută spre liniștea ochiului meu,
înimă flămîndă
în cuvintele luminii...

DORINA ANDREI

Înainte-i izvorul

La marginea cîmpiei, unde
începe aurora pădurii,
chemam
păsările de chiparos să mai
prelungescă răpăitul
luminii.

Și soarele a tremurat odată
pentru viața mea.

Frații mei nu știu esențialul
despre mine. Folosim aceleași
cuvinte, bem același vin, dar
noaptea stelele își aleg pe
rînd confidentul și ceea ce ar
trebui să ne spunem rămîne
o insomnie detestată.

Acționez împotriva solitudinii
și bălăcia cîștigată îmi
întărește încrederea că
meseria mea va înjosi
moartea.

PAUL PINTEA

heraldice semne

în acest anotimp
singele vine din subterane
cu aripi de flutur

în genunchi ne vom așeza
și vom asculta bătaia luminii
în iarbă
heraldice semne
vin dinspre mare
la ceasul amurgului...

anotimpuri

Noiembrie
ghinda răscoapă se ghicește
pe întuneric

în staulul oilor
focul e stîns...

se rostogolește undeva o stea
între dealuri...

poem

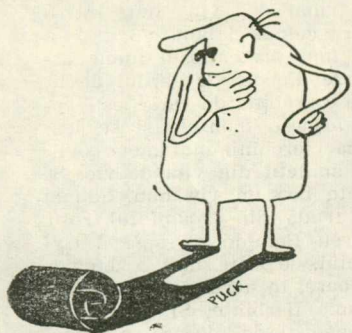
Vraiste arături de toamnă
pe la casele lor copiii se-ndoapă
cu cîlți
și puștile de soc troznesc pe
sub pături

e cineva ascuns sub mantia de
frunze
din șura de paie vecinii scot
mere

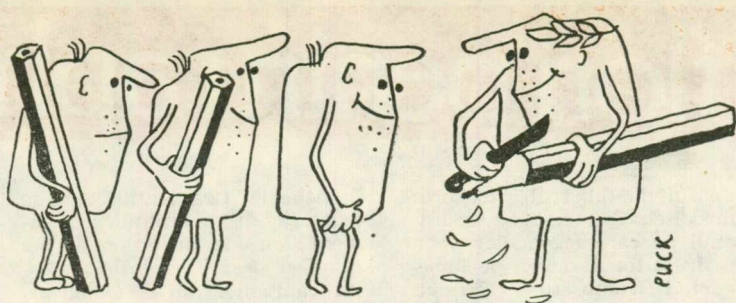
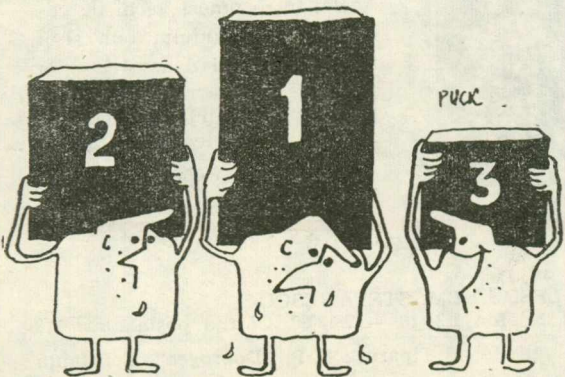
domnești
și coșarele plesnesc de atîta
umezeală.

VALERIU BĂRGĂU

TALENTUL CRITICULUI. Poezia lui Zaharia Stancu este impecabil analizată într-o cronică semnată în „Transilvania” (nr. 8) de Mircea Tomuş. Dintr-o descriere şi comunicare în sine a poeziei lui Zaharia Stancu, fără preocuparea de a-i defini universul în comparaţie cu cel al unor poeţi înrudiţi, cititorul s-ar fi ales cu o imagine confuză. Dar, ceea ce ţine cu adevărat de talentul de excepţie al criticului M.T. este tocmai voluptatea cu care el raportează, printr-un sistem de oglinzi paralele, opera poetică a lui Zaharia Stancu, mereu cu grija nuanţei şi a sublinierii diferenţei specifice, la aceea a unor înaintaşi. Ca şi Fundoianu sau Adrian Maniu, Zaharia Stancu este un rustic. Dar, în timp ce „motivul rustic, la Fundoianu, era o formă specifică de eliberare a unei spaime interne”, iar Adrian Maniu se întorcea „lingă pământ” pentru a găsi „resursele picturale ale unei poetici dezamăgite de experienţa avangardistă”, la Zaharia Stancu problematica rustică este mai reală, directă. Poezia celor doi poeţi este expresia unui program estetic. Poezia lui Stancu este „total şi neîntrerupt autobiografică, fără un program estetic”. Să recunoaştem — toate acestea sînt disocieri exacte şi subtile pe care nu le întîlnim la toţi pasul în alte cronici literare...

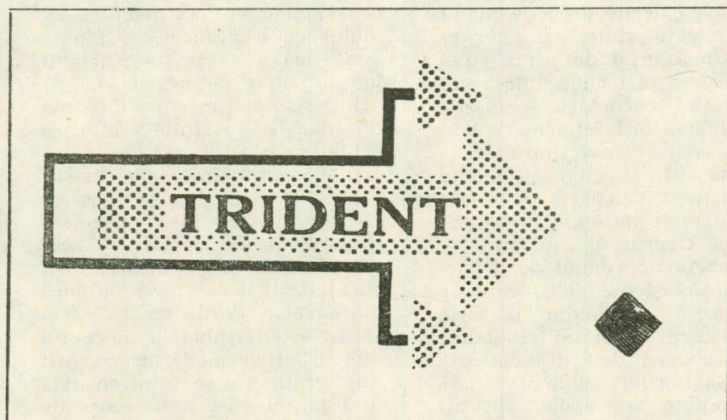

O ÎNTREBARE. Să trecem cu oarecare nonşalanţă peste „beneficiarii imposturii”, text semnat de **Eugen Luca** în „România literară” din 11 ianuarie. Nesinceritatea lui e prea evidentă şi cititorul poate respinge, şi fără să-i atragem noi atenţia, ideea că în 11 cărţi de poezie, neselectate anume, „în cele recent tipărite”, nu s-ar găsi „o scripăre măcar, una singură, de poezie adevărată”. Totuşi, nu fără a preciza că siguranţa şi patetismul, confectionate, cu care numitul E.L. afirmă „n-am găsit, jur, urmă de poezie”, îşi pot găsi răspuns la întrebare...

rea: prin ce s-a arătat E.L., pînă acum, cel mai indicat să se lamenteze că n-a descoperit o urmă de poezie în cărţile cu pricina (fără să dea un titlu sau un nume de autor)?

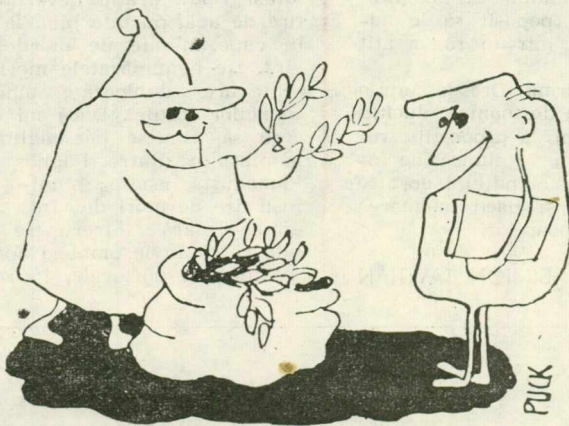
Incongruente uneori interesante; Uneori e ceva; Nesemnificativ, deocamdată; Un aer vechi; Bine, de multe ori; Limbaj obosit; Deloc rău; Poate va fi; Sentimentele sunt

MEDITABUND. N-am găsit termenul în dicţionar. **Petre Got** îl foloseşte, probabil, cu sensul că e un meditativ înrăit: „Eu sînt aşa, să nu te miri,/ Meditabund ca niciodată”. Din textele sale versificate, găzduite cu generozitate de „România literară” din 18 ianuarie, ne „îmbie”, ca să folosim un alt cuvînt care-i place lui P.G., într-adevăr, un soi de sentinţe de o desăvîrşită banalitate: „Pentru mine s-au aprins sori,/ S-au schimbat cruguri,/ Căile sînt demne”; sau: „visăm alte universuri”; sau: „De-o vreme liniştii mă-nchin,/ oamenii sînt valuri arzătoare”; sau: „O, taina, taina serilor.../ Toate mi-s clare ca stelele bune, / Nu vreau nimic...” ş.a.m.d.

POŞTA REDACŢIEI. Am avut curiozitatea să urmărim în două reviste răspunsurile, în paralel, de la rubricile de „Poştă redacţiei”. A fost o lectură utilă, adesea amuzantă, prin care ne-am familiarizat cu personalitatea şi stilul celor care le girează şi ne-am informat asupra nivelului artistic al producţiilor noului val de aspiranţi la gloria literară. În **Tribuna** (11 ianuarie) răspunsurile lui Adrian Păunescu sînt mai ales seci şi grăbite. Este foarte puţin probabil ca unui dintre corespondenţi, aflaţi la primele lor încercări literare, să înţeleagă ceva din răspunsuri stereotipe ca: Nu-mai vorbe; Lucruri obişnuite;

bune; Nici vorbă ş.a.m.d. În **Ramuri** (nr. 12) răspunsurile (semnate **Red.**) sînt ceva mai îngrijite, detaliate şi, mai ales, spirituale. Unele răspunsuri sînt brutale, dar străbătute de o undă de umor: „Bujorii au petale, nu palete. Soarele are raze, nu fulgi. Salcîmii nu ciripesc etc.”; sau: „Sînt ceea ce sînt/ pentru că sînt, mai sînt/ cuvînt plîpînd — În această definiţie e toată poezia dumitale”; sau: „Nu mai umbra după fluturi”. În încheiere, am sugera ca şi cei care semnează rubricile de **poştă redacţiei** să se citească între ei. Astfel s-ar evita si-

tuaţia ca unul şi acelaşi autor să fie „descoperit”, la reviste diferite, de cite 3—4 ori consecutiv. (Vezi: Valeriu Veliman şi alţii). Şi o întrebare: oare „Ramurile” nu sînt prea severe cînd răspund la Poştă redacţiei şi autorilor de cărţi (Petru Văluţanu, P. I. Tatomirescu etc.)?

ALTĂ GENERAŢIE? Doi poeţi, N. Prelipceanu şi Ion Cocora, lansează o antologie în **Tribuna** (nr. 2) care are în vedere „poezia altei generaţii”. Cei doi semnează separat cîte un argument în care nu se spune nici un cuvînt despre poezii antologate (Ioanid Romanescu şi Ovidiu Genaru), dar se încearcă lămurirea criteriului de la care au plecat. N. Prelipceanu susţine că poezia „altei generaţii” ar fi a celei care „nu intră în clasamentele criticii”. Pentru el „generaţie nu înseamnă... o serie de autori care au vîrsta cutare... Este o generaţie, dacă vreţi, ironică”. Ion Cocora, are şi el în vedere poeţi „accidental doar recunoscuţi” de critici; în schimb, el crede că aceşti poeţi aparţin acestei generaţii şi „ca vîrstă dar şi ca importanţă”. Trecînd peste această mică „neînţelegere” dintre cei doi iniţiatori ai antologiei, sînt de semnalat „neînţelegeri” între unghiul de vedere propus (de comun acord) şi poezii selectate. Cred oare cei doi inimoşi colaboratori ai **Tribunei** că un poet ca Ovidiu Genaru despre cărţile căruia s-au pronunţat critici reputaţi ca Al. Piru sau Nicolae Manolescu se poate considera un nedreptăţit despre care se „scrie descriptiv şi evitîndu-se judecata de valoare”? Se poate vorbi oare cu toată seriozitatea despre faptul că un poet de valoarea lui Dan Laurenţiu a rămas în afara generaţiei lui? Pentru început, atît. Vom reveni.

O SURPRIZĂ. Cînd nu mai speram să găsim ceva cît de cît interesant, răsfoind paginile încărcate cu tot felul de articole interminabile şi plictisitoare ale suplimentului de ziar „Maramureş” — o surpriză:

două interviuri excelente cu Al. Dima şi Gheorghe Chivu. Profesorul Al. Dima se referă la funcţiile criticii literare şi ne reaminteşte cîteva lucruri esenţiale: „Calitatea cea mai de seamă a criticii literare, evidenţiată mult în ultima vreme, este obiectivul cercetării caracterelor proprii, originale

SPORT

introducere

Anul fotbalistic 1973, calendaristic vorbind, debutează doct şi ştiinţific, în amfiteatrul Federaţiei, cu prelegi pline de idee, cu clasamente sincere şi cu un nu prea vechişor 1—2 cu Israelul. Florin Halagian: „Nici nu ştiu cu care referat să încep pentru a-i sublinia utilitatea...”. Cum cu care? Cred că nici Dobrin n-ar fi ezitat atîta. Păi, cu „Concepţia de joc în fotbalul nostru” de Angelo Niculescu. Acesta e tratatul şi evanghelia gazonului, alfa şi filosofia lui 1—1 (fie şi cu mîna). Ce dacă România stă pe locul 10 al clasamentului (unii o ridică chiar pe 17...), aşezată drept cu mînuţa noastră, la şapte paşi în urma Belgiei? Belgia cu depăşirea aşteptărilor, noi cu exegeza şi eseu. O să ajungem într-o bună zi să-l vedem în minutul 88 (ei?) pe Răducanu scoţînd fiţuica din jambiera stîngă, fiindcă n-a apucat să epuizeze bibliografia. În curînd vom fi reprezentativă cu togă şi dioptrii, doldora de geometria plană a temporizării. Dar nu, nu se va întîmpla aşa! O veste de ultimă oră ne anunţă că Angelo Niculescu a părăsit pupitrul, însoţit de binemeritate mulţumiri. Sigur că da, mulţumim. Noi totuşi stăruim a-i mulţumi şi pentru nului cu Finlanda, şi pentru cele 2 (două) goluri lăsate moştenire în desaga naţionalei, pentru o înfruntare ce nu se anunţă prea şugubeată. Abia atunci, cînd nu ne vom califica în turneul final al C.M. 1974, ne vom da seama ce a însemnat Angelo Niculescu pentru fotbalul nostru. Abia atunci va fi el cu adevărat mare şi succesul mic. Degeaba, nea Fane, dai cu paharul de cristal în peretele Caraimanului! Dar dă, că sună frumos...

GOLGETER

ale operei... Sau: „Judecăţile critice sînt judecăţi de valoare. Criticul operează cu ideea de valoare estetică” etc. Poetul Gheorghe Chivu, autor, la 60 de ani, a trei volume de versuri, aduce, între altele, un frumos elogiu Dobrogei natale, mărturisind că iubeşte „în Dobrogea nu numai fişia de litoral nou, ci Dobrogea aceea necunoscută multora, cu colilia, cu pelinurile ei, cu aurul vegetal al siminocului, floarea aceea nemuritoare care a rămas numai în cîntare şi puţini o mai cunosc în striele ei uscate şi pline de parfumi uitate”...

DIN PRIMUL NUMĂR al revistei „Universitas” (nr. 17) reţinem pagina consacrată lui Tudor Arghezi, cu fotografii şi corespondenţă inedite (gospodărită inteligent de Ion Goian) şi eseu „Matei I. Caragiale — în jurul unei dispute critice” semnat de Barbu Cioculescu. Fotografiile reproducînd figurile de piatră de la Măldăreşti, „opere” pure ale hazardului şi naturii care au fost prezentate ca atare într-un muzeu, asigură revistei un aer original şi elevat.

LIVIU ERGAN

Mașina cu care călătorim împreună cu gazdele gonește cu viteză neobișnuită pe magistrala care leagă Berlinul de extremitatea nordică a Republicii Democratice Germane.

A străbate o țară numai pe autostrăzi e ca și cum ai călători pe o hartă desenată la dimensiunile naturale. De aceea, după aproape patru ore de drum, când în fața ochilor ne apare panorama, de o rară frumusețe, a țărmurilor scăldate de apele Mării Baltice, ne simțim tentați să zăbovim. Intrăm, deci, în orașul Rostock, capitala regiunii cu același nume, centrul industriei constructoare de nave, un modern port maritim. Orașul ni se înfățișează în toată amploarea. Construcții în vechea arhitectură gotică se îmbină armonios cu cele construite după linia modernă din epoca nouă, socialistă. Finisajele în ceramică albă, vitrinele de sticlă ale magazinelor, frumos ornamentate, frescele supradimensionate completează estetica clădirilor, aduc urbei un aer de voieșie, de prospețime, exprimă în fapt hărnicia și spiritul întreprinzător al locuitorilor.

Încercăm să descifrăm istoria mai veche și mai nouă a Rostock-ului. Ghid prețios ne este tovarășul Rudi Massow, redactorul șef al cotidianului „Ostsee-Zeitung“, care precizează că documentele atestă faptul că, în anul 1218, așezarea de „comerci-

Imaginea Florenței germane, cum e numită Dresda, nu mai seamănă cu cea imortalizată în tabloul pictorului Canaletto. Doar Zwinger-ul, câteva impunătoare palate și catedrale au rămas martore după groaznicul bombardament din noaptea de 13 februarie 1945, care a ras de pe suprafață tot ce a fost mindria, gloria orașului de pe Elba. Din vestitul Frauenkirche au rămas doar ziduri negre, ca un „memento mori“, amintindu-ne de vechea faimă a unui legendar burg, prefăcut în scrum.

Dresda renaște precum pasărea Phönix. Schelele constructorilor străpung cerul, lăsând în urma lor verticale semețe, care întregesc noua urbanistică. Dresda este cunoscută nu numai pentru galeriile de pictură și vestitele instituții de artă, ci și ca un puternic centru al științei și culturii din R.D.G. Aici funcționează cel mai mare institut politehnic din Europa centrală, o facultate de transporturi, o școală superioară de muzică, Institutul de arte plastice.

Dresda este, deopotrivă, un puternic centru economic de care sint legate multe întreprinderi din împrejurimi. Am avut prilejul să admir în fața teatrului statuile dăltuite în marmură ale

flori pentru aphrodita ...

E ceasul de taină al nașterii Aphroditei. Și acesta e însuși țărmul pe care legendele l-au ales drept locul venirii pe lume al zeiței frumuseții. Țărmul care-i p o a r t ă pe umeri cu neostenită credință altarele templelor prin milenii: Cap Paphos, straja și începutul pământului cipriot. Alunecăm pe sub umbrele sale înalte, pe sub diminețea care le prinde mantie viorie pe umeri, poate un pic intristați că nouă nu ni s-a arătat, înălțându-se din horbota fină a valurilor, sublima patroană a frumuseții. Și poate că țărmul și diminețea ne-au înțeles. Și cerul își schimbă culorile greu de numit prin cuvinte știute, cu siguranță și mai greu de prins pe o pînă de-a pictorilor, într-o nevinovată cochetărie celestă. Sintem martorii celui mai splendid răsărit de soare din întreaga Mediterană. O spun nu numai ghidurile turistice pe care aveam să le întâlnesc la tot pasul în Cipru, o mărturisesc pachetboturile venind de departe ca să aștepte aici, liniștite în ancoră, splendidul spectacol al nașterii zilei. Și blondele fete coborite de departe, din cețoase fiorduri vikingice, ca să împrumute din apele, din nisipul, din soarele Paphosului, pielea de finică coaptă a măslinilor și a fetelor de aici. Intrăm în apele golfului pe care hărțile îl numesc al Episcopiei. Defilează în babord un pământ pietros și uscat. Un pământ pe care ghicești fără nici-o greutate arșița care a prefăcut iarba și frunza în scrum și a băut toată apa din micile riuri. Și totuși, Ciprul nu se arată, aidoma altor pământuri fripte de soarele verilor sudice, sărăcit și învins. Pe înguste vâi ale riurilor, pe platourile fierăstruite de curgerea lor fără apă înving uscăciunea în verzile lor mantii solemne, măslinii. Răbdătorii, tenacii, matusalemicii măslini. Și alături de ei, oamenii. Acești oameni pe care abia-i deslușești în lentilele binocului, reluându-și veșnica, aspra trudă, pusă la temelia măslinilor, a livezilor de lămii și de portocali, a grădinilor văduvite de binefacerea ploii de vară. Și totuși verzi, grație nevăzutei fire de apă, purtate pînă la ele în cupe minate de morile de vînt. De nenumăratele mori de vînt care dublează numărul copacilor insulei. Dacă mi s-ar cere să numesc personalitatea pământului dintre Paphos și Famagusta, așa aș numi-o, o înșiruire de mori de vînt, alergîndu-și fără întrerupere aripile ca să învie omul și apa în măslini, în portocale, în roșii,

în pepeni... Cea dintîi punte de legătură cu pămîntul, cu oamenii, cu gîndurile lor despre iume și despre ei înșiși: pilotul căpităniei din Famagusta. Scund, lat în umeri, vinjos, măsliniu, pare un trunchi zdravăn de pin maritim încălzit de un veșnic, cuceritor suris. Tromba motorului îi plouă tot timpul funingine pe bluza albă ca laptele. Dar el continuă să împartă comenzile și răspunsurile la toate întrebările noastre, surizînd. N-a plouat de o lună la Famagusta, ne spune, pămîntul și oamenii atît de des încercați de lipsa apei duc și o mai severă lipsă de apă, dar el o spune cu dezinvoltura omului care-ar face o glumă bună, ori și-ar invita prietenii la un pahar de negru vin cipriot. Așa ajungem într-una din danele portului în care ochiul deprins cu peisajul Constanței caută în zadar macaralele. Cel mai mare port al Ciprului n-are nici măcar o singură macara de chei. Totul se descarcă și se încarcă aici cu ajutorul instalațiilor de bord ale navelor. Portul ca și Ciprul însuși se află abia la începutul eforturilor de modernizare. Atît au permis să se întreprindă anii puțini care s-au scurs de la arborarea pe palatul prezidențial din Nicosia a drapelului pe care se aurește conturul în miniatură al insulei. Semnul

coveanul nostru prin bărbăția în luptă, prin demnitatea în fața aceluiași groaznic supliciu. Revăd forturile de pe care au rezistat eroici oamenii săi marului asediu din 1571. Șapte mii de venețieni contra 200.000 de turci, conduși de însuși comandantul suprem Mustafa-Pașa. Au mai rămas în picioare câteva ziduri de palate cu înguste ogive gotice. Cîteva sfărîmături dintr-o fală arhitectonică ce făcuse mindria Levantului. Și printre ele un stîlp stingher în care ghicești mușcătura ghiulelelor. Aici a sfîrșit, legat și jupuit de viu pe încetul, la șapte august 1571, viteazul apărător al cetății. Aici, pe această coloană de pe care tunurile biruitoare abia doborîseră leul venețian. Ce ciudat, azi e exact șapte august 1972. Patru secole și un an de atunci...

Străzi subțiri ca și cele practice în urmă cu secole, inviate doar de alți oameni, poate în bună parte aceleași, de alte case, te poartă într-o atmosferă de basm oriental. Mici ateliere, în care se cos pantaloni sau se repară automobile și biciclete, ceainării inundate de viță pe care se leagănă ciorchini luminoși și dulci, adună oameni în fața tablelor și aromei fierbinți. Se lasă pe nesimțite umbrele înșelării, în castelul de care s-au legat indoielile lui Othello asupra credinței Desdemonei e întuneric, scînteie ochii fosforescenți ai bufințelor. Preferă amintirilor tenebroase, realitatea vie a serii de august prin care deslășesc intonații de zvăpăiată muzică italiană. Open-air barul „Riviera“ își invită clienții statornici sau de ocazie la un pahar de vin bun, într-o seară calmă și bună.

De fapt pretențiosul nume ascunde dincolo de gardul de liliac o grădină de vară peste care foșnesc frunzele și se leagănă ciorchini unui imens coviltir împletit din viță de vie. Se poate bea un vin bun, adunat cu trudă din pămîntul roșu, mereu flămînd de apă al Ciprului, se poate simți o undă de răcoare, în aerul ca o răsuflare veșnic fierbinte. Și cînd să te pregătești de plecare, o vioară și o dairea turcească anunță marea surpriză a serii: va dansa pentru noi o vestită artistă, adusă tocmai de la Izmir. Și mai rămîn, mă trezesc socotindu-mă un onorat de această atenție a casei. Nu știu cum vor fi arătînd marile maeștre ale dansului Orientului. Dar mi-e dat să văd o brună fată frumoasă dansînd pe măsura ritmurilor, cobră regală, izvor strecurîndu-se printre pietre, ciocîrlie zvîcnind să cuprindă văzduhul în aripi, trestie clătîndu-se lin la adierea zefirului, marmură mlădiată de soare și de roata olarului într-un splendid, cald ulcior pentru vin. — Acesta nu-i dansul oacheșei Gevrié, aceasta-i însăși nașterea Aphroditei, aș fi vrut să le strig oamenilor dintre ziduri și de dincolo de ziduri. Vă leagă mai presus de toate încrîncenările despărțirii, legendele, felul vostru, nevoia voastră de a iubi, de a glorifica frumusețea. Chiar peste ceea ce veacurile au tras cîndva despărțire de ură și singe. Dar nu le-am strigat, nu le-am șoptit nimic.

Acolo, între umeri vechi de cetate, în fața vinului bun și a frumuseții unui dans și a unei fete cu pielea de piersică de Kyrenia am înțeles că oamenii au această înțelepciune, în ei...

NICOLAE FĂTU

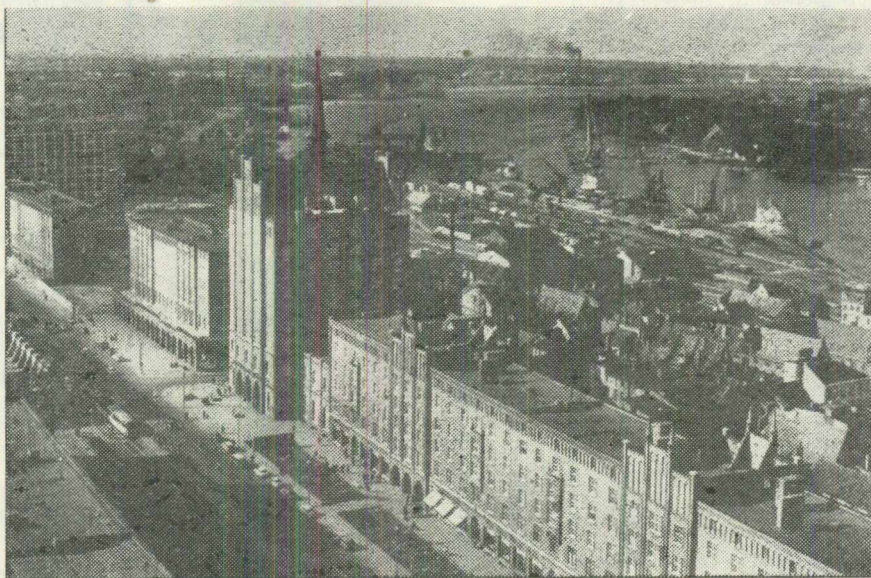
DE LA ROSTOCK, LA DRESDA

pe magistrala de efort și împliniri a unei țări prietene

anți și meșteșugari germani ridicată lingă apa Warnow-ului obțineau dreptul de a se chema oraș. Secolele ce au urmat au constituit perioade de înflorire economică și culturală a Ununii orașelor hanseatice. Din acea epocă de avînt datează numeroase biserici și edificii de interes public, construite în stil gotic. Partea veche a orașului mai păstrează și astăzi relicvele vremurilor de mult apuse, mărturie încremenite în piatră sub patina timpului ce nu le-a putut șterbi nimic din frumusețe și măreție. Ceea ce contrastează sînt proporțiile în care se extinde astăzi orașul spre sud, unde au apărut noi cartiere de locuințe, instituții social-culturale. Strălucitele succese, vizibile la tot pasul, se oglindesc cel mai concludent în crearea și dezvoltarea unei puternice industrii constructoare de nave. Warnow-ul este cel mai mare dintre cele cinci șantiere ale țării prietene, fiecare specializat în producția anumitor tipuri de nave. Trebuie să subliniem că Republica Democrată Germană ocupă locul 9 pe plan mondial la producția de traulere de pescuit. În construcția de nave de la un tonaj brut de 10.000 tone în 1949, producția acestei ramuri a crescut la peste 1.300.000 tdw, situînd R.D.G., din acest punct de vedere, pe locul 15 în lume. Plecăm spre Dresda, ducînd cu noi imaginile locurilor, bucuria de a fi cunoscuți și încheag noi prietenii. Îndată ce abandonăm șoseaua și pătrundem în împărăția fermecătoare a Thuringiei, cu păduri și arbori înalți, avînd vîrste matusalemice, rămînem impresionați de peisajul coborît parcă de pe pinzele celebrelor galerii spre care ne îndreptăm. Cu puțin timp înainte de a ajunge la Dresda, parcurgem melea-guri mirifice, în fața cărora nu poți să nu-ți exteriorizezi entuziasmul, admirația. Elba șerpuieste lent între munții de bazalt și păduri, la poalele cărora, ca un șirag de nestemate, stau cunoscutele stațiuni balneo-climaterice Bastei, Wehlen, Bad-Schandau.

lui G  the, Schiller, Glück, Mozart, Molière, Aristofan, Shakespeare, Sofocle precum și o scenă din „Eumenidele“ lui Eschil. Întîlnirea cu Zwinger-ul ce adăpostește comori inestimabile constituie locul spre care se îndreaptă negreșit cel care poposește, chiar și pentru puțin timp, în această „Florență pe Elba“. În sala cu „Madona Sixtină“ a lui Rafael, am văzut oameni rămași multă vreme în fața acestei opere, contemplînd într-o tăcere pioasă. Leonardo da Vinci. Rubens, Poussin, Jordaens, Brueghel, Velasquez, Murillo, Cranach, Dürer... Pinze celebre ce te pironesc locului și te transportă într-o lume de autentice minuni artistice se întipăresc adînc în imaginea celui care a poposit să le admire, fie și într-un răgaz atît de scurt. Lăsăm în urmă Dresda într-o seară cernită de toamnă, ducînd în țară cu noi, la proporțiile reale, atmosfera de muncă, de însuflețire, a unei națiuni dornice de afirmare și pace în marea familie a popoarelor.

SIMION TAVITIAN

Vedere din Rostock